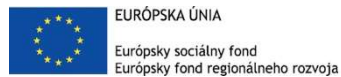

Národný projekt: Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP

KONCEPCIA SMEROVANIA ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL NA POVOLANIE V SYSTÉME DUÁLNEHO VZDELÁVANIA

Bratislava

2020

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

OBSAH

Zoznam skratiek	6
Úvod	7
1 Východiská návrhu riešenia smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania	10
1.1 Súčasný stav vzdelávania na Slovensku v oblasti prípravy žiakov ZŠ na povolanie	10
1.1.1 Predchádzajúci Národný projekt – „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami.“	10
1.1.2 Národný projekt – „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy“	14
1.1.3 Priama skúsenosť z realizovaných aktivít Národného projektu „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy“	16
1.1.4 Systém duálneho vzdelávania z pohľadu zainteresovaných subjektov	20
1.1.5 Zistenia aktuálnej situácie vzdelávania v oblasti prípravy žiakov ZŠ na povolanie na Slovensku	31
1.2 Analýza zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov základnej školy na povolanie	34
1.2.1 Úvod do ponímania zahraničných vzdelávacích systémov	34

1.2.2	Prehľad zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov na povolanie	34
1.2.3	Zhrnutie analýzy zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov ZŠ na povolanie	61
1.3	Sumarizácia východísk návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV	66
2	Návrh riešenia smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania	71
2.1	Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacej hodiny	72
2.1.1	Koncept 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine	72
2.1.2	Realizácia 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine	81
2.2	Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom cielených skupinových aktivít ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu	84
2.2.1	„Okrúhle stoly“ – Vzbudenie záujmu o rozhodovanie sa o budúcom povolaní formou okrúhlych stolov	85
2.2.2	„Práca s informáciami“ – Získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok	89
2.2.3	„Ochutnávka povolání“ – Získavanie pracovných skúseností formou ochutnávok povolání u zamestnávateľov	91
2.2.4	„Zapojenie rodičov“ – Aktívne zapojenie zákonných zástupcov žiakov do smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV	95

2.3 Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu	100
2.3.1 Pozorovanie predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce	103
2.3.2 Aktivity na sebaopoznanie žiaka	124
2.3.3 Motivačný rozhovor so žiakom k voľbe povolania	129
2.4 Mimoškolská podpora smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV ...	136
2.5 Celková časová dotácia pre ZŠ na podporu smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV	138
2.6 Personálne zabezpečenie návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV	139
3 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania	142
3.1 Úvodné informácie k implementácii	142
3.2 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacích hodín	144
3.3 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do cielených skupinových aktivít ZŠ	150
3.4 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu	168
3.5 Sumarizácia implementovaných aktivít	173

Záver - prínosy koncepcie smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania	177
Prílohy	181
Zdroje	182

Zoznam skratiek

AKV	–	Akreditované kontinuálne vzdelávanie
KK	–	Kariérový koordinátor
KKV	–	Koordinátor kariérového vývinu
NP	–	Národný projekt
OPZ	–	Odborný pedagogický zamestnanec
OVP	–	Odborné vzdelávanie a príprava
OZ	–	Odborný zamestnanec
PL	–	Pracovný list
PPP	–	Pedagogicko-psychologické poradne
PZ	–	Pedagogický zamestnanec
SDV	–	System duálneho vzdelávania
SOŠ	–	Stredná odborná škola
ŠPC	–	Špeciálne pedagogické centrá
ŠVP	–	Štátny vzdelávací program
TU	–	Triedny učiteľ
VH	–	Vyučovacia hodina
ZŠ	–	Základná škola

ÚVOD

Predslov

Hlavnou úlohou vzdelávania je umožniť sociálny a hospodársky rozvoj spoločnosti. Vzdelávanie zlepšuje funkčné a analytické schopnosti žiaka a otvára mu lepší prístup na trh práce. Trh práce reaguje na rýchlo meniace sa požiadavky zamestnávateľov. Vzdelávanie a príprava žiakov by mali vytvárať uplatniteľnú ponuku pracovnej sily v aktuálnych povolaniach žiadaných zamestnávateľmi. Technologické inovácie a demografické zmeny vytvárajú tlak na pružnú reakciu vzdelávacieho systému a prípravu žiakov na povolania. Niektoré tradičné povolania postupne miznú a vytvárajú sa nové typy povolaní, ktoré vyžadujú inú kvalifikáciu, ako je poskytovaná v bežných systémoch vzdelávania. Staré typy povolaní postupne zanikajú - aj tradične najmenej kvalifikované povolanie robotníka zaniká a nahrádza ho povolanie operátora. Operátor okrem tradičných manuálnych činností riadi a usmerňuje procesy, sleduje výrobu na sieťových zariadeniach, alebo deklaruje výrobu do automatizovaných systémov. Okrem tlaku na pružnú, prevažne odbornú prípravu a výcvik pre špecifické potreby zamestnávateľov v jednotlivých výrobných odvetviach, patrí k ďalším výzvam vzdelávania a prípravy udržateľný rozvoj, rovnaký prístup k vzdelávaniu a príprave pre všetky sociálne, národnostné, regionálne a marginalizované skupiny.

Celková situácia zamestnanosti mladých ľudí v EU a na Slovensku

Koncom roka 2016 bolo v celej Európskej únii nezamestnaných 4,169 miliónov mladých ľudí mladších ako 25 rokov, čo tvorilo 18,4%. V porovnaní s celkovou populáciou nezamestnaných je to takmer dvojnásobne viac (9,8% všetkých nezamestnaných v októbri 2016).¹ Medzi krajiny, ktorým sa podarilo výrazne znížiť mieru nezamestnanosti mladých ľudí do 25 rokov patrí Nemecko (6,6%), Česká republika (10,3%), Rakúsko (10,7%) a Dánsko (12,8%). Slovensko v miere nezamestnanosti mladých ľudí obsadzuje popredné miesta v rebríčkoch krajín EÚ.

¹ Eurostat, 2016

Rozhodujúcim faktorom, ktorý priamo ovplyvňuje trh práce a zamestnanosť, je štruktúra národného hospodárstva Slovenska. Približne 50% rozlohy Slovenska sa využíva poľnohospodársky (2,5 mil. ha); priemyselná výroba tvorí na Slovensku približne 73% všetkých tržieb.² Obidve odvetvia aj pri vysokej nezamestnanosti mladých ľudí vykazujú najväčší deficit pracovnej sily. Vzniká tu disproporcia medzi ponukou a dopytom pracovnej sily, hlavne v strojárstve a ostatnej kovospracujúcej výrobe, elektrotechnike, automobilovom priemysle (aj s dodávateľmi automobilového priemyslu), v textile a odevníctve, potravinárstve, v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a rozvoji vidieka a v ďalších súvisiacich odvetviach. Trh práce na Slovensku vyžaduje ľudí s technickou alebo prírodovednou kvalifikáciou, pričom inovácie neustále kladú zvýšené požiadavky na nové schopnosti a zručnosti zamestnancov aj na najnižších pozíciách. Tradičný školský systém nestíha pružne reagovať na požiadavky trhu a produkuje nezamestnateľných mladých ľudí. Získanú tradičnú alebo nepotrebnú kvalifikáciu nemôžu realizovať v zamestnaní. Platí to najmä pre stredoškolsky odborne vzdelávaných mladých ľudí, ktorí tvoria 80% všetkých nezamestnaných vo veku do 29 rokov. Napriek faktu, že nezamestnanosť mladých ľudí je dlhodobým problémom, v priebehu rokov 2007-2013 došlo k jej výraznému zvýšeniu na úroveň, ktorá predstavuje závažný sociálno-ekonomický problém. Následne sa vzniknutá situácia riešila aktívnymi opatreniami trhu práce – dotáciami pre začínajúcich drobných podnikateľov, dotáciou pracovných miest pre zamestnávateľov mladých ľudí do veku 29 rokov a v neposlednom rade reštrukturalizáciou stredného odborného vzdelávania. Ide hlavne o vytvorenie duálneho systému odborného vzdelávania, v ktorom zamestnávatelia rozhodujú o potrebnej kvalifikácii a priamo sa podieľajú na odbornom výcviku a vzdelávaní žiakov.

Stratégia Európskej únie v odbornom vzdelávaní a príprave

Rada Európskej únie definovala strategický rámec³ pre európsku spoluprácu v odbornom vzdelávaní a príprave. Strategické rámce sú v súlade s dokumentom

² MH SR, P. Liška 2015

³ „ET 2020“ zo dňa 12. mája 2009

Európskej komisie, nazvaným „Aktualizovaný strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy“. Definuje štyri strategické ciele:

1. Realizovať celoživotné učenie a mobilitu.
2. Zlepšiť kvalitu a efektivitu vzdelávania a odbornej prípravy.
3. Presadzovať spravodlivosť, sociálnu súdržnosť a aktívne občianstvo.
4. Zlepšiť kreativitu, inovácie a podnikateľské zručnosti vo všetkých úrovniach vzdelávania a prípravy.

Súčasťou strategického rámca je aj uvedenie ukazovateľov (európskych referenčných hodnôt), ktoré referenčne zmerajú dosiahnuté výsledky.⁴

Rada Európskej únie z 22. apríla 2013 o zavedení záruky pre mladých ľudí⁵ odporučila členským štátom EÚ vytvoriť podmienky na to, aby všetci mladí ľudia vo veku do 25 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže. V súlade s odporúčaním Rady Európskej únie sa záruka pre mladých ľudí má realizovať ako systém pozostávajúci z podporných opatrení a má zohľadňovať národné, regionálne a miestne osobitosti.

⁴ eur-lex.europa.eu

⁵ Rada EÚ 2013/C 120/01

1 Východiská návrhu riešenia smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania

1.1 Súčasný stav vzdelávania na Slovensku v oblasti prípravy žiakov ZŠ na povolanie

1.1.1 Predchádzajúci Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami.“

Strategickým cieľom Národného projektu Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami (ďalej „NP Dielne“) bola podpora profesijnej orientácie žiakov nižšieho stredného vzdelávania na základnej škole (ZŠ) na odborné vzdelávanie a prípravu (OVP). Cieľom národného projektu bolo zlepšiť úroveň poskytovania profesijnej orientácie pre žiakov ZŠ vo vzťahu k prioritám polytechnickej výchovy, aby sa žiaci ZŠ rozhodovali o budúcom štúdiu na SOŠ so zreteľom na potreby trhu práce a uplatniteľnosti na trhu práce. Realizáciou národného projektu sa vykrývali nedostatky v metodickej profesijnej príprave žiakov na povolania a konkretizovala činnosť pedagogických zamestnancov (PZ) a odborných pedagogických zamestnancov (OPZ) na základných školách. Medzi hlavné výstupy projektu patrí „Odborná metodika na identifikovanie a rozvoj profesijnej orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie na stredných odborných školách“⁶ prostredníctvom „Nástroja pre identifikáciu potenciálu žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a

⁶ http://zsodborne.sk/wp-content/uploads/2017/01/ODBORNA%CC%81-METODIKA_PROFsmeZ%C5%A0-final.pdf

prípravu na SOŠ. Na používanie nástroja v ZŠ boli vyškolení výchovní/kariéroví poradcovia a učitelia odborných predmetov (fyzika, chémia, biológia a technika). Učitelia odborných predmetov boli vyškolení aj v metodike praktického vyučovania odborných predmetov. Ďalším výstupom projektu je **Katalóg pracovných pozícií** a nárokov na ne pre účely profesijnej orientácie, ktorý je vynikajúcou pomôckou v orientácii žiakov v rôznych typoch známych aj menej známych povolanií. Národný projekt preklenul absenciu profesijnej orientácie žiakov na povolania a včasného identifikovania potenciálu žiakov na povolania, v ktorých sa môžu uplatniť na trhu práce. Významným a praktickým výstupom je aj **Manuál pre organizáciu nových foriem smerovania žiakov ZŠ na povolanie**⁷, ktorý je praktickým návodom pre PZ na profesijnú orientáciu. Niektoré z nových foriem smerovania žiakov ZŠ na povolanie sú metódami, ktoré sa dajú využiť v jednom predmete, iné sú prierezové a možno ich využívať integráciou viacerých predmetov.

Celková charakteristika výstupov národného projektu

Výstupy národného projektu zaplnili medzeru smerovania žiakov na povolania a profesijnej orientácie žiakov a ich budúcej zamestnateľnosti v troch funkciách:

- *Informačných*, informácie o možnostiach vzdelávania: Katalóg pracovných pozícií, informačné online zdroje: www.profsme.sk
- *Kariérového smerovania* – prvej smerovej voľby, práca s individuálnym žiakom, so žiakmi v malých skupinách, s rodičmi, kde ide o individuálne kariérne zameranie a rozvoj individuálneho žiaka. Nástroj pre identifikáciu potenciálu žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu na SOŠ.
- *Edukačných*, so zameraním na vyučovanie kompetencií zamestnateľnosti a riadenie kariérneho rozvoja. V projekte boli zadefinované zručnosti a postoje žiakov požadované v povolaniach spolu s hodnotiacimi kritériami miery nadobudnutia zručností, ktoré PZ a OPZ sledujú u každého žiaka individuálne

⁷ <https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/Manual-pre-organizaciju-novych-foriem-ziakov-ZS-na-povolanie.pdf>

prostredníctvom Nástroja pre identifikáciu potenciálu žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu na SOŠ.

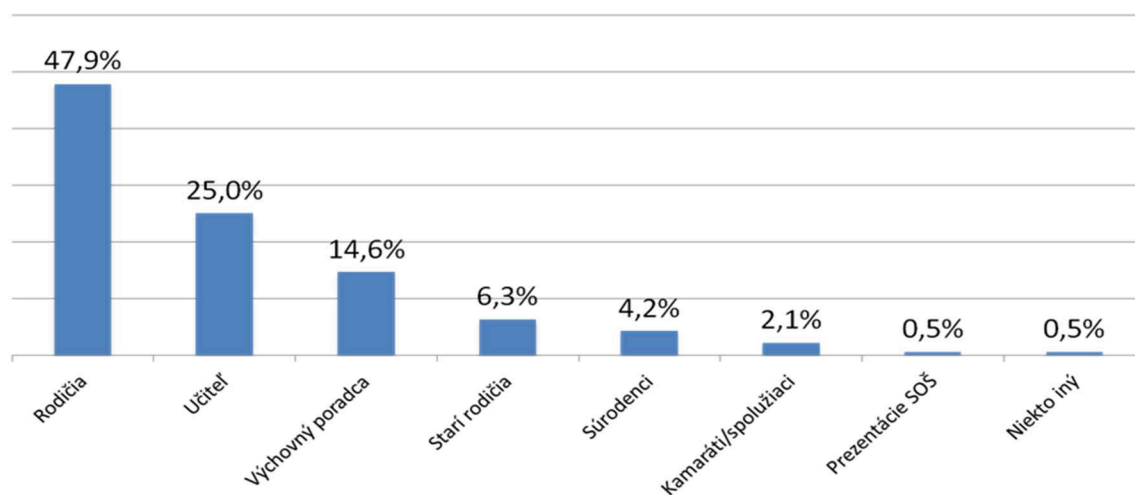
Analýza problémov vedúcich k nízkemu záujmu zo strany žiakov o odborné vzdelávanie a prípravu na SOŠ

Prieskum sa v „NP Dielne“ realizoval na vzorke 5 958 žiakov ZŠ s cieľmi: analyzovať problém nízkeho záujmu žiakov ZŠ o odborné vzdelávanie a prípravu, zistiť faktory profesijnej orientácie, ktoré majú na žiaka ZŠ vplyv pri rozhodovaní o svojom budúcom povolání a strednej škole a identifikovať faktory, ktoré vedú k preferovaniu gymnázií a netechnicky zameraných škôl.

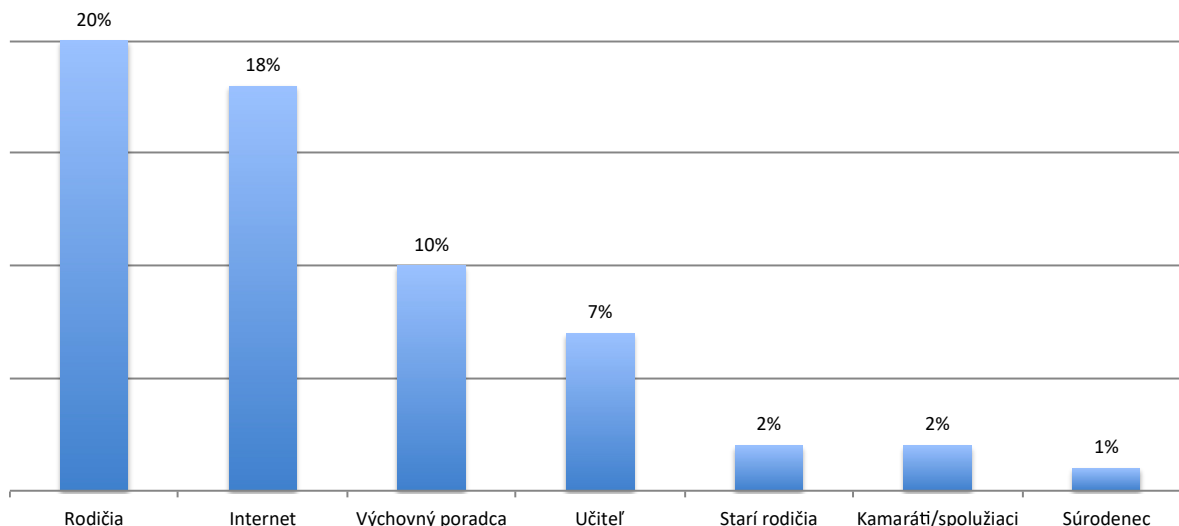
Sledované boli štyri faktory:

- 1. Vplyv na rozhodovanie**
- 2. Miera informovanosti**
- 3. Reálne sebapoznanie**
- 4. Praktická skúsenosť**

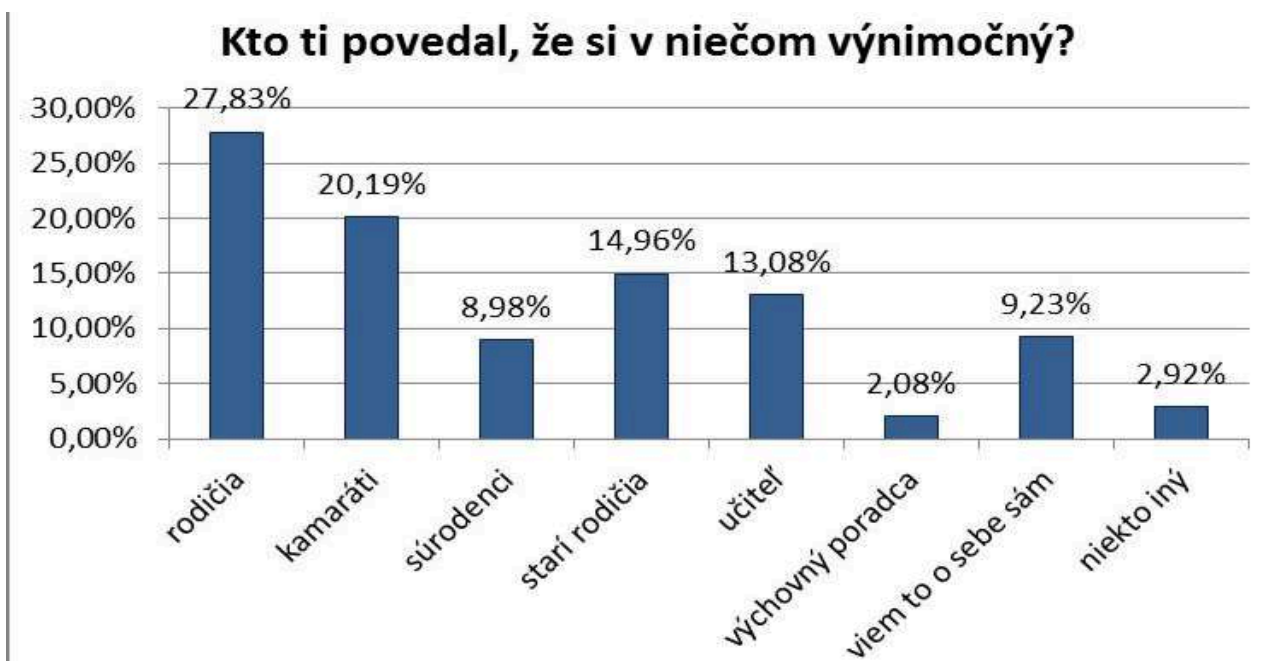
1. Analýzou bolo zistené, že výrazný **vplyv na rozhodovanie žiaka** o prvej smerovej voľbe majú predovšetkým **rodičia**, a to preferovaním „atraktívnych“ povolaní a škôl. V ďaleko menšej miere sú to učitelia a výchovní / kariéroví poradcovia. Analýza poukázala na to, že samotný žiak má na prvú smerovú voľbu nepatrný vplyv:

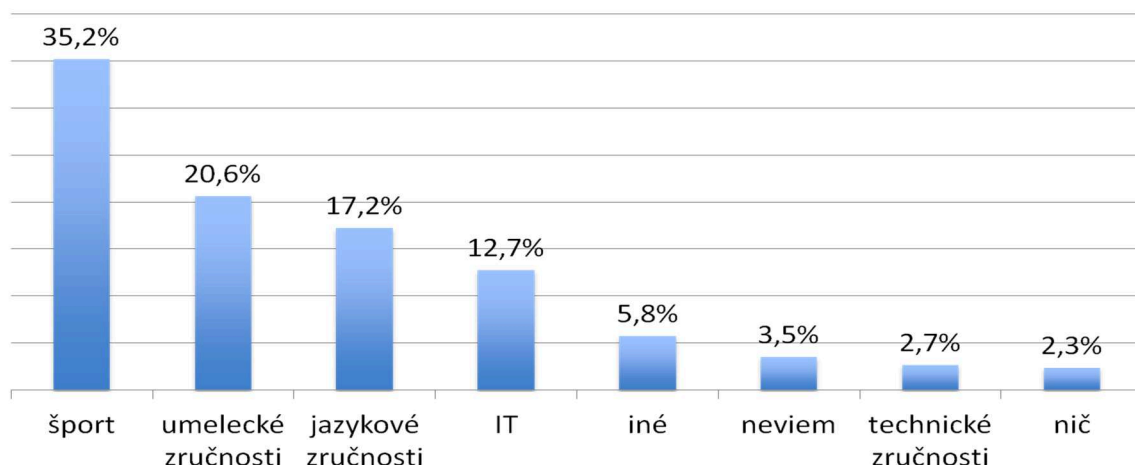
2. **Miera informovanosti žiaka** – ako vyplýva z grafu, najdôležitejší zdroj informácií pre žiaka sú opäť rodičia s výrazne menšou rolou učiteľov.

3. **Reálne sebapoznanie žiaka** – z grafu vyplýva, že iba 9,23% žiakov sa vie zhodnotiť a najväčší vplyv na sebahodnotenie majú opäť rodičia:

4. **Praktická skúsenosť** a záujem o žiadané povolania na trhu práce – žiaci uvádzali slabé možnosti praktických skúseností v škole a zo všetkých **5958 respondentov** iba **1461 žiakov** malo záujem o povolania zo skupiny odborov žiadaných na trhu práce.

Výsledky prieskumu a výstupy projektu poslúžili pre definovanie prvkov smerovania žiakov na povolania v Národnom projekte „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy“.

1.1.2 Národný projekt - „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy“

Jedným z aktívnych opatrení trhu práce bolo vytvorenie Systému duálneho vzdelávania (ďalej SDV), ktorý je špecifikovaný zákonom č. 61/2015 Z.z. Tento zákon ucelene upravuje celý systém duálneho vzdelávania od zmluvných vzťahov až po vzorové učebné plány a učebné programy. Zamestnávateľia priamo rozhodujú o tom, aké profesie potrebujú a ako sa majú odborné školy profilovať. Zákon zamedzuje vzdelávanie a prípravu v odboroch, ktoré nie sú potrebné alebo sú zastaralé. Žiaci, ktorí sa vzdelávajú v SDV sa nielenže pripravujú priamo na profesie žiadané trhom práce, ale majú aj vopred, ešte počas prípravy v „duáli“, zabezpečenú kvalifikáciu a záruku pracovnej pozície po absolvovaní duálneho vzdelávania a prípravy. Duálne vzdelávanie je charakterizované ako „systém odborného vzdelávania a prípravy na výkon povolania, ktorým sa získavajú vedomosti, schopnosti a zručnosti potrebné pre povolanie. Vyznačuje sa úzkym prepojením všeobecného a odborného teoretického vzdelávania v strednej odbornej škole s praktickou prípravou u konkrétneho zamestnávateľa“⁸. Žiak si vytvára priamy vzťah so zamestnávateľom formou učebnej zmluvy. Ďalším dôležitým aspektom systému

⁸ <http://dualnysystem.sk/>

duálneho vzdelávania je vzťah medzi zamestnávateľom a školou, uzatvorený na zmluvnom základe vo forme zmluvy o duálnom vzdelávaní, ktorá upravuje najmä rozsah, podmienky a koordináciu odborného vzdelávania žiaka s učebnou zmluvou, teda koordináciu teoretického a praktického vyučovania žiaka. Za celé praktické vyučovanie zodpovedá zamestnávateľ, ktorý súčasne znáša všetky náklady spojené s jeho realizáciou. Za pracovisko praktického vyučovania sa považuje organizačná súčasť zamestnávateľa alebo iný priestor, ku ktorému má zamestnávateľ vlastnícke právo alebo užívacie právo a ak mu bolo zároveň vydané osvedčenie o spôsobilosti zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania. Osvedčenie vydáva na základe žiadosti zamestnávateľa príslušná stavovská alebo profesijná organizácia s vecnou pôsobnosťou k odboru štúdia podľa prílohy č. 7 Vyhlášky č. 64/2015 Z. z. o sústave odborov vzdelávania a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania, v ktorom uskutočňuje zamestnávateľ praktické vyučovanie. Osvedčenie oprávňuje zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie žiakom v systéme duálneho vzdelávania, s ktorými zamestnávateľ uzatvorí učebnú zmluvu podľa § 19 zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon č. 61/2015) na základe zmluvnej spolupráce s vybranou strednou odbornou školou vo forme zmluvy o duálnom vzdelávaní podľa § 16 zákona č. 61/2015 Z. z.. Spôsobilosťou zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v študijnom odbore alebo v učebnom odbore v systéme duálneho vzdelávania je najmä materiálno-technická, odborná a personálna pripravenosť poskytovať praktické vyučovanie v súlade so školským zákonom a zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zároveň sa ňou rozumie aj zabezpečenie prípravy žiaka na výkon povolania v súlade so štátnym vzdelávacím programom, vzorovými učebnými plánmi a vzorovými učebnými osnovami pre systém duálneho vzdelávania. Tento systém vzdelávania a príprava žiaka na výkon povolania plne zodpovedajú požiadavkám zamestnávateľa. K ďalším silným stránkam SDV patria:

- Nadobudnutie kvalifikácie a praxe priamo u zamestnávateľa.
- Osvojenie si pracovných návykov priamo vo výrobnom procese u zamestnávateľa.

- Výučba na nových technológiách priamo u zamestnávateľa.
- Zodpovednosť zamestnávateľov za praktickú časť odborného vzdelávania.
- Vplyv zamestnávateľov na obsah odborného vzdelávania.
- Aktuálnosť odborných vzdelávacích programov a ich obsahu, možnosť flexibility v ich úprave.
- Overenie vedomostí a zručností absolventa zamestnávateľom pri ukončovaní štúdia.
- Žiak si vyberá povolanie a zamestnávateľa, ktorý mu zabezpečí praktické vyučovanie.
- Výber žiaka na duálne vzdelávanie priamo zamestnávateľom a prijímanie žiaka do školy so súhlasom zamestnávateľa.
- Dohľad zamestnávateľských združení nad duálnym systémom vzdelávania.
- Finančné a hmotné zabezpečenie žiaka zamestnávateľom.
- Úzka spolupráca podniku, školy a žiaka.
- Prakticky cielené učebné osnovy pre jednotlivé odbory.
- Rozvoj povolání naviazaných na potreby trhu.
- Vysoká pravdepodobnosť získania pracovnej zmluvy so zamestnávateľom.

1.1.3 Priama skúsenosť z realizovaných aktivít Národného projektu „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy“

V nadväznosti na „NP Dielne“ si „NP Duál“ kládol za cieľ okrem vytvorenia Koncepcie prvkov smerovania žiakov na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania na základných školách definovanie Prvkov smerovania žiakov na duálne vzdelávanie a tvorbu Metodiky implementácie prvkov sprevádzania žiakov základných škôl. Vypracovanie implementačného návrhu „Prvky smerovania žiakov základných škôl na stredné odborné školy“⁹ a vytvorenie „Metodiky implementácie prvkov sprevádzania žiakov základných škôl“ vytvorilo priestor pre realizovanie akreditovaného kontinuálneho vzdelávacieho programu (ďalej AKV) pod názvom

⁹ <http://dual.itconsult.tech/Activity/Prvky%20smerovania%20%C5%BElakov%20Z%C5%A0%20na%20SO%C5%A0.pdf>

„Podpora kariérového vývinu žiaka primárneho a nižšieho stredného vzdelávania (Systém duálneho vzdelávania v stredných odborných školách pre pedagogických zamestnancov základných škôl). V období realizácie „NP Duál“ bolo zazmluvnených 160 základných škôl, ktorým bolo ponúknuté absolvovanie AKV. Celkovo sa zorganizovalo 20 kurzov a bolo vyškolených 251 pedagogických zamestnancov spolupracujúcich základných škôl. Z dôvodu užšej spolupráce a zostavenia realizačných tímov s cieľom implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prebehol v roku 2018 výber 28 pilotných základných škôl. Výber základných škôl podmieňoval niekoľko špecifik. Išlo o veľkosť školy (počtom žiakov), o lokalitu (mestské školy a vidiecke školy), o rozvinutú aktívnu spoluprácu so strednými odbornými školami, o krajskú variabilitu (zapojené všetky kraje na Slovensku), o skúsenosti z predchádzajúceho projektu spolu s orientáciou v SDV a vlastníctvo licencie na softvér nástroj PROFsme.sk. Konkrétne išlo o tieto školy:

1. Banskobystrický kraj

- ZŠ Angyalová, Kremnica
- ZŠ P. K. Hostinského, Rimavská Sobota
- ZŠ Hrnčiarska 1, Zvolen

2. Bratislavský kraj

- ZŠ Dudová, Bratislava – Petržalka
- ZŠ J.G. Tajovského, Senec
- ZŠ kpt. J. Nálepku, Stupava

3. Košický kraj

- ZŠ Pionierska 33, Čaňa
- ZŠ Janigova 2, Košice
- ZŠ Nad medzou 1, Spišská Nová Ves
- ZŠ M. R. Štefánika 51, Trebišov

4. Nitriansky kraj

- ZŠ s MŠ Lúky 1226, Vrábce
- ZŠ sv. Michala 42, Levice
- ZŠ Nábrežná, N. Zámky
- ZŠ A. Šulgana 1, Nitra

5. Prešovský kraj

- ZŠ Juh 1054, Vranov nad Topľou
- ZŠ Jarná 13, Poprad
- ZŠ G. Haina 37, Levoča

6. Trenčiansky kraj

- ZŠ Hurbanova 25, Stará Turá
- ZŠ Rastislavova 4, Prievidza
- ZŠ s MŠ Centrum I, Dubnica nad Váhom
- ZŠ Veľkomoravská 12, Trenčín

7. Trnavský kraj

- ZŠ Holubyho 15, Piešťany
- ZŠ Vajanského 2, Skalica
- ZŠ s MŠ kráľa Svätopluka, Šintava
- ZŠ K. Mahra, Trnava

8. Žilinský kraj

- ZŠ Ul. mieru 1235, Bytča
- ZŠ P. Škrabáka, Dolný Kubín
- ZŠ Rabčice 194, Rabčice

Zo spomínaných vybraných škôl boli zostavené realizačné tímy pozostávajúce dovedna zo 117 pedagogických zamestnancov, pre ktorých bolo realizovaných 8 plánovacích workshopov s cieľom prípravy implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV a krokov na podporu záujmu žiakov ZŠ a ich rodičov o SDV. Počas šk. rokov 2018/2019 a 2019/2020 prebiehal v pilotných základných školách proces implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV spolu s aktivitami podporujúcimi vyvolanie záujmu rodičov a žiakov ZŠ o SDV, zároveň s aktivitami zameranými na sprostredkovanie informácií žiakom o SDV a sprostredkovanie priamej skúsenosti s povolaniami.

Aktivity pre žiakov 8. a 9. ročníka ZŠ:

- **„Okrúhle stoly“** – interaktívna vyučovacia hodina zameraná na poskytnutie informácií o možnostiach vzdelávania v SDV a vytvorenie sebaobrazu žiaka,
- **„Práca s informáciami“** – vyučovacia hodina zameraná na získavanie vstupných informácií o zamestnávateľoch a SOŠ v SDV,
- **„Ochutnávka povolání“** – návštevy zamestnávateľov, SOŠ, veľtrhov a podujatí zameraných na zoznámenie sa s pracovným prostredím a povolaniami,
- **„Diskusia s dualistami“** – moderovaná beseda so žiakmi stredných odborných škôl zapojených v SDV,
- **„Zapojenie rodičov“** – cielené stretnutia s rodičmi so zámerom vyvolať záujem rodičov a žiakov o SDV,
- **„Motivačné rozhovory“** – individuálne rozhovory so žiakmi pilotných tried zamerané na poznávanie reality žiaka, na stanovenie osobných cieľov

v oblasti povolania a na hľadanie možností dosiahnutia týchto cieľov spolu s plánovaním krokov riešenia,

- **„Profesijné portfóliá“** – osobná zložka žiaka s definovaním jeho úspechov, záujmov, silných stránok a predpokladov pre uplatnenie sa na trhu práce,
- **„Životopis a motivačný list“** – tvorba štruktúrovaných životopisov a motivačných listov s cieľom upevniť vedomosti a zručnosti potrebné pri písaní životopisov a motivačných listov,
- **„Prieskum aktuálneho stavu záujmu žiakov ZŠ o SDV“.**

šk. rok 2018/2019

Názov aktivity	Počet
Okrúhle stoly	147 tried /8. a 9. ročník/ = 2935 žiakov
Zapojenie rodičov - /vybraná trieda + rodičia so záujmom o SDV/	22
Práca s informáciami	148 tried /8. a 9. ročník/ = 3 020 žiakov
Ochutnávky povolání vo firmách alebo SOŠ (či veľtrhoch)	37
Prieskum - záujem žiakov ZŠ o SDV	1836 žiakov

šk. rok 2019/2020

Názov aktivity	Počet
Okrúhle stoly	47 tried /8. a 9. ročník/ = 816 žiakov
Zapojenie rodičov - /vybraná trieda + rodičia so záujmom o SDV/	17
Práca s informáciami	37 tried /8. a 9. ročník/ = 677 žiakov

Ochutnávky povolání vo firmách	26
Ochutnávky povolání ostatné /veľtrhy, SOŠ/	13
Návštevy SŠ a prezentácie SŠ na pôde ZŠ	8
Motivačné rozhovory so žiakmi /11x vybraná trieda/	222
Spracované Profesijné portfóliá	222 (176 odovzdaných k dňu 30.06.2020)
Prieskum - záujem žiakov ZŠ o SDV	2160 žiakov

1.1.4 Systém duálneho vzdelávania z pohľadu zainteresovaných subjektov

Pre získanie komplexného spätného pohľadu na Systém duálneho vzdelávania bol vytvorený celonárodný prieskum, v ktorom boli oslovené kľúčové subjekty regionálneho školstva. Cieľom prieskumu bolo získanie spätnej väzby od SOŠ, od zamestnávateľov zapojených v SDV a od žiakov (ZŠ a SOŠ) a ich rodičov, tiež aj od pedagogických zamestnancov ZŠ vo vzťahu k Systému duálneho vzdelávania. Správa, ktorú vytvorili spoločnosti Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania v roku 2019, bola vypracovaná za účelom zvýšenia podpory Systému duálneho vzdelávania a navýšenia počtu žiakov v duálnom systéme. Táto správa obsahuje faktory, ktoré sú významné pre smerovanie žiakov ZŠ na povolanie v SDV, resp. pre ich podporu v kariérovom vývine.

A. Systém duálneho vzdelávania z pohľadu zamestnávateľov

Cieľovou skupinou spätnej väzby o systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019 boli všetci zamestnávatelia, ktorí:

- vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť v podmienkach Slovenskej republiky,
- podľa § 11 Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave získali spôsobilosť poskytovať praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania,
- mali podľa § 16 Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave uzatvorenú zmluvu o duálnom vzdelávaní so strednou školou,
- mali naplánované učebné miesta k 1. septembru 2019.

Jednou z podmienok bolo tiež podpísanie minimálne jednej učebnej zmluvy so žiakom, ktorý u zamestnávateľa absolvuje praktické vyučovanie počas doby od podpisu duálnej zmluvy.

Podiel žiakov prijatých do SDV:

Otázka týkajúca sa času, kedy je najviac žiakov prijatých do SDV, potvrdzuje, že žiaci ZŠ nie sú dostatočne informovaní resp. nemajú také informácie, ktoré by ich motivovali pre vstup do SDV ešte pred vstupom na SOŠ, a preto nastavenie koncepcie týkajúce sa aj práce s informáciami je správnou cestou.

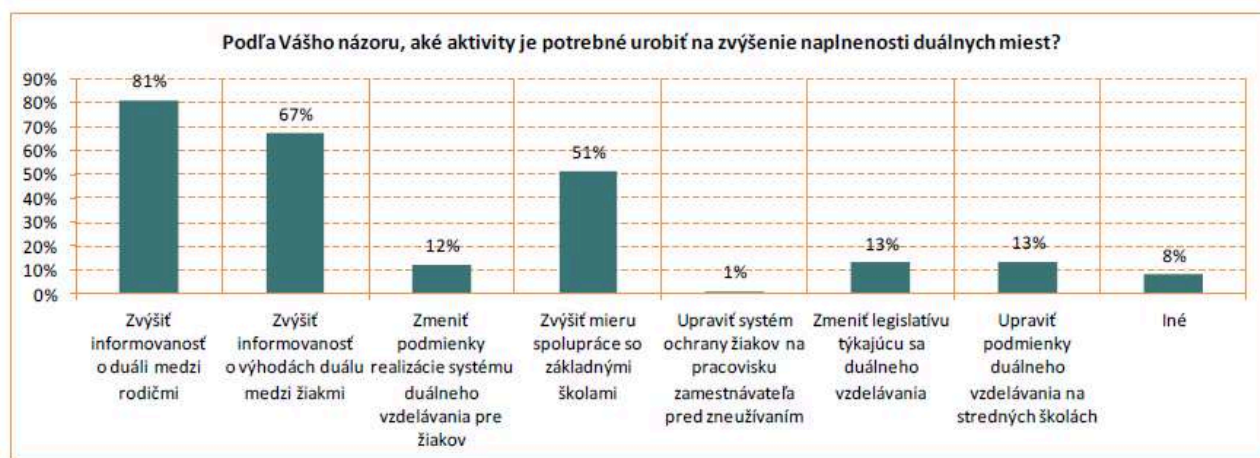
zdroj: Obrázok č.3 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Najväčší podiel žiakov získali firmy po prijatí žiakov na SOŠ a ešte pred začiatkom štúdia na SOŠ (28 %). 24 % firiem získalo najviac žiakov po začiatku

školského roka do 15. septembra prvého ročníka a 23 % ešte pred pridaním prihlášok na SOŠ.

Naplnenosť duálnych miest:

Otázka týkajúca sa zvýšenia aktivity na zvýšenie naplnenosti duálnych miest – odpoveď zamestnávateľov potvrdzuje nefunkčnosť ZŠ v podpore kariérového vývinu žiaka.

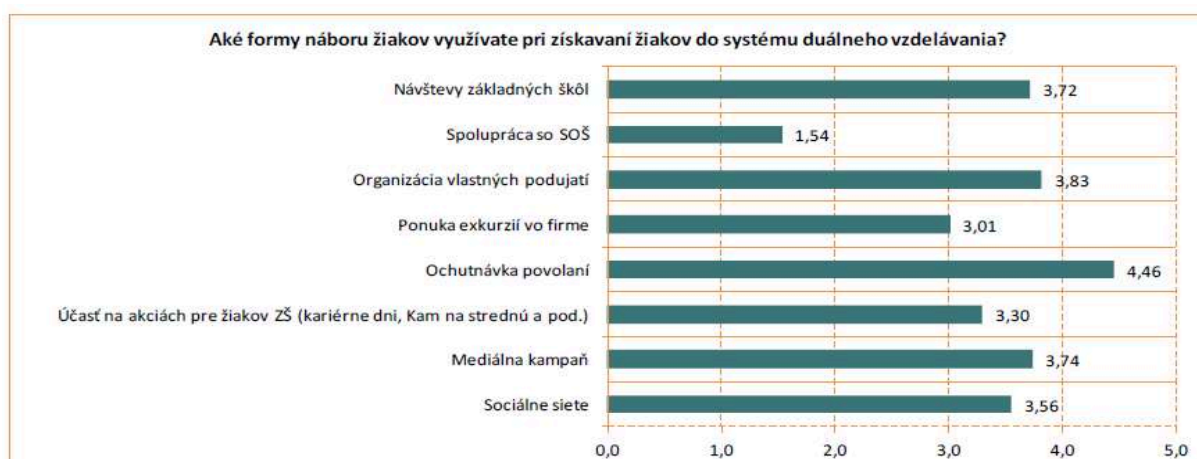

zdroj: Obrázok č.6 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Podľa zamestnávateľov je pre zvýšenie naplnenosti duálnych miest potrebné najmä **zvýšiť informovanosť o SDV medzi rodičmi (81 %)** a **zvýšiť informovanosť o výhodách SDV medzi žiakmi (67 %)**. 51 % zamestnávateľov uviedlo, že je potrebné zvýšiť aj mieru spolupráce so základnými školami. Rovnako je potrebné viac **angažovať kariérnych poradcov a výchovných poradcov na základných školách a aj zamestnancov firiem**, ktorí by vedeli žiakom povolania zaujímavo odprezentovať.

Formy náboru žiakov do SDV.

Otázka týkajúca sa foriem náboru potvrdzuje koncepciu, v ktorej je pripravená metodika „ochutnávky povolania“ tak, aby zvýšila záujem žiakov o SDV.

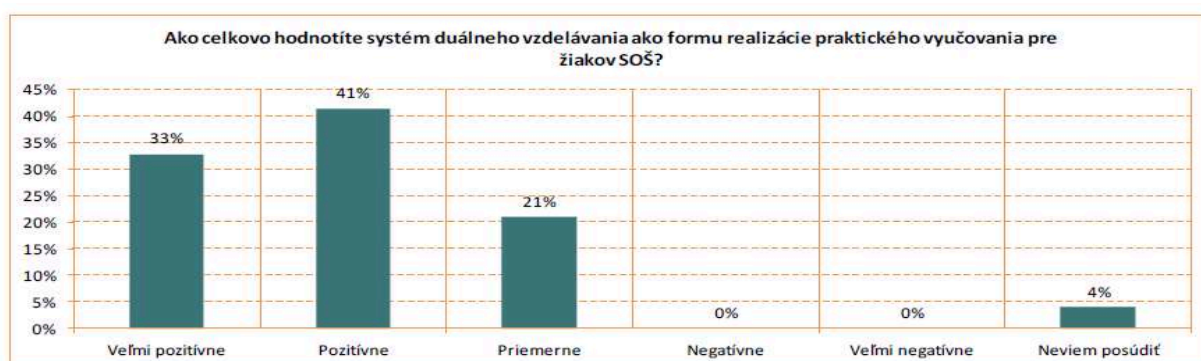

zdroj: Obrázok č.15 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

V rámci tejto časti dotazníka sa zamestnávatelia vyjadrovali, aké formy náboru žiakov využívajú pri získavaní žiakov do SDV a v akej miere. Jednotlivé formy hodnotili na škále od 1 – určite využívame do 5 – vôbec nevyžívame. **Najmenej využívanou formou náboru, ktorá sa takmer vôbec nevyužíva, je ochutnávka povolání (v priemere 4,46).**

Hodnotenie SDV zo strany zamestnávateľov

Otázka hodnotenia Systému duálneho vzdelávania ako formy realizácie praktického vyučovania pre žiakov SOŠ vyšla pozitívne. Táto otázka môže zohrávať hlavnú úlohu pri motivácii nových inštruktorov.

zdroj: Obrázok č.26 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Celkové hodnotenie systému duálneho vzdelávania je pozitívne. Ani jeden z respondentov neohodnotil systém negatívne. 41 % zamestnávateľov ho hodnotilo pozitívne, 33 % veľmi pozitívne a 21 % priemerne.

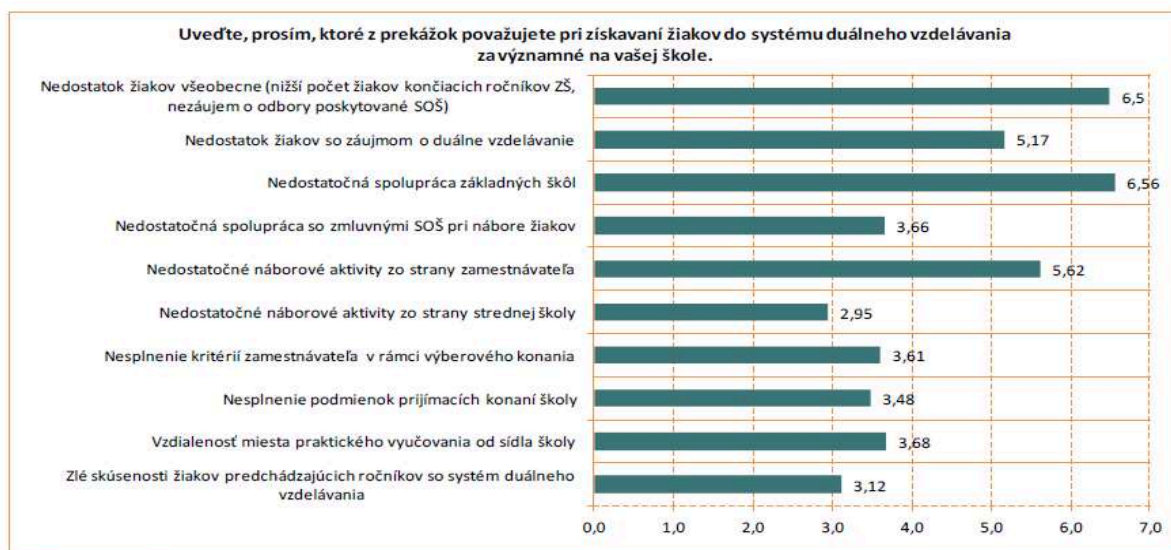
B. Systém duálneho vzdelávania z pohľadu stredných odborných škôl

Cieľovou skupinou spätnej väzby o systéme duálneho vzdelávania od stredných škôl za rok 2019 boli všetky stredné školy, ktoré

- podľa § 16 Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, poskytujú žiakom vzdelávanie a prípravu vo vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania zameranom predovšetkým na výkon povolania, skupiny povolaní a odborných činností v systéme duálneho vzdelávania,
- majú uzatvorenú aspoň jednu zmluvu o duálnom vzdelávaní so zamestnávateľom, a počas doby od podpisu duálnej zmluvy mal minimálne jeden žiak školy podpísanú učebnú zmluvu so zamestnávateľom, u ktorého absolvuje praktické vyučovanie,
- mali naplánované učebné miesta k 1. septembru 2019.

Prekážka pri získavaní žiakov do SDV:

Otázka týkajúca sa spolupráce so ZŠ poskytuje informácie, aké najväčšie prekážky jestvujú pri získavaní žiakov do SDV.

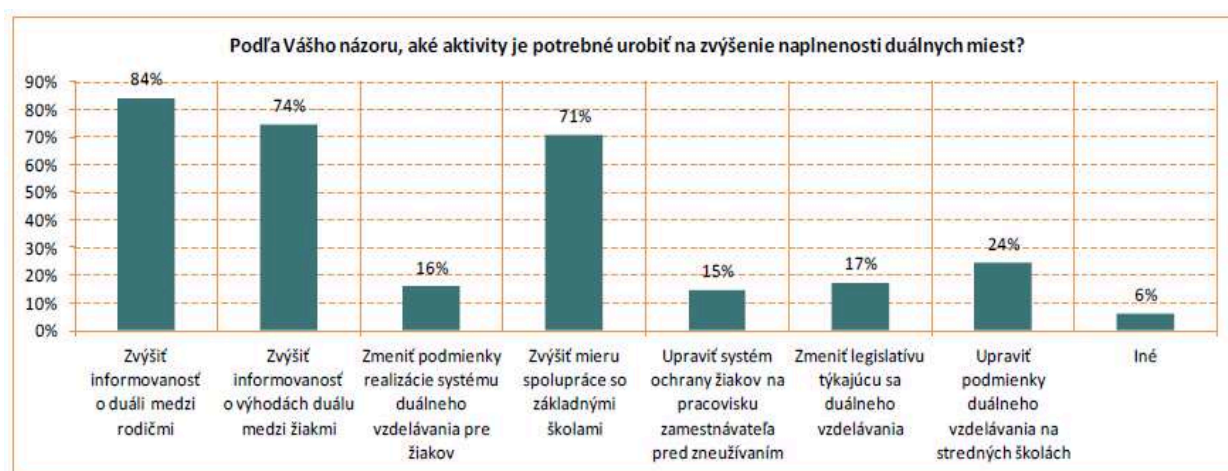

zdroj: Obrázok č. 6 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od stredných odborných škôl za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

V priemere najvýznamnejšia prekážka bola nedostatočná spolupráca základných škôl (6,56%). Preto je potrebné zistiť dôvody, prečo spolupráca nefunguje a zároveň nastaviť spoluprácu SOŠ a ZŠ tak, aby bola spolupráca efektívna.

Aktivity na zvýšenie naplnenosti duálnych miest

Otázka týkajúca sa aktivít na zvýšenie naplnenosti duálnych miest potvrdzuje potrebu venovať sa pri podpore kariérového vývinu žiaka aj rodičom a žiakom poskytovať relevantné informácie.

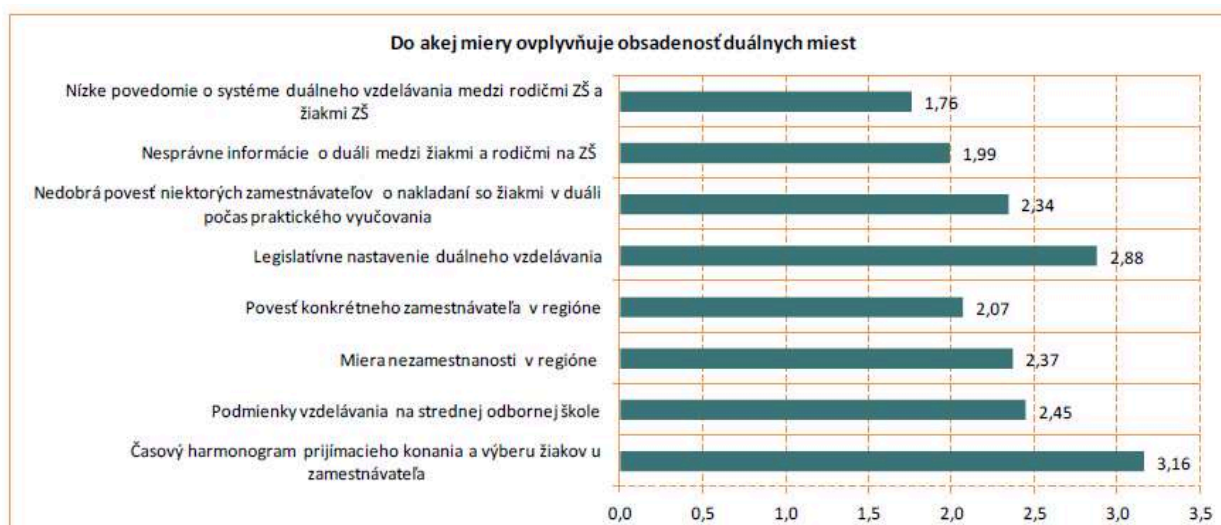

zdroj: Obrázok č. 7 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od stredných odborných škôl za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Pre zvýšenie naplnenosti duálnych miest je potrebné najmä **zvýšiť informovanosť o SDV medzi rodičmi (84%)** a **zvýšiť informovanosť o výhodách duálu medzi žiakmi (74%)**. 71% stredných škôl si myslí, že je potrebné zvýšiť aj mieru spolupráce so základnými školami.

Faktory ovplyvňujúce obsadenosť duálnych miest

Otázka nadväzuje na predchádzajúci graf, ktorý sa týkal aktivity na zvýšenie naplnenosti duálnych miest. Stredné školy hodnotili aj faktory ovplyvňujúce obsadenosť duálnych miest na škále 1 – veľmi ovplyvňuje až 5 – bez vplyvu.

zdroj: Obrázok č. 8 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od stredných odborných škôl za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Faktormi, ktoré najviac ovplyvňujú obsadenosť duálnych miest, je podľa stredných škôl nízke povedomie o systéme duálneho vzdelávania medzi rodičmi a žiakmi ZŠ (1,76) a nesprávne informácie o duáli medzi žiakmi a rodičmi na ZŠ (1,99).

C. Systém duálneho vzdelávania z pohľadu základných škôl, pedagogických zamestnancov, žiakov a ich rodičov

Cieľovou skupinou spätnej väzby od žiakov stredných škôl vo vzťahu k Systému duálneho vzdelávania za rok 2019 boli žiaci stredných škôl, ktorí

- vstúpili do Systému duálneho vzdelávania prostredníctvom uzatvorenia učebnej zmluvy medzi žiakom a zamestnávateľom podľa § 19 zákona č. 61/2015 Z. z.,

a všetky stredné školy, ktoré:

- podľa § 16 Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, poskytujú žiakom vzdelávanie a prípravu vo vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania zameranom predovšetkým na výkon povolania, skupiny povolaní a odborných činností v systéme duálneho vzdelávania,
- majú uzatvorenú aspoň jednu zmluvu o duálnom vzdelávaní so zamestnávateľom a počas doby od podpisu duálnej zmluvy mal minimálne

jeden žiak školy podpísanú učebnú zmluvu so zamestnávateľom, u ktorého absolvuje praktické vyučovanie,

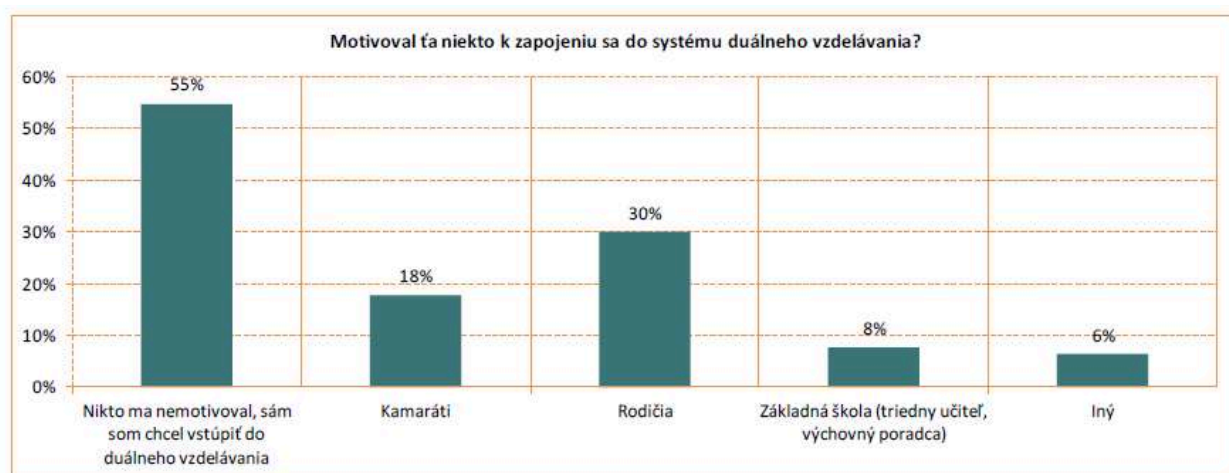
- mali naplánované učebné miesta k 1. septembru 2019.

Cieľovou skupinou boli aj žiaci 8. a 9. ročníkov z 300 základných škôl, ktorým boli prezentované učebné miesta a Systém duálneho vzdelávania na interaktívnej vyučovacej hodine. Spolupracujúci pedagogickí zamestnanci z vyššie uvedených oslovených základných škôl boli cieľovou skupinou dotazníkov pre pedagogických zamestnancov.

Motivácia k zapojeniu do SDV

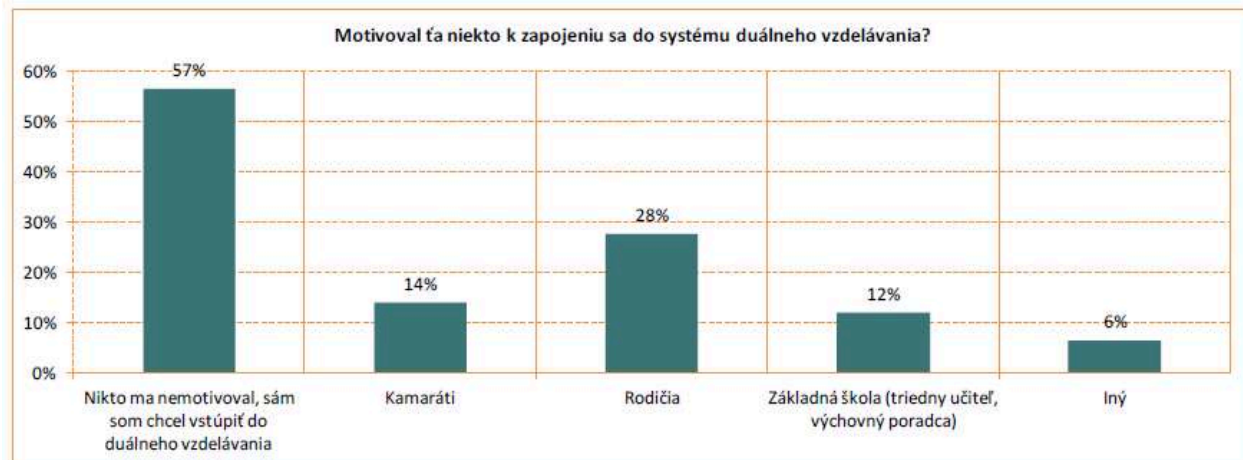
Otázka motivácie žiakov ZŠ zvoliť si SDV - minoritný vplyv ZŠ a výchovného poradcu pri rozhodovaní sa o SDV a ešte k tomu klesajúci trend pri výbere SOŠ, významný vplyv rodiča pri rozhodovaní žiaka týkajúce sa SDV a stúpajúci trend pri výbere SOŠ potvrdzuje zameranie koncepcie pre smerovanie žiakov na povolanie, v ktorej súčasťou je aktívne zapojenie rodičov pri získavaní informácií o možnostiach voľby povolania a vzdelávacej cesty pre svoje dieťa.

Motivácia niekým k zapojeniu do Systému duálneho vzdelávania (1. ročník)

zdroj: Obrázok č. 8 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Motivácia niekým k zapojeniu do Systému duálneho vzdelávania (2. ročník)

zdroj: Obrázok č. 9 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Vplyv školy a výchovného poradcu na žiaka

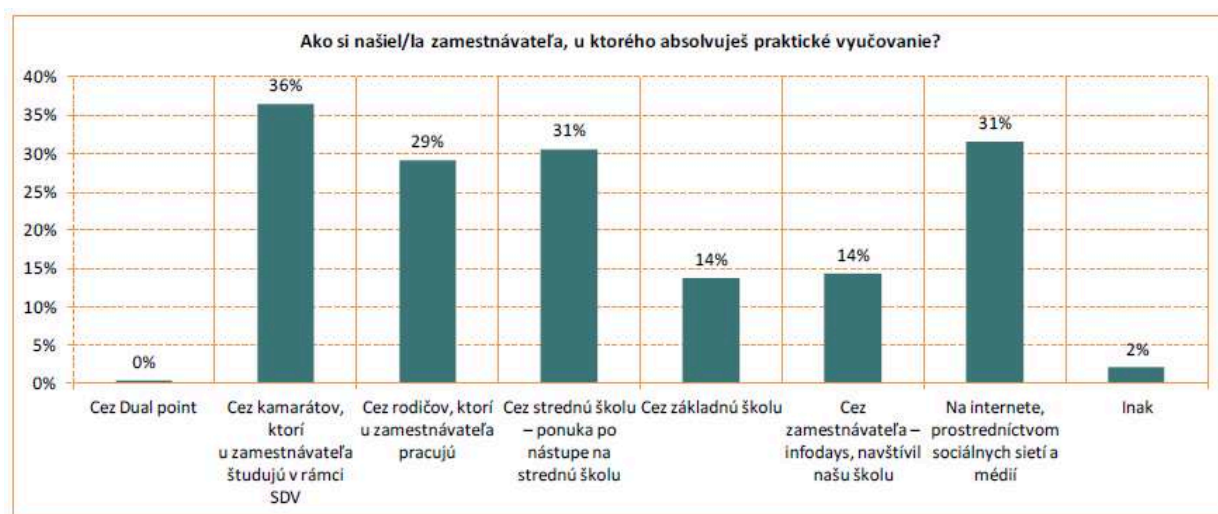
Otázka týkajúca sa vplyvu ZŠ a výchovného poradcu na žiaka - minoritný vplyv ZŠ a výchovného poradcu potvrdzuje zameranie Koncepcie pre smerovanie žiakov na povolanie - **vytvoriť systém na podporu žiaka v jeho kariérovom vývine.**

Nájdanie zamestnávateľa pre praktické vyučovanie (1. ročník)

zdroj: Obrázok č. 16 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Nájdenie zamestnávateľa pre praktické vyučovanie (2. ročník)

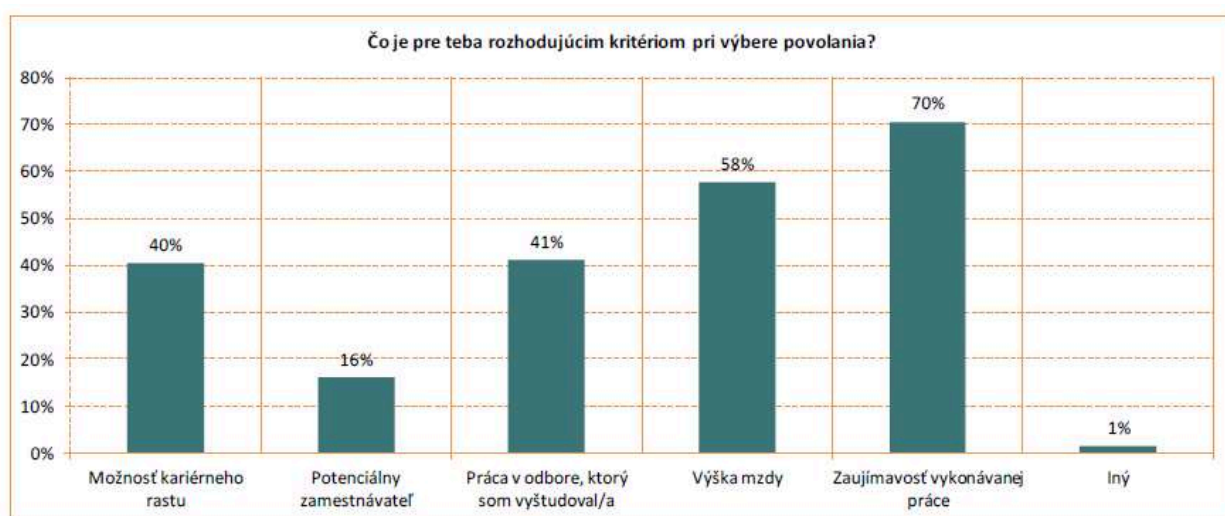

zdroj: Obrázok č. 17 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Rozhodujúce kritériá pri výbere povolania

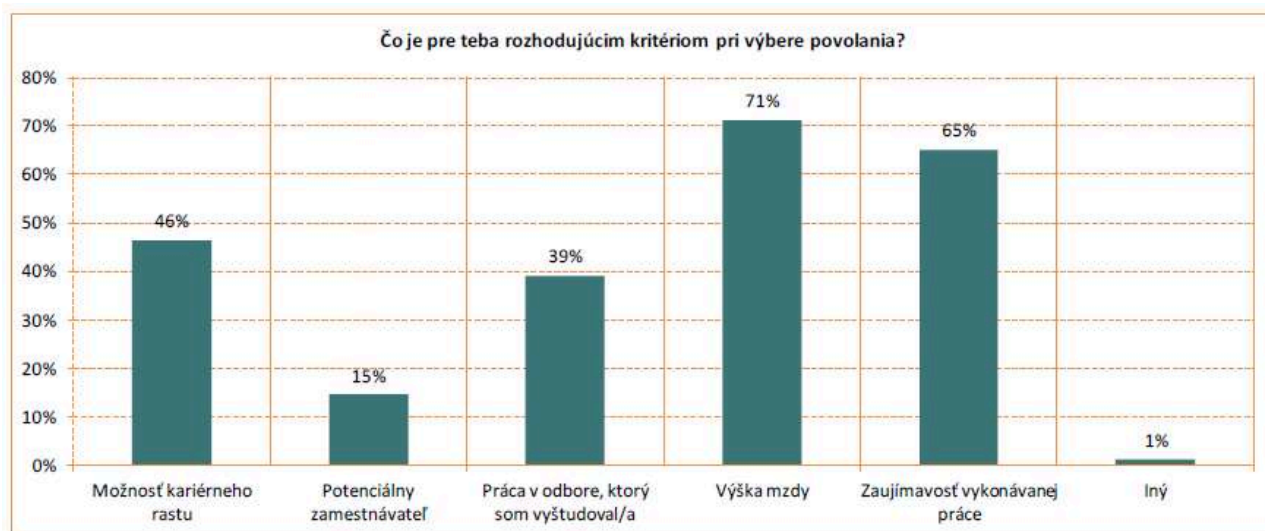
Otázka týkajúca sa rozhodujúcich kritérií žiakov pri výbere povolania potvrdzuje, že žiaci sú ovplyvňovaní zamestnancami vo firme, preto je dôležité pracovať s touto informáciou pri príprave inštruktorov.

Rozhodujúce kritériá pri výbere povolania (1. ročník)

zdroj: Obrázok č.56 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Rozhodujúce kritériá pri výbere povolania (2. ročník)

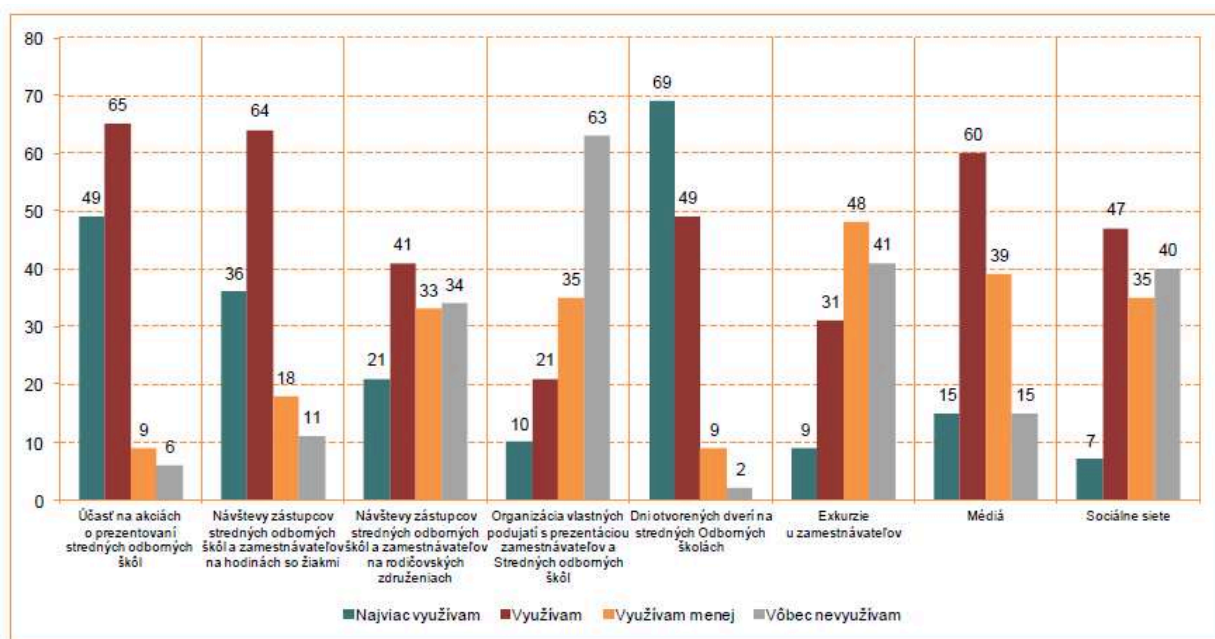

zdroj: Obrázok č.57 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o., 2019.

Významný je v tomto ukazovateli aj stúpajúci trend dôležitosti finančného ohodnotenia za vykonanú prácu (mzda) pre žiaka. **Pre 70 % respondentov z prvého ročníka rozhodujúcim kritériom pri výbere povolania bola zaujímavosť vykonávanej práce**, 58 % považuje za rozhodujúce kritérium výšku mzdy. V prípade žiakov druhého ročníka, **71% respondentov uviedlo rozhodujúcim kritériom pri výbere povolania bola výška mzdy** a 65 % považuje za rozhodujúce kritérium zaujímavosť vykonávanej práce.

Formy informovanosti pri sprostredkovaní informácií žiakom o SDV

Otázka týkajúca sa foriem informovanosti potvrdzuje zámer Koncepcie smerovania žiakov ZŠ na povolanie realizovať „ochutnávky povolání“ a poznávanie zamestnávateľov výlučne pre pedagógov.

zdroj: Obrázok č.73 - Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s.r.o., 2019.

Menej využívanými formami sú návštevy zástupcov stredných škôl a zamestnávateľov na rodičovských združeníach (48%), sociálne siete (42%) a exkurzie u zamestnávateľov (31%). Najmenej využívanou formou informovanosti je organizácia vlastných podujatí, ktorú vôbec nevyužíva takmer polovica respondentov.

1.1.5 Zistenia aktuálnej situácie vzdelávania v oblasti prípravy žiakov ZŠ na povolanie na Slovensku

Z analýzy súčasného stavu a prieskumu profesijnej orientácie na základných školách vyplýva, že smerovanie žiaka k povolaniu je poslaním základnej školy, pretože povolanie, ktoré si žiak vyberie na základe troch najdôležitejších atribútov - **záujmu, predpokladov vykonávať vybrané povolanie a spoločenskej uplatniteľnosti na trhu práce**, je to najdôležitejšie, na čom musí postaviť základná škola celý systém vzdelávania a výchovy.

Z toho dôvodu je nevyhnutné, aby PZ ZŠ sprevádzal žiaka k správne výberu povolania. PZ na svojom vyučovacom predmete najlepšie spoznáva žiaka, zohráva dôležitú rolu pri sebaopoznaní žiaka práve v schopnostiach, zručnostiach týkajúcich sa predmetu, súvisiacich záujmov s predmetom a s čím súvisí aj identifikácia

predpokladov smerovať žiaka na povolanie v súvislosti s jeho predpokladmi, záujmami, a samozrejme povolaniami žiadanými na trhu práce.

Zistenia:

A. ŽIAK

- nemá AKTUÁLNE INFORMÁCIE o možnostiach uplatnenia v budúcnosti, o zmenách a vývine na trhu práce a o širokej škále rôznych povolaní,
- nemá ŽIADNE SKÚSENOSTI s rôznymi typmi práce, dokonca ani s tou, ktorú si vybral,
- jediným SEBAOBRAZOM je prospech, nepozná svoje silné stránky a nevie, aké predpoklady má mať na jednotlivých pozíciách, nevie porovnať reálny a požadovaný stav,
- nemá skúsenosť s motivačným rozhovorom týkajúcim sa jeho voľby povolania,
- nemá skúsenosť s rozvojovými cieľmi, samotným rozvojom predpokladov a spätnou väzbou, nedostáva spätnú väzbu o rozvoji svojich schopností a zručností, čo je predpoklad správneho rozhodovania sa o svojom budúcom povolaní,
- nie je dlhodobo podporovaný vo svojich záujmoch alebo predpokladoch vykonávať povolanie, ktoré by bolo v súlade s jeho predpokladmi a s potrebami trhu práce.

B. UČITEĽ

- má minoritný vplyv na rozhodovanie žiaka o svojom budúcom povolaní,
- zvyčajne nemá aktuálne informácie, často nemá skúsenosti - potrebuje sprevádzanie pri zmenách týkajúcich sa podpory kariérového vývinu žiaka, trhu práce, povolaní ...

- nepozná a nemá skúsenosti s aktuálnymi požiadavkami zamestnávateľov na zamestnancov (systémy hodnotenia zamestnancov, development centrá, výberové konania...),
- v škole nedostáva systémovú podporu, rôzne školenia nie sú dnes aktuálne (veľké náklady a minimálna pridaná hodnota),
- pri preberaní nového učiva na vyučovaní len občas alebo zriedkavo prepája poznatky s povolaniami alebo využitím v praktickom živote,
- nevyužíva na vyučovacej hodine reflexiu (chýbajú zručnosti), ktorá je dôležitá pre utváranie sebaobrazu žiaka,
- nemá podporu (ani motiváciu) pri zavádzaní inovácií do vyučovania,
- nemá skúsenosti s rôznymi formami interaktívnej práce žiaka, väčšinou zostáva pri tradičnom výklade a tradičnom vedení vyučovacej hodiny.

C. KARIÉROVÉ PORADENSTVO

- neposkytuje podporu v kariérovom vývine pre každého žiaka,
- chýba systém, aktivity na podporu pri voľbe povolania sú jednorazové a len na základe záujmu škôl,
- neposkytuje systémovú podporu každému učiteľovi (najmä triednemu učiteľovi) pri jeho činnosti týkajúcej sa sprevádzania žiaka pri kariérovom vývine žiaka,
- je zamerané na žiakov so špeciálnymi a špecifickými výchovnými a vzdelávacími potrebami či problémami,
- je zamerané na diagnostiku, nie na podporu v rozvoji každého žiaka v jeho predpokladoch uplatniť sa v živote,
- jeho vplyv prostredníctvom výchovných poradcov a kariérových poradcov v oblasti informovanosti o štúdiu a rozhodovaní sa o ďalšom štúdiu je minoritný, najviac informácií majú žiaci z internetu a od rodičov.

1.2 Analýza zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov základnej školy na povolanie

1.2.1 Úvod do ponímania zahraničných vzdelávacích systémov

K strategickým cieľom¹⁰ Rady Európskej únie v oblasti európskej spolupráce v odbornom vzdelávaní a príprave patrí zlepšenie kvality a efektivity vzdelávania a odbornej prípravy. Potreba zlepšiť kvalitu a efektivitu vzdelávania úzko súvisí s nezamestnanosťou mladých ľudí v EU. Jedným z faktorov, ktoré spôsobujú nepriaznivé podmienky pre zamestnanosť mladých, je nepružnosť školských vzdelávacích systémov. Krajiny, ktoré majú menej pružný vzdelávací systém, nestíhajú reagovať na rýchlo meniace sa podmienky vo svete práce. Výber krajín zahrnutých v analýze zahraničných vzdelávacích systémoch sledoval aktuálne prieskumy zamestnanosti / nezamestnanosti¹¹ a kvality vzdelania obyvateľstva v súvislosti so zamestnaním mladých ľudí. Analyzovaných bolo 9 krajín (Česko, Dánsko, Fínsko, Estónsko, Poľsko, Rakúsko, Nemecko, Švajčiarsko a Singapur) v kľúčových oblastiach súvisiacich so smerovaním žiakov ZŠ na povolanie s cieľom obohatiť rámec kompetencií kariérového rozvoja žiaka ZŠ. Medzi kľúčové oblasti analýzy zahraničných systémov patrí časová dotácia venovaná podpore kariérového vývinu žiaka, obsah a proces vyučovania so zreteľom na kariérovú oblasť a rola (resp. kompetencie) kariérového koordinátora (t. j. zamestnanca školy venujúceho sa kariérovej oblasti) pri realizácii podpory kariérového vývinu žiaka v školách. Analýza zahraničných systémov v smerovaní mladých ľudí na povolanie slúži ako východisko pre návrh zmien a úprav odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku.

1.2.2 Prehľad zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov na povolanie

¹⁰ „ET 2020“ zo dňa 12. mája 2009

¹¹ <https://data.gov.sk/>

Rakúsko

Rakúsky vzdelávací systém je veľmi podobný systému v Nemecku. Zároveň patrí k najstarším, keďže povinná školská dochádzka bola prijatá ešte v 19. storočí (1869). Rakúsko sa riadi zákonom z roku 1962, ktorý sa postupne novelizuje. Školský zákon prijatý v roku 1974 (SchUG) stanovuje, že všetci žiaci musia získavať vzdelávanie a prípravu so zameraním na ich budúce povolanie. Prípravu žiakov na rozhodnutie o ich budúcom povolaní definuje zákon ako vzdelávaciu úlohu školy. Pre všetky deti platí bezplatná návšteva všetkých verejných škôl, bezplatné učebnice, cestovné do školy, poistenie či školský príspevok pre chudobnejšie nadané deti.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Všetky zákony a dokumenty súvisiace so vzdelávaním (vrátane kariérového sprevádzania žiaka) vydáva a spracúva Ministerstvo vzdelávania, vedy a výskumu (Bundesministerium Bildung, Wissenschaft und Forschung). Zákon o organizácii školstva (§3, ods. 1) stanovuje, že žiakom má byť poskytnuté poradenstvo v súvislosti s ich záujmami a výsledkami a na základe toho im má byť odporúčané ďalšie vzdelávanie. Vedenie škôl má povinnosť a zodpovednosť implementovať do vyučovania ucelený systém kariérového sprevádzania, ktorý predstavuje systematickú prípravu na voľbu povolania - IBOBB (Information, Beratung und Orientierung für Bildung und Beruf). Táto všeobecná vzdelávacia úloha školy sa týka každého druhu školy a aj všetkých vyučujúcich. Za implementáciu kvalitného kariérového sprevádzania zodpovedá vedenie školy (miestny koncept, ktorý si tvorí každá škola sama a jeho výkon odborne vzdelanou osobou), školský inšpektorát (regionálna podpora a kontrola) a pedagogická univerzita (vzdelanie pre učiteľov v oblasti kariérového vývinu). Pre efektívne vedenie školskej kariérovej orientácie je nevyhnutná spolupráca s mimoškolskými zariadeniami. Nadviazať kontakty s nimi je úlohou „koordinátora profesijnej orientácie“ (Berufsorientierungs-koordinator) na škole.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Prvky kariérového sprevádzania sa musia aplikovať na viacerých úrovniach a rozličnými spôsobmi. Funkcia kariérového koordinátora je zriadená povinne v každej škole, pričom počet kariérových koordinátorov v jednej škole závisí od počtu žiakov v 7. a 8. ročníku, t. j. 1 koordinátor do 125 žiakov, 2 koordinátori od 125 do 250 žiakov, viac ako 250 žiakov 3 koordinátori. Úlohou kariérového koordinátora je aplikovať kariérové sprevádzanie na všetkých úrovniach vývinu žiakov začínajúc už od 1. stupňa ZŠ. Zameriava sa najmä na schopnosť sebareflexie (predovšetkým v súvislosti s vlastnými záujmami, silnými stránkami/slabými stránkami, želaniami), na schopnosť definovať vlastné ciele a ich realizáciu, na poznanie metód získavania a vyhodnocovania informácií, na schopnosť rozhodovania (vrátane schopnosti usporiadania rozhodovacích procesov a zaobchádzania s viacrozmernými čiastočne rozporuplnými východiskami rozhodovania), na praktické skúsenosti a komunikáciu s rodičmi. Učitelia povinných predmetov cielene začleňujú do vyučovania prvky podporujúce kariérový vývin a pri realizácii veľmi často využívajú metódu projektov. Rozvíjajú u žiakov schopnosť sebareflexie, získavania a vyhodnocovania informácií, rozhodovaciu schopnosť a tiež stanovovanie cieľov.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Pre všetkých žiakov nižšieho stredného vzdelávania je povinné sprevádzanie žiakov na povolania ako súčasť národných učebných osnov. Školy sa môžu rozhodnúť, či túto tému budú vyučovať ako osobitný predmet, alebo ju budú integrovať do iných povinných predmetov ako sú nemčina, zemepis, ekonomika, cudzie jazyky, matematika, fyzika, náboženstvo. Tieto predmety vyučujú „bežní“ pedagógovia (Berufsorientierungslehrer/innen), ktorí nie sú špecialisti na kariérové poradenstvo, no sú pod supervíziou kariérového koordinátora. U žiakov 1. a 2. ročníka druhého stupňa sú rozvíjané schopnosti sebareflexie, získavanie a vyhodnocovanie informácií, rozhodovacie schopnosti, a tiež stanovovanie cieľov v rozsahu 72 hodín ročne, u žiakov 3. a 4. ročníka je k dispozícii 32 hodín ročne. Pre starších žiakov jestvuje možnosť poradenstva prostredníctvom externých partnerov (napr.

Centrum orientácie), ktorí organizujú podujatia zamerané na kariérové sprevádzanie, taktiež poskytujú informácie a poradenstvo aj rodičom. Na tieto aktivity majú žiaci 3. a 4. ročníka vyhradených 30 hodín ročne. Zároveň žiaci 4. ročníka majú možnosť využiť 5 dní na individuálny kariérový rozvoj.

Ak si školy zvolia cestu vyučovania samostatného predmetu, musia naň vyčleniť priestor v kurikule a zároveň vytýčiť presný plán, ciele a kompetencie predmetu. Počas 32 hodín (ročne) vyučovacieho predmetu „profesijná orientácia“ žiaci pracujú na rozvoji sebapoznávania, získavania a narábania s informáciami, plánovania budúcnosti s prihliadnutím na potreby trhu práce. Predmet vedie buď kariérový koordinátor alebo učiteľ, ktorý je špeciálne vyškolený.

NEMECKO

V roku 2004 Federálna zamestnávateľská agentúra a stála Konferencia Ministerstva školstva (Kultusministerkonferenz) schválili rámcovú dohodu o spolupráci medzi školami a agentúrami sprevádzania žiakov na povolania. Dohoda umožňuje plynulý prestup žiakov zo základného na ďalšie vzdelávanie, na odborný výcvik alebo povolanie. Presný plán a dohody sa každoročne uzatvárajú na miestnej úrovni medzi úradmi práce (Arbeitsamt) a školami. V roku 2005 federálna vláda a zamestnávateľské asociácie uzatvorili národnú dohodu o odbornom výcviku a rozvoji kvalifikovanej pracovnej sily v Nemecku (Nationaler Pakt für Ausbildung und Fachkräftenachwuchs in Deutschland). Dohoda o odbornom výcviku sleduje cieľ poskytovať školám informácie o odborných pozíciách vo firmách pre tých žiakov, ktorí prejavia ochotu odborne sa vzdelávať.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Program kariérovej orientácie (BOP – der Berufsorientierungsprogramm) vznikol v roku 2008 ako iniciatíva Spolkového ministerstva pre vzdelanie a výskum (Bundesministerium für Bildung und Forschung). Do roku 2018 sa doň zapojilo 3000 škôl a je určený pre žiakov 7. a 8. ročníka v celom Nemecku. Ministerstvo školstva prebralo zodpovednosť za program aj z hľadiska financovania. V rámci programu ide o spoluprácu medzi školou a organizátorom programu, ktorým je Inštitút pre

odborné vzdelávanie (Bundesinstitut für Berufsbildung). Úlohou inštitútu je realizovať program BOP. Tvorba koncepcie, výber škôl pre zapojenie do programu a organizácia sprievodných mimoškolských aktivít orientovaných na podporu kariérového vývinu (ako napr. Dni praxe, Dni profesie a pod.) sú dôležitou súčasťou kompetencií prislúchajúc Inštitútu. Na každej škole je vybraný koordinátor spomedzi učiteľov, ktorý úzko komunikuje s Inštitútom pre odborné vzdelávanie a celý proces koordinuje. Koordinátor spolu s odborníkmi z Inštitútu a učiteľmi v škole tvoria tím zameraný na realizáciu BOP. V Nemecku je pomerne dobre rozvinutý duálny systém odborného vzdelávania, do ktorého je zapojených až 500 000 firiem. Štandardný pomer je 70% odborného výcviku priamo vo firmách a 30% teoretického vyučovania.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Koncepcia programu kariérovej orientácie je definovaná ako hierarchický systém 3 subkompetencií: identita (spoznanie osobnosti), adaptabilita (schopnosť prispôbiť sa) a odolnosť, ktoré sú v procese výberu ďalšieho smerovania veľmi dôležité. Žiaci hravou formou skúmajú svoje zručnosti a schopnosti ako napr. pracovné plánovanie, kreativita a zručnosti pri riešení konfliktov, osobné zručnosti ako sebarozvoj, spoľahlivosť, nezávislosť a spoločenské zručnosti, t. j. tímové spolupráce, komunikačné zručnosti a schopnosť ustáť konflikt. Na konci siedmeho ročníka získavajú žiaci certifikát v podobe kompetenčného profilu AC (Die Kompetenzanalyse Profil AC), ktorý sa zameriava na potenciál žiaka v kariérovej oblasti. Vypracováva ho škola a vyžaduje si časovo náročnejšiu analýzu. Osoba, ktorá zodpovedá za analýzu potenciálu, musí byť vyškolená a certifikovaná v oblasti hodnotenia kompetencií, ktoré sú potrebné pri výbere povolania. Má titul sociálneho pracovníka/sociálneho pedagóga alebo porovnateľnú kvalifikáciu. Všetky ostatné osoby (učitelia), ktoré sa podieľajú na vykonávaní potenciálnej analýzy, musia preukázať pedagogickú spôsobilosť a byť vyškolení v týchto kompetenciách:

- pedagogický koncept analýzy potenciálu,

- priebeh, realizácia a vyhodnotenie cvičení,
- spätná väzba a dokumentácia výsledkov,
- systematické pozorovanie.

Samostatná funkcia kariérového poradcu/koordinátora v škole zriadená nie je. V rámci kariérového poradenstva a sprevádzania žiakov na povolania v základnej škole sa učitelia rôznych predmetov vzdelávajú aj na profesijnú orientáciu žiakov (Vorbereitungsdinst) a na prípravu žiakov na odborné povolania (Arbeitslehre). Triedni učitelia často veľmi úzko spolupracujú so školskými sociálnymi pracovníkmi, absolventmi škôl a komunitnými pracovníkmi, s psychológmi a rodičmi, aby včas identifikovali silné stránky, záujem žiakov a ich rozvojové potreby.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Podpora kariérového vzdelávania v rámci časovej dotácie je vždy záležitosťou samotných škôl. Tie spolupracujú s neziskovými spoločnosťami (agentúrami alebo úradmi) za účelom vytvorenia plánu (programu) podpory kariérového vzdelávania pre každý rok/ročník. Program kariérovej orientácie pozostáva z niekoľkých fáz. Kým v prvých dvoch ide o prípravné fázy, v ktorých sa nastavujú parametre spolupráce, komunikačné kanály, rozvrhy stretávania, financovanie a pod., v nasledujúcich dvoch fázach je podstatná implementácia spojená s realizáciou programu, vyhodnotením a spätnou väzbou ako pre žiakov, tak aj pre rodičov. Kým v 5. a 6. ročníku sa žiaci oboznamujú s povolaniami, orientujú sa skôr na prieskumy o spoločnostiach, v 7. ročníku prebieha implementácia programu v rámci analýzy potenciálu za účelom vytvorenia kompetenčného AC profilu žiaka. Analýza potenciálu zahŕňa najmenej 10 hodín poväčšine rozložených do 2 dní. Samotné aktivity, ktoré žiaci vykonávajú v sprievode vyškoleného pedagóga zo školy a odborníka z inštitútu (alebo agentúry, úradu), by mali trvať najmenej 7 hodín z celkového času. Spätná väzba je poskytnutá každému žiakovi do 3 týždňov od ukončenia analýzy. Žiaci vyšších ročníkov sa zúčastňujú „praktických dní“. Sú to workshopy, ktoré prebiehajú v priestoroch vzdelávacích inštitúcií, kde sú pracovné podmienky presne modelované. Celkovo má pre ne škola vyhradených 80 hodín

alebo 2 týždne. Nie je podmienkou, aby prebiehali nepretržite 2 týždne, avšak je dôležité, aby medzi týždňami nebol dlhší časový odstup ako 4 mesiace.

Žiaci by mali navštíviť 3 - 5 workshopov, pričom aspoň jednému by sa mali dôkladne venovať najmenej 2 dni. Workshopy vedie supervízor (odborný zamestnanec inštitútu), ktorý je na to pedagogicky vyškolený. Na jedného supervízora pripadá skupina žiakov, ktorá by nemala byť väčšia ako 15 žiakov. V rámci praktických dní môžu žiaci absolvovať aj „stáž“ (návštevu podniku) s cieľom „ochutnávky povolání“, t. j. možnosť vyskúšať si konkrétnu činnosť na pracovisku, ktorá nesmie presiahnuť viac ako 3,5 hodiny. Podobne ako pri analýze potenciálu žiakov aj tu nasleduje spätná väzba, ktorá sa koná do 3 týždňov po absolvovaní celého bloku praktických dní. Je na nej prítomný supervízor, žiak a môže byť aj rodič alebo učiteľ. 3 mesiace po ukončení programu nasleduje posledná etapa, kedy škola a inštitút ako organizátor hodnotia úspešnosť programu a jeho ďalšiu využiteľnosť na danej škole.

ČESKÁ REPUBLIKA

V Českej republike sa o zmene a rozvoji podpory kariérového vývinu žiaka na základnej škole začalo diskutovať už v roku 2001. K najdôležitejšiemu strategickému dokumentu patrí „Národní program rozvoje ČR“ (Bíla kniha MŠMT, 2001). Vytvorenie rámcových vzdelávacích programov a následne školských vzdelávacích programov, spolupráca so sociálnymi partnermi a podpora rozvoja kariérového poradenstva a informačného systému sú nosnými témami, ktoré prijalo Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy v Čechách. V roku 2002 bola téma vzdelávania a prípravy na povolania zaradená do Štandardu základného vzdelávania. Zameriavala sa na rozvoj vedomostí a osobných schopností žiakov v oblasti sveta práce. V roku 2004 sa začala implementovať kurikulárna reforma. Jedným z jej všeobecných cieľov základného vzdelávania bolo podporiť žiakov objaviť a rozvíjať svoje schopnosti a zručnosti v kontexte reálnych príležitostí na učenie a využiť svoje schopnosti a zručnosti v kombinácii so získanými vedomosťami pri rozhodovaní o svojich osobných a kariérových cieľoch. Od toho času sa v školách poskytujú služby kariérového poradenstva prostredníctvom výchovných poradcov, školských

psychológov, pedagogicko-psychologických poradní (PPP) až po špeciálne pedagogické centrá (ŠPC) či poradne.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

V priebehu školského roka 2001/2002 vydalo Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy odporúčanie, aby všetky školy začleňovali do edukačného procesu „Výchovu k voľbe povolania“. Zodpovednosť za vytvorenie školského vzdelávacieho programu, začlenenie nových vzdelávacích oblastí, zabezpečenie vzdelaného učiteľského zboru a zavedenie aktivít súvisiacich s kariérovým vzdelávaním do vyučovacieho procesu ostáva na pleciach vedenia škôl. Školy sú povinné zriadiť funkciu výchovného poradcu / školského psychológa, ktorý je poverený koordináciou aktivít súvisiacich s implementáciou prvkov Výchovy k voľbe povolania. Výchovný poradca na splnenie kvalifikačných predpokladov potrebuje absolvovať štúdium pre výchovného poradcu, ktoré je špecializáciou v základnom odbore zameranom na oblasť pedagogiky, špeciálnej pedagogiky a psychológie (§ 8). Uskutočňuje sa na vysokej škole v rámci celoživotného vzdelávania v rozsahu 250 hodín. Vedenie škôl je zároveň povinné vytvoriť podmienky pedagógom na to, aby mohli úspešne zaviesť prvky Výchovy k voľbe povolania do svojich predmetov. O spôsobe začlenenia jednotlivých obsahových okruhov do obsahu vzdelávania rozhoduje vedenie školy. Prihliada pritom na súvislosti medzi obsahom tém Výchovy k voľbe povolania a obsahom príslušných vyučovacích predmetov. Konkrétny spôsob zaradenia danej vzdelávacej oblasti do výučby a vhodnej formy práce závisí predovšetkým na materiálnych, organizačných a personálnych podmienkach školy.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Zaradenie vzdelávacej oblasti Výchova k voľbe povolania do základného vzdelávania sa uskutočňuje prostredníctvom povinných predmetov uvedených v učebnom pláne schválených vzdelávacích programov pre základné vzdelávanie, ktoré majú k danej problematike najbližšie (predovšetkým predmety občianska výchova, občianska a rodinná výchova, praktickej činnosti), taktiež voliteľných predmetov a ďalších vzdelávacích aktivít realizovaných školou. Odporúča sa, aby riaditeľ školy poveril

jedného pedagogického pracovníka (t. j. výchovného poradcu alebo školského psychológa) zabezpečovaním potrebnej koordinácie aktivít súvisiacich so zavádzaním Výchovy k voľbe povolania do školskej praxe a to sprostredkovaním kontaktov školy s úradom práce, koordinovaním práce vyučujúcich realizujúcich výučbu jednotlivých obsahových okruhov danej vzdelávacej oblasti, zabezpečovaním exkurzií a pod. Spôsob zaradenia vzdelávacej oblasti Výchova k voľbe povolania a vyhodnotenie dosiahnutých vzdelávacích cieľov je vždy súčasťou výročnej správy školy. Cieľom vzdelávania v danej oblasti je vybaviť žiaka kompetenciami, ktoré mu umožnia uvedomiť si podstatný podiel vlastnej zodpovednosti pri rozhodovaní o voľbe budúceho profesijného zamerania a o výbere vhodného povolania, využívať poznatky z oblasti sebapoznávania, rozhodovania a plánovanie vlastnej budúcnosti pri vytyčovaní a dosahovaní stanovených životných cieľov, realistickejšie nahliadať na vlastnú osobnosť a korigovať svoj náhľad na vlastný potenciál i na možnosti svojho budúceho profesijného uplatnenia, pochopiť súvislosť medzi požiadavkami na výkon vybraného povolania, svojimi reálnymi osobnými predpokladmi a konkrétnymi možnosťami výberu vhodného povolania, plánovať si významné životné kroky, stanovovať si realistické životné ciele a nachádzať vhodné spôsoby a stratégie ich dosahovaní alebo sa orientovať v profesijnej ponuke a v informačných zdrojoch pre voľbu povolania.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Optimálny rozsah Výchovy k voľbe povolania je 60 hodín v období posledných 2-3 rokov povinnej školskej dochádzky. Nerealizuje sa navýšením celkového týždenného počtu vyučovacích hodín, ale zaradením obsahu tematických okruhov do súčasného učebného plánu vzdelávacieho programu. K realizácii Výchovy k voľbe povolania sa odporúča využiť disponibilné hodiny pre navýšenie časovej dotácie niektorého zo zvolených predmetov, uplatňovať projektové formy výučby, organizovať besedy s predstaviteľmi rozmanitých profesií (prípadne odborov spojených so zamestnávaním ľudí) či exkurzie do vybraných podnikov a pod. Medzi základné zručnosti patria vytvorenie podnikateľského plánu, podnikateľské zručnosti, ciele a riziká podnikania.

Vzdelávacia oblasť „Človek a svet práce“ zriadená pre druhý stupeň základných škôl zahŕňa široké spektrum praktických zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti. Pre túto oblasť sú vyčlenené 4 vyučovacie hodiny, ktoré sa dajú navýšiť na základe disponibilných hodín. Z rámcového vzdelávacieho programu a z rámcového učebného plánu vyplýva povinnosť zaradiť vzdelávací obsah do každého ročníka buď ako samostatný predmet, alebo formou integrácie do iných vyučovacích predmetov. V prípade integrácie však musí spolu so vzdelávacím obsahom prechádzať do tohto vyučovacieho predmetu aj príslušná časť časovej dotácie, aby k integrácii nedochádzalo na úkor časovej dotácie vyučovacieho predmetu, do ktorého je vzdelávací obsah integrovaný. Časové dotácie pre jednotlivé tematické okruhy nie sú pevne stanovené, vždy je potrebné voliť takú časovú dotáciu, aby mohol byť vzdelávací obsah príslušného tematického okruhu plne realizovaný. Do učebných osnov musia byť zaradené minimálne dva tematické okruhy (z ponuky ďalších siedmich tematických okruhov uvedených v Rámcovom vzdelávacom programe pre základné vzdelávanie) s povinnosťou zaradenia tematického okruhu Svet práce pre 8. a 9. ročník. V priebehu jedného ročníka môže byť preberaný väčší počet tematických okruhov. Pre všetky tieto vybrané tematické okruhy platí, že musia byť realizované v plnom rozsahu, t. j. namiesto vzdelávacieho obsahu jedného vybraného tematického okruhu nemožno zaradiť časti vzdelávacích obsahov dvoch alebo viacerých rôznych tematických okruhov.

ŠVAJČIARSKO

Švajčiarsky vzdelávací systém je typický svojou prepracovanosťou a nadväznosťou na pracovný trh. Ak vnímame vzdelávanie ako súčasť prípravy na budúce povolanie, švajčiarske vzdelávanie patrí k najefektívnejším v Európe, pretože si dlhodobo udržuje nízku nezamestnanosť mladých ľudí¹² v porovnaní s ostatnými krajinami Európy. V Švajčiarsku neexistuje samostatné ministerstvo školstva, úlohy za vzdelávanie preberá Federálne ministerstvo hospodárstva, vzdelávania a výskumu iba v prípade, ak orgány na nižšej úrovni nie sú schopné realizácie. Švajčiarsky

¹² zdroj: tabuľka Finstat – nezamestnanosť mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov:
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

vzdelávací systém je silne decentralizovaný, vzdelávanie je riadené jednotlivými kantónmi (spolu 26 kantónov). Zjednotenie školského systému bolo spoločenskou témou už niekoľko desaťročí. V roku 1973 bol prvý pokus referenda o zjednotenie neúspešný. Otázka, či má švajčiarske školstvo zostať federalistické alebo má dôjsť k centralizácii školstva, ktorá bola kontroverzne diskutovaná od už od založenia štátu (1848), bola 21. mája 2006 vyriešená konaním referenda, kde sa 86% občanov Švajčiarska vyjadrilo za reformu školstva. Podnetom pre zmenu k jednotnému školstvu bolo priblíženie vzdelávacieho systému k ostatným európskym krajinám. Švajčiarsko následne zjednotilo otázky rovnakého vstupu žiakov do školy, povinných materských škôl v celej krajine, dĺžky školskej dochádzky, zjednotenia vzdelávacích štandardov, uznávania diplomov medzi univerzitami a pod. Švajčiarsky školský systém je nejednotný, odlišuje sa v jednotlivých kantónoch, no aj napriek tomu sa v systéme dajú nájsť spoločné tematické prieniky, napr. aj v oblasti kariérového vývinu žiaka.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Povinná školská dochádzka vo Švajčiarsku je 9 rokov. Po ukončení povinnej školskej dochádzky si žiaci volia cestu buď odborného vzdelávania (v trvaní od 2 ročných odborov po 3 a 4 ročné s maturitou), alebo cestu všeobecného vzdelania v strednej škole (3 a 4 ročné odbory s maturitou). Prijímanie na gymnáziá je regulované a je určené iba pre najlepších žiakov (kvóty do 20%). Pre nerozhodných žiakov existuje možnosť pokračovať v „extra“ ročníku, ktorý trvá jeden rok s cieľom dovzdelávať žiaka a uľahčiť mu výber strednej školy resp. kariéry. Ak sa žiak po čase rozhodne zmeniť svoju kariéru počas štúdia na strednej škole, Švajčiarsky školský systém je na to pripravený. Kariérové vzdelávanie sa zameriava na podporu mladých pri voľbe ich prvého povolania a na podporu dospelých pri výbere rozvojových kurzov a pri plánovaní kariéry. Kariérové sprevádzanie zdôrazňuje hlavne vstup do sveta práce a následné neustále vzdelávanie a tréning v kariérovej re-orientácii. Vo Švajčiarsku je citeľná silná decentralizácia v oblasti vzdelávania, obsah a proces súvisia s rozdelením podľa kantónov. Na odbornom vzdelávaní spolupracujú traja partneri - konfederácia, kantóny a zamestnávateľia. Konfederácia sa venuje právnej oblasti

systému, stanovuje študijné plány na celoštátnej úrovni. Na obsahu vzdelávania spolupracujú zamestnávateľia, ktorí zabezpečujú praktickú výučbu, spolu s kantónmi. Kantóny sú v našom ponímaní zriaďovateľmi stredných odborných škôl, starajú sa o teoretickú časť výučby, ale aj o školy samotné. V súlade s federálnym zákonom o Profesijnom vzdelávaní jednotlivé kantóny riadia poradenské centrá, ktoré realizujú informačné, vzdelávacie a profesijné poradenské služby. Okrem toho spravujú centrá o povolaniach a poskytujú počiatočné kariérové vzdelávanie. Riaditelia profesijného vzdelávania v kantónoch sú členmi švajčiarskej Konferencie riaditeľov kariérového sprevádzania a kariérového vzdelávania. Táto konferencia riadi a koordinuje kariérové vzdelávanie a sprevádzanie žiakov v poradenských službách v kantónoch.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Každý žiak pred vstupom na strednú školu dostáva posudok, ktorý vytvárajú spoločne učitelia, psychológ, kariérový poradca a rodičia žiaka a obsahuje okrem vedomostí a zručností aj komplexné schopnosti. V tomto písomnom hodnotení (profile) sú klasifikované kompetencie, avšak nie explicitne, ale prostredníctvom certifikátu, ktorý obsahuje napr. aj sociálne či pracovné správanie. Triedny učiteľ vypracováva každoročne aj všeobecný slovný komentár. Ten plní do istej miery aj rolu kariérového poradcu, pretože na druhom stupni vedie osobitný predmet zameriavajúci sa na kariérové sprevádzanie a prípravy na povolanie. Na každej škole pôsobí aj kariérový (výchovný) poradca, ktorý sa primárne nevenuje všeobecnému vzdelávaniu, jeho úlohou je kariérové sprevádzanie žiaka. Spolupodieľa sa pri tvorbe profilov žiakov, orientuje sa na pomoc pri výbere povolania. Ak má škola málo žiakov, kariérový poradca pracuje pre viaceré školy súčasne. Pre žiakov sú určené aj centrá orientácie - skratka BIZ (Beruf information zentrum), ktoré poskytujú poradenstvo v oblasti výberu povolania (Laufbahnberatung). Žiaci ich navštevujú spolu s rodičmi. Prebieha v nich systematická práca - spoznávanie seba samého, definovanie silných a slabých stránok, oboznamovanie sa so svetom práce, organizovanie workshopov tematicky orientovaných na problematiku profesijnej orientácie.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

V nižších ročníkoch druhého stupňa základnej školy, t. j. v období medzi 12. a 15. rokom života majú žiaci predmet kariérového sprevádzania a prípravy na povolanie, v ktorom sú žiaci podnecovaní rozmyšľať o svojej budúcnosti, analyzovať svoje ambície a schopnosti. Tento predmet je povinný – vedie ho triedny učiteľ. Ak potrebujú ďalšie kariérové poradenstvo, môžu sa obrátiť na informačné a poradenské centrá. Oblasť spolupráce švajčiarskych škôl smerom k tretím stranám je na vysokej úrovni.

Zaujímavosťou je proces kariérneho sprevádzania žiaka v systéme. V období medzi 10. a 12. rokom navštevujú žiaci rodičov (alebo rodinných príslušníkov) v zamestnaní s cieľom zistiť náležitosti konkrétneho povolania, ktoré rodič (rodinný príslušník) vykonáva. Dôležitým aspektom sú aj každoročné „výstavy zamestnaní“ (veľtrhy práce), ktoré žiaci navštevujú povinne. V období medzi 14. – 15. rokom (prevažne posledný ročník) majú žiaci jeden týždeň povinnej stáže (praxe). Škola im ponúkne výber stáží, prípadne si stáž môžu žiaci nájsť sami. Ak žiak chce, môže si stáž predĺžiť na viac ako jeden týždeň. Školy túto možnosť väčšinou akceptujú. Pri výbere odborného vzdelávania je špecifické už to, že žiak si nevyberá školu, ale vyberá si povolanie, a až následne si vyberie firmu, kde by sa chcel vyučiť a na základe toho mu je pridelená škola, kde absolvuje teoretickú časť a časť praktickej prípravy. Firmy každý rok ponúknu učňovské miesta, ktoré sú však limitované počtom prijatia. Ak má žiak záujem o nejaké povolanie a nenájde firmu pre realizáciu praxe a výučby, potom sa musí rozhodnúť pre iné povolanie a zároveň hľadať firmu, kde prax môže vykonávať. Pri nástupe do firmy na učňovské miesto sa so žiakom podpisuje učňovská zmluva, ktorá obsahuje aj platové podmienky. Vo firmách, kde prebieha učňovské praktikum, musí byť zabezpečený zamestnanec zodpovedný za proces vzdelávania. Aj tento človek musí absolvovať školenie pedagogického minima (cca. 100 hodín), aby nadobudol vedomosti a zručnosti súvisiace s kariérovým sprevádzaním.

DÁNSKO

Školský zákon pre základné školstvo v Dánsku sa datuje do roku 1814, kedy bola založená „verejná základná škola“ (Folkeskole). Dánskym deťom bolo umožnené právo na sedemročné vzdelávanie v predmetoch náboženstvo, čítanie, písanie a počítanie. Od toho času až do konca 20. storočia bolo v dánskom vzdelávacom systéme zapracovaných iba zopár zmien. V roku 1993 bola prijatá deväťročná povinná školská dochádzka, v roku 2009 povinný nultý ročník (materské školstvo). Národný zákon o vzdelávaní a o sprevádzaní žiakov na povolania z roku 2004 (Lov om Uddannelses-og Erhvervsvejledning) s doplnením v roku 2007 a 2008 stanovuje rámec sprevádzania žiakov na povolania a ukladá, že každý žiak musí byť pripravovaný na prvú smerovú voľbu, na ďalšie vzdelávanie alebo na povolanie. V politike zamestnanosti sa sprevádzanie na povolania (alebo na ďalšie vzdelávanie) považuje za strategický nástroj stabilizácie trhu pracovnej sily.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Vzdelávanie v Dánsku je povinné pre všetkých vo veku od 6-7 do 16 rokov (9 ročná povinná dochádzka). Je na individuálnom rozhodnutí, aký spôsob vzdelávania si človek zvolí, pokiaľ sú splnené uznané vzdelávacie štandardy. To, čo je v Dánsku povinné, je vzdelávanie samo o sebe, nie škola ako taká. Základné „verejné“ školy však navštevuje zhruba 90% všetkých žiakov v Dánsku.

Sprevádzanie žiakov na povolania a na ďalšie vzdelávanie sa v školách realizuje od 1. do 9. ročníka integrovane v rôznych predmetoch. Školy a pedagógovia zodpovedajú za splnenie cieľov stanovených na národnej úrovni, nemajú však formálne stanovený vyučovací čas. Ministerstvo školstva (Undervisningsministeriet) vydáva obsahové štandardy, zodpovednosť za realizáciu je na školách samotných. Všeobecná štruktúra sprevádzania žiakov mimo školy sa určuje na národnej úrovni, pričom zodpovednosť za sprevádzanie žiakov na povolania je rozdelená podľa stupňa vzdelávania na celonárodnú alebo na regionálnu úroveň.

Na regionálnej úrovni sprevádzanie žiakov realizuje 45 regionálnych centier (Ungdommens Uddannelsesvejledning – UU) , ktoré sú zodpovedné za prechod

žiacov povinnej školskej dochádzky na ďalší stupeň vzdelávania. Sprevádzanie žiakov na stredných školách realizuje Národné centrum pre sprevádzanie žiakov na povolania a ďalšie vzdelávanie (Landscenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning – LUE).

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Od roku 1970 boli hlavnou skupinou odborníkov v kariérovom poradenstve učitelia. „Reformou poradenstva“, ktorá sa v Dánsku v roku 2004 uskutočnila, získalo kariérové poradenstvo nový rozmer. Hlavným dôvodom reformy bolo nedostatok odbornosti kariérových poradcov. Kariérové poradenstvo, ktoré poskytovali učitelia v školách, bolo zrušené a začali ho poskytovať odborníci pre poradenstvo v poradenských centrách pre mládež v rámci jednotlivých samospráv, tzv. Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), a tiež bolo poskytované prostredníctvom poradenských centier vysokoškolského vzdelávania, známych ako Studievalg. Mnohí z týchto „nových“ odborníkov patria medzi bývalých učiteľov v oblasti poradenstva, ktorí si zvýšili svoju formálnu kvalifikáciu a poradenstvo vykonávajú na plný úväzok, v porovnaní s predchádzajúcou situáciou, keď odborníci pracovali na čiastočný úväzok. V súčasnosti je v Dánsku v tejto oblasti trend rovnovážneho stavu, keďže pretrváva tak potreba odborníkov v oblasti kariérového poradenstva, ako aj učiteľov, ktorí zahrňujú prvky kariérového sprevádzania do svojich predmetov. Čo sa týka učiteľov v školách, možno hovoriť skôr o oblasti výchovného poradenstva, ktoré je základom celoživotného poradenstva.

V Dánsku sa kladie dôraz na stratégiu zameranú na integráciu vedomostí, zručností a postojov týkajúcich sa práce, ktoré študenti získali od rôznych učiteľov. S tým je spojené používanie portfólia, do ktorého si študenti zaznamenávajú vedomosti a skúsenosti spojené s profesijnou dráhou. Takéto portfólio sa nazýva „denník vzdelávania“ (uddannelsesdagbog). Cieľom portfólia je pomáhať študentom riadiť vlastné vzdelávanie a pochopiť ich prepojenie s budúcimi kariérovými plánmi.

Ministerstvo školstva zodpovedá za národný portál sprevádzania žiakov na povolania a ďalšie vzdelávanie www.ug.dk. Portál obsahuje informácie o

povolaniach, pracovných podmienkach u zamestnávateľov, o štatistikách pracovného trhu a o možnostiach ďalšieho vzdelávania na všetkých úrovniach.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Kariérové poradenstvo je oblasť, ktorou prechádzajú žiaci po celý čas ich vzdelávania. Realizácia kariérového sprevádzania je integrovaná v rôznych predmetoch v každom ročníku základnej školy. Od 6. ročníka do 9. ročníka (v prípade potreby aj 10. ročníka) majú študenti individuálne a skupinové poradenstvo ohľadom toho, aké sú ich predpoklady, potenciál a možnosti v rámci kariérovej oblasti. Desiaty ročník je určený pre žiakov, ktorí absolvovali základných 9 rokov výučby a chceli by prehĺbiť svoje zručnosti, schopnosti a znalosti pred nástupom na ďalšie vzdelávanie. Každý žiak tohto ročníka má svoj osobný vzdelávací plán, ktorý získal v 9. ročníku.

Praktickú skúsenosť so svetom práce žiaci získavajú v 9. a 10. ročníku základnej školy formou stáže u zamestnávateľov, ktorá môže trvať od jedného do štyroch týždňov. Stáže slúžia na premostenie ďalšieho vzdelávania a prípravy a často sú skombinované s návštevou odborných škôl. Po skúsenostiach zo stáží sa žiak na základe získaných informácií a konkrétnych skúseností rozhoduje o ďalšom smerovaní. Odborné vzdelávanie vo vyššom sekundárnom vzdelávaní využíva princípy duálneho vzdelávania a odborného výcviku, pričom 25% času je venovaných vzdelávaniu a 75% času odbornému výcviku priamo u zamestnávateľa.

Takmer celé základné odborné vzdelávanie a príprava v Dánsku je v pôsobnosti Ministerstva školstva (Undervisningsministeriet), ale niektoré vzdelávacie kurzy či odborná príprava sú riadené inými ministerstvami (napríklad Ministerstvo priemyslu). Základné odborné vzdelávanie a príprava pozostáva z výberu približne 85 hlavných odborov, ktoré sú pripravované na vyše 200 špecializovaných remesiel. Odborná príprava je zmesou teoretického štúdia a prípravy na pracovisku a vedie k certifikátu. Dosiahnutá kvalifikácia (certifikát) je štátom uznaná a platná po celej krajine. Pre každé remeslo definuje národná rada ciele a obsah odbornej prípravy, ktoré sú v celej krajine rovnaké a poskytujú rovnakú kvalifikáciu, bez ohľadu na to, kde boli získané.

ESTÓNSKO

Estónsko je dnes v očiach európskej inteligencie vnímané ako krajina s progresívnymi reformami a otvoreným nastavením mysle. V Estónsku sa Ministerstvo vzdelávania a výskumu (Haridus- ja Teadusministeerium) a Ministerstvo sociálnych vecí (Sotsiaalministeerium) začalo zaoberať kariérovým vzdelávaním v roku 2005. Do roku 2008 prebiehal projekt Vývin poradenského systému v Estónsku (Nõustamissüsteemi väljatöötamine) a bolo doň zapojených 14 pilotných základných škôl. V rokoch 2008 – 2011 na základe výsledkov z predošlého programu vznikla potreba rozvoja kariérového vzdelávania. Následne bol spustený národný projekt Rozvoj systému kariérových služieb (Karjääriteenuste süsteemi arendamine), ktorý bol financovaný z európskeho sociálneho fondu a bolo doň zapojených 26 pilotných škôl z rôznych oblastí Estónska. Skúmalo sa predovšetkým zavedenie funkcie koordinátora kariérového vzdelávania na plný úväzok do škôl, organizačný plán služieb v oblasti kariérového vzdelávania (napr. tímová práca, implementácia aktivít a pod.), implementácia kariérového vzdelávania do nového národného kurikula či metódy učenia, podávania informácií a tvorba potrebných materiálov. V rokoch 2011 - 2012 bolo zavedené nové kurikulum, kde už boli implementované prvky kariérového vzdelávania a fungujú dodnes.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Ministerstvo školstva a výskumu a Ministerstvo sociálnych vecí spoločne iniciovali spustenie národných projektov v oblasti kariérového sprevádzania. Ministerstvo školstva je zodpovedné za legislatívu a vydávanie rámcových učebných plánov. Povinnosťou škôl je na základe rámcových učebných plánov vytvoriť a zapracovať do vyučovania predmet "kariérové vzdelávanie" (Karjääriõppe aine). Úlohou učiteľov je tento predmet vyučovať v 7. – 9. ročníku a zároveň implementovať prvky kariérového sprevádzania do svojich predmetov. Učiteľom sa dostáva pomoc napr. aj od kariérového koordinátora (Karjäärikoordinaator), ktorý je špeciálne vyškolený a má na starosti celý proces kariérového sprevádzania žiakov v školách. Každá škola má za úlohu zväziť organizačný plán poskytovania kariérových služieb v intervale

školského roku vopred. Organizačný plán obsahuje ciele vývinu žiakov základnej školy, aktivity v procese sprevádzania žiakov základnej školy (napr. zapojenie rodičov, Dni kariéry a pod.), kompetencie a časový rozsah voliteľného predmetu - kariérové vzdelávanie pre žiakov 3 stupňa (7. – 9. ročník), materiálové zabezpečenie pre realizáciu cieľov a spôsoby hodnotenia úspešnosti kariérového sprevádzania v škole. Školy majú možnosť požiadať o pomoc a spoluprácu Estónsky fond poistenia v nezamestnanosti a s jeho pomocou organizovať na škole doplnkové programy kariérového vzdelávania. Odborne vyškolení pracovníci fondu realizujú buď skupinové alebo individuálne sedenia so žiakmi, dokonca poskytujú poradenstvo aj rodičom.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Koordinátorom kariérového vzdelávania (Karjäärikoordinaator) na škole môže byť učiteľ alebo školský psychológ, ktorý je na to vyškolený. Aktuálne štúdium na univerzitách neposkytuje potrebné vzdelávanie, zastrešujú ho však 2 kurzy, ktoré musí každý kariérový koordinátor absolvovať. Patria medzi nich „Základy kariérových služieb“ v rozsahu 240 hodín a „Základný tréning pre kariérového koordinátora“ v rozsahu 80 hodín – oba sú financované z Európskeho sociálneho fondu. Kariérový koordinátor má za úlohu spolupracovať s regionálnymi informačnými a poradenskými centrami, podporovať učiteľov na škole pri implementácii kariérového vzdelávania, organizovať návštevy zamestnávateľov, rôznych akcií v spolupráci s partnermi a úradmi, komunikovať so žiakmi, učiteľmi a ich rodičmi a vyučovať predmet „kariérové vzdelávanie“. V rámci predmetu „kariérové vzdelávanie“ sa kurikulum orientuje najmä na sebazpoznávanie a jeho dôležitosť v plánovaní kariéry, na získavanie a prácu s informáciami o budovaní kariéry a dôležitosť a použitie týchto informácií, na plánovanie konkrétnych krokov k dosiahnutiu cieľa. Tento predmet by mal vyučovať buď koordinátor kariérového vzdelávania, alebo učiteľ (Karjääriõpetaja – kariérový učiteľ) či školský psychológ, ktorý je v danej problematike špeciálne vyškolený. Dôležitá je spolupráca s pedagógmi všeobecných predmetov za účelom aplikovania prvkov kariérového vzdelávania do jednotlivých predmetov. Okrem toho sa žiaci zúčastňujú rôznych

akcií a návštev zameraných na kariérovú oblasť, ktoré sprostredkúva práve kariérový koordinátor.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Tým, že školský vzdelávací systém v Estónsku je decentralizovaný, kariérové vzdelávanie pre žiakov ZŠ prebieha najmä na úrovni školy a to konkrétne v rámci 3 stupňa (7. až 9. ročník). S tým súvisí aj povinnosť pre školy zriadiť samostatnú pracovnú pozíciu – kariérový koordinátor (Karjäärikoordinaator), ktorú môže zastrešovať špeciálne vyškolený pedagóg a jeho hlavnou činnosťou je zastrešiť kariérové sprevádzanie žiakov v škole. Medzi jeho činnosti patrí aj vyučovanie predmetu kariérové vzdelávanie (Karjääriõppe aine). Tento predmet sa vyučuje 1x do týždňa t. j. 35 hodín do roka. Obsah tohto predmetu spočíva v spoznávaní silných a slabých stránok žiakov, v spoznávaní predpokladov a osobnostných daností zameraných na kariérnu oblasť. Okrem toho žiaci získavajú dôležité informácie o potrebách pracovného trhu, o povolaniach a ich kompetenciách. Zároveň sa zameriavajú na plánovanie svojej vlastnej kariéry, napr. aj tvorbu životopisov či motivačných listov. Podstatnou časťou je aj praktický rozmer kariérového vzdelávania a teda návšteva v rôznych podnikoch v regióne, diskusie so zamestnávateľmi, účasť na veľtrhoch povolání, ktoré žiaci spolu s koordinátorom absolvujú v rámci predmetu „kariérové vzdelávanie“ alebo nad rámec vyučovacích hodín. V Estónsku nie je štátom zadefinované, koľko takýchto akcií majú žiaci počas roka navštíviť, no koordinátor s vedením školy o tejto téme diskutuje vždy pred začatím nového školského roka, kedy sa vytvárajú organizačné plány na ďalší rok. Žiaci však majú dostatočný časopriestor ako v rámci predmetu kariérové vzdelávanie, tak aj mimo neho pre realizáciu takýchto návštev a podujatí, ktoré súvisia s kariérovým vzdelávaním.

FÍNSKO

Fínsky vzdelávací systém prešiel komplexnou reformou koncom minulého storočia a dnes patrí k najviac skloňovaným školským systémom nielen v Európe ale aj vo svete. Krajina bola ešte v 60tych rokoch 20. storočia považovaná za agrárnu krajinu.

Až zmena ideológie vzdelávania, kedy sa z privilegovaného práva pre menšiny stalo právo pre všetkých (a dnes občianska povinnosť), umožnilo Fínsku vznik komplexného systému školstva a dostupnosť vzdelávacích inštitúcií, čo spôsobilo rýchly rozvoj spoločnosti. Koncom 70tych rokov sa Fínsko umiestnilo na chvoste rebríčka v intenzite výskumu krajín OECD, dnes podľa OECD¹³ Fínsko investuje 3,5% HDP do výskumu a rozvoja, čo je druhý najvyšší objem peňazí investovaný do výskumu v Európe. Fínski žiaci dosahujú najlepšie výsledky v rôznych celosvetových vzdelanostných prieskumoch, aj preto je dnes Fínsky model vzdelávania uznávaný odborníkmi z celého sveta.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Charakteristickou črtou fínskeho vzdelávania je flexibilita. Ministerstvo školstva a kultúry je zodpovedné za stanovovanie zákonov a noriem, základných školských osnov, plánovaní a informovaní. Do samotnej výučby nezasahuje, zodpovednosť prenechávajú samosprávam. Tie preberajú kompetencie v zmysle zabezpečenia učebnej látky. Školy a učitelia majú veľkú autonómiu, vzdelávanie je postavené na dôvere. Za obsah a proces vyučovania zodpovedá samotná škola, ktorá rozvíja spoluprácu na rôznych lokálnych úrovniach. Fínski žiaci nie sú známkovaní počas prvých šiestich rokoch vzdelávania. Jediný štandardizovaný test sa vykonáva po dovŕšení 16. roku žiaka. Hodnotenie žiakov je podrobne rozpísané v učebných osnovách, no je zodpovednosťou učiteľa. Učitelia majú voľnejšie ruky pri spôsobe výučby na hodinách, vo Fínsku nejestvuje ani školská inšpekcia. Definícia úspechu fínskeho žiaka je subjektívnou záležitosťou.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Zákon o základnom vzdelávaní 628/1998 stanovuje, že každému žiakovi musí byť umožnené sprevádzanie na povolania alebo ďalšie vzdelávanie a získanie praktických informácií o ďalšom vzdelávaní a smerovaní na profesionálny život. Sleduje sa aj cieľ, aby si každý žiak vedel vyhľadať informácie a možnostiach

¹³ <https://www.oecd.org/>

vzdelávania a prípravy na povolania, aby sa vedel rozhodovať a aby si vedel vytvoriť kariérový plán a plán vzdelávania vzhľadom na situáciu vo svete povolaní.

Pracovná pozícia „kariérový poradca“ v školách zriadená nie je, poradenstvo prebieha na úrovni konzultácie s triednym učiteľom. Okrem triedneho učiteľa majú možnosť využívať fínski žiaci aj externé odborné poradenstvá, s ktorými má škola rozvinutú spoluprácu. Spolupráce sú na veľmi dobrej úrovni a fungujú v rôznych oblastiach (nie iba v oblasti kariérového vývinu žiaka). V celkovom ponímaní sa dbá vysoký dôraz na sebarealizáciu jednotlivca v spoločnosti.

Sprevádzanie žiakov mimo školy je komplementárne so školským poradenstvom a realizuje sa prostredníctvom úradov práce riadených Ministerstvom práce a ekonomiky (Työ- ja talousministeriö). Úrady práce poskytujú rôzne informačné online materiály alebo informačné materiály o ďalšom vzdelávaní a o povolaniach.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Na primárnom stupni základných škôl je sprevádzanie žiakov na povolania integrované do všetkých predmetov. Cieľom je pripraviť žiakov na rôzne etapy vzdelávania a oboznámiť ich so základmi fungovania spoločnosti a sveta povolaní. V rámci časovej dotácie určenej pre kariérové sprevádzanie žiaka je v 3. až 6. ročníku zabehnutý nový predmet – „Odborný a pracovný život“. Do šiesteho ročníka majú fínski žiaci iba jedného učiteľa, od 7. ročníka sa učitelia striedajú podľa špecializácie. Na nižšom strednom stupni vzdelávania je v učebných osnovách osobitný predmet smerovania žiakov na povolania (fínsky: oppilaanohjaus, švédsky: elevhandledning). Je povinný od 7. do 9. ročníka a vyučuje sa týždenne v dotácii dvoch vyučovacích hodín a v 10. ročníku jednej vyučovacej hodiny týždenne. V 7. až 9. ročníku majú žiaci možnosť uplatniť si 1 (alebo viac dní) na prieskum kariérnych oblastí. Následne prebieha rozbor tejto aktivity v triedach alebo individuálne. V 7. ročníku majú žiaci možnosť 3 voliteľných predmetov podľa špecifikácie zamerania, t. j. ich profesijnej orientácie. Na konci 9. ročníka si žiaci vyberajú strednú školu, zároveň majú dvojtyždňovú prax. Vo Fínsku jestvuje aj 10. ročník, ktorý je zameraný na premostenie na strednú školu a je vnímaný ako individuálna záležitosť (absolvovať ho môžu žiaci, ak cítia potrebu). Odborné vzdelávanie dokáže pružne reagovať na

potreby trhu práce. Odborné študijné plány trvajú 3 roky. Systém pokrýva približne 75 kvalifikácií a zabezpečuje okrem výučby aj praktickú časť, ktorú študenti absolvujú v podnikoch.

POĽSKO

Prvé novodobé diskusie odborníkov na školstvo v Poľsku začali začiatkom 90tych rokov minulého storočia. Veľká reforma, ktorá priniesla zmeny do každého ročníka v poľských školách, bola prijatá v roku 1999. Kým bolo Poľsko v medzinárodných meraniach v roku 2000 na posledných miestach, v roku 2012 bolo medzi krajinami EU už na čele po boku s Fínskom. Dôležitým aspektom reformy bolo umožnenie kvalitného vzdelávania pre všetky deti bez rozdielu. Reforma sa týkala aj učiteľov. V Poľsku budúci učitelia vykonávajú pedagogickú prax na cvičných školách a tento krok sa ukázal ako výborný. Učitelia majú väčšiu slobodu a nezávislosť v učení a výbere učebníc a sú hodnotení aj na základe výsledkov, inovácie a kvalite učenia. Od roku 2018 má na základe nariadenia ministra školstva každá škola povinnosť prijať systém odborného poradenstva v súvislosti s podporou kariérového vývinu žiakov ako v materskej škole, tak aj na základných a stredných školách. Preto bola vypracovaná rozsiahla metodika, v ktorej sú uvedené konkrétne spôsoby implementácie jednotlivých krokov do vyučovania a každá škola z nej čerpá.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Štruktúra resp. model vzdelávacieho systému v Poľsku je podobný ako u nás. Ministerstvo vydáva nariadenie, ktorým zaväzuje školy zapojiť sa do podpory kariérového vývinu žiaka, zároveň vydáva metodiky, na základe ktorých každá škola postupuje. Vedenie škôl po konzultácii s pedagogickou radou schvaľuje svoj interný program kariérového sprevádzania/poradenstva (WSDZ - wewnętrzzszkolnego systemu doradztwa zawodowego¹⁴) na daný školský rok, zároveň poveruje pedagóga (odborníka), ktorý bude mať celý proces implementácie na starosti. Pedagógovia všeobecnovzdelávacích predmetov sú povinní začleniť prvky kariérového vzdelávania, ktoré sú súčasťou programu kariérového sprevádzania v škole, do

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/edukacja/doradztwo-zawodowe>

svojich predmetov. Cieľom kariérového vzdelávania na základnej škole je pripraviť študentov pre zodpovedné plánovanie a rozhodovanie o vlastnej kariére, pričom treba brať do úvahy svoje vlastné zdroje/schopnosti a vedomosti o trhu práce, a samozrejme vzdelávací systém. Program organizovaný v rámci rozvoja profesijnej orientácie je spojený so všeobecným vzdelávaním a umožňuje žiakom identifikovať vzťahy medzi tým, čo sa učia a ich ďalším vzdelávaním a kariérou.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Kariérové poradenstvo je plánované na úrovni školy a je vykonávané všetkými učiteľmi pod dohľadom riaditeľom poverenej osoby. V prípade neprítomnosti kariérneho poradcu úlohy preberá učiteľ školy menovaný riaditeľom školy.

Medzi úlohy kariérového poradcu (doradca zawodowy) patria najmä:

- 1) systematické identifikovanie potrieb žiakov a študentov na činnosti súvisiace s vykonávaním odborného poradenstva,
- 2) vedenie tried v oblasti odborného poradenstva,
- 3) rozvoj v spolupráci s inými učiteľmi vrátane pedagógov, ktorí pôsobia na fakultách, psychológov alebo špeciálnych pedagógov a koordináciu implementácie prvkov kariérového vzdelávania vychádzajúceho z metodiky,
- 4) koordináciu informačných a poradenských činností školy vrátane zberu, aktualizácie a poskytovania vzdelávacích a odborných informácií relevantných pre danú úroveň vzdelávania.

Celkový cieľ a špecifické ciele kariérového vzdelávania sú v súlade s cieľmi vzdelávacieho systému základnej školy. Nadobúdanie vedomostí, schopností a sociálnych zručností prebieha prostredníctvom všeobecných predmetov v školách a tiež v rámci občianskej výchovy a vzdelávania pre rodinný život. Na implementácii kariérového vzdelávania by sa mali podieľať ako učitelia tak aj odborníci z oblasti zamestnávateľov, psychológov a pedagógov, pracovných centier, úradov práce atď. Osobitná pozornosť v tejto fáze vzdelávania je venovaná spolupráci s rodičmi. Rodičia sú začleňovaní do školských aktivít alebo do rôznych foriem poradenskej činnosti ako napr. organizovanie návštev pracovísk, spoluorganizovanie rôznych akcií a profesijných dní, diskusie s rodičmi o určitom povolání / kariérnom postupe

a pod. Medzi dôležité prvky realizácie kariérového vzdelávania je možnosť individuálneho kontaktu žiaka a rodiča s odborným poradcom (interným - v školách, externým – v podporných inštitúciách) a inými špecialistami v oblasti rozhodovacieho procesu (psychológ, učiteľ, lekár).

Jednou z možností realizácie aktivít súvisiacich s odborným poradenstvom v oblasti kariérového vzdelávania je dobrovoľníctvo. Umožňuje študentom kontrolovať stupeň prispôsobenia vlastných predispozícií a preferencií pracovnému prostrediu spojenému s konkrétnou profesiou. Okrem toho vytvára postoj práce založený na nezávislom a zodpovednom plánovaní úloh a ich dôslednej implementácii. Dôležitým prvkom dobrovoľníctva je aj formovanie občianskych kompetencií a prosociálna orientácia.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Formy a metódy implementácie programu WSDZ závisia od toho, či ide o individuálne poradenstvo (ako konzultácie) alebo o skupinové. Skupinové aktivity zamerané na kariérové sprevádzanie sa týkajú 4 oblastí:

- oblasť sebapoznávania, kde sú zahrnuté aktivity týkajúce sa objavovania zručností, vlastností, silných a slabých stránok žiaka alebo profesijných kompetencií,
- oblasť sveta povolaní, v ktorom sa aktivity zameriavajú na orientáciu v povolaniach, na podmienky a požiadavky trhu práce a schopnosť vyhľadávať a spracúvať informácie,
- oblasť vzdelávania sa, v ktorom sa žiaci orientujú na možnosti vzdelávania a formy, zároveň spoznávajú inštitúcie zabezpečujúce vzdelávanie a odbornú prípravu v krajine,
- oblasť plánovania, v ktorom ide primárne o osobnostný sebarozvoj žiaka a rozhodovanie o budúcom povolaní.

Kým v 1. až v 3. ročníku zapracováva prvky a aktivity do vyučovania triedny učiteľ, ktorý môže o podporu požiadať kariérového poradcu v škole, 6. až 8. ročník má na

starosti kariérový poradca, ktorý absolvoval vzdelávanie v tejto oblasti poskytované ministerstvom školstva. Časová dotácia pre implementáciu kariérového vzdelávania je v 7. ročníku dotovaná 10 vyučovacími hodinami. V 8. ročníku je počet vyučovacích hodín rovnaký, no k nim sa pripočítava minimálne ďalších 5 vyučovacích hodín zameraných na realizáciu otázok odborného poradenstva (kariérového sprevádzania) počas výučby. Pri implementácii programu školy počítajú aj s mimoškolskými aktivitami zameranými na svet povolání, počas ktorých žiaci navštevujú rôzne podniky v regióne, diskutujú so zamestnávateľmi prípadne sa zúčastňujú workshopov na veľtrhoch povolání.

SINGAPUR

Vzdelávanie v Singapore patrí medzi kľúčové témy v krajine, čoho dôkazom je každoročne druhý najvyšší rozpočet zo všetkých rezortov určený pre Ministerstvo školstva (MoE – Ministry of Education in Singapore), ktoré je zároveň aj riadiaci orgán singapurského vzdelávania. Singapurský vzdelávací systém je špecifický inovatívnymi prístupmi vo vyučovaní matematiky, ktoré sa postupne rozvíjali od roku 1980 a je zameraný na ovládanie podstatných matematických pojmov a rozvoj divergentného myslenia. Od roku 1987 je v singapurských školách zavedený ako prvý jazyk angličtina. Výsledkom je okrem iného náročná príprava a vzdelávanie budúcich učiteľov. Počas štúdia musia dosahovať iba vynikajúce výsledky, veľký dôraz sa kladie na osobnostné kompetencie, zároveň všetci budúci učitelia musia absolvovať školenie týkajúce sa didaktických prístupov v matematike. Zákon o povinnej školskej dochádzke z roku 2000 kodifikoval povinnú školskú dochádzku pre deti mladšieho školského veku. Nevôľu rodičov, ktorí nechceli zapísať svoje deti do školy, vyriešilo zavedenie klasifikácie porušenia povinnej dochádzky ako dopustenie sa trestného činu.

Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní

Vzdelávanie v Singapore je riadené a financované Ministerstvom školstva (MoE), ktoré riadi vývoj a správu štátnych škôl. Ministerstvo má tiež poradnú a kontrolnú úlohu vo vzťahu k súkromným školám. Medzi súkromnými a štátnymi školami

existujú rozdiely v miere autonómie školských osnôv, v rozsahu podpory z verejných zdrojov a finančných prostriedkov, vo výučbe študentov a v prijímacej politike. Výdavky na školstvo zvyčajne tvoria asi 20 % z ročného štátneho rozpočtu, čím sa dotuje nielen štátne školstvo, ale aj vládna asistencia pre súkromné vzdelávanie singapurských občanov. Vzdelávací systém v Singapure je prepojením vzdelávania a kariérového sprevádzania ako celoživotného procesu (ECG – Education and Career Guidance). Kariérové sprevádzanie a vzdelávanie žiakov základných škôl riadi odborný poradný tím na ministerstve školstva. Na úrovni školy existuje kariérový poradca špecialista, ktorý pracuje s individuálnymi žiakmi alebo so skupinami žiakov v rámci kariérového poradenského procesu – často túto rolu preberá triedny učiteľ. Kariéroví poradcovia sa združujú v regionálnych radách, ktoré pružne reagujú na meniace sa podmienky vo svete práce a úzko spolupracujú s centrálnou radou kariérových špecialistov na ministerstve školstva.

Podpora kariérového vývinu žiaka v praxi

Funkciu kariérového poradcu plní najčastejšie triedny učiteľ, ktorý úzko spolupracuje s učiteľmi a partnermi v danej oblasti (hlavne so zamestnávateľmi). Supervíziu nad vzdelávaním (vrátane kariérového sprevádzania) preberá riaditeľ školy. Jeho funkciou je okrem iného usmerňovať učiteľov v podpore kariérového vývinu žiakov vo vyučovaní. Učitelia, ktorí zastávajú funkciu kariérového poradcu, musia byť metodicky pripravovaní na to, aby mohli podporovať rozvoj žiakov. Absolvujú špecifické programy vytvorené na centrálnej úrovni tímami odborníkov z praxe. Tieto programy sú vytvárané na základe vízie vzdelávania. Ďalšou dôležitou činnosťou kariérového poradcu je úzka spolupráca so zamestnávateľmi, sledovanie trendov a zmien vo svete práce a v povolaniach a pružné reagovanie na zmeny s následnou koordináciou postupov vo vzdelávaní.

Poradenstvo však poskytuje aj ministerstvo školstva cez svoj web¹⁵, na ktorom sa dajú nájsť adresy školy zameraných na rôzne kariérne programy: Napr. LLP - learning for life programme - národný program, ktorý má rozvinutý každá stredná škola a týka sa aj poradenstva k budúcnemu povolaniu žiaka, ALP - applied learning

¹⁵ <https://www.moe.gov.sg/>

programme - Aplikovaný vzdelávací program, ktorý umožňuje prepojiť žiaka s praxou alebo PFAL - Program for active learning - program určený pre prvý stupeň, zážitkové vyučovanie zamerané na rozvoj kompetencií prostredníctvom športu, zábavy bez formálneho hodnotenia.

Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania

Singapurské školy sa snažia rozvíjať kompetencie žiakov už od začiatku štúdia. Dôraz sa nekladie iba na výsledky v testovaní, ale tiež na výchovu, budovanie hodnôt a charakteru, životné a sociálne zručnosti a schopnosti ako napr. schopnosť kritického myslenia, schopnosť riešiť problémy, zručnosť spolupráce, kooperácie a sebaaprezentácie, rozvoj globálneho myslenia, tolerancia voči iným kultúram a pod. Školy vytvárajú pre študentov cez modulové nástroje jednotlivé profily, ktoré pokrývajú širokú oblasť a rôzne okruhy záležitostí od výberu žiaka.

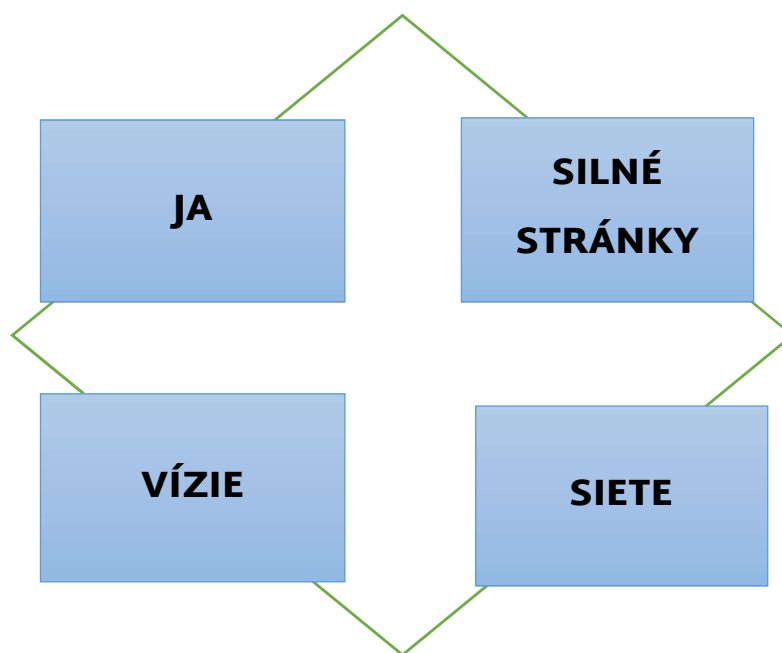
Žiaci začínajú štúdiom na základnej škole v 7. rokoch. Základný stupeň trvá 4 roky, 5 - 6. ročník sú nadstavbou základného stupňa s cieľom skúmania predpokladov žiakov. Na konci 6. ročníka žiaci prichádzajú k skúške, ktorá určí smerovanie ich nasledujúceho štúdia. Výber školy determinuje práve skúška na konci 6. ročníka a spočíva v dvoch možnostiach - „express a normal“. Štúdium v „express“ (alebo „special“) je určené pre najlepších žiakov. Štúdium „normal“ sa delí na „normal academic“ a „normal technical“. Už samotné názvy napovedajú, aké zameranie budú mať jednotlivé programy. Kým akademické štúdium sa orientuje prevažne na všeobecno-vzdelávacie predmety, technické štúdium je zamerané na predmety technickej povahy (ako napr. technológia, dizajn a pod.) a po ukončení 4 ročného štúdia majú žiaci možnosť pokračovať nasledujúce 2 roky v Inštitúte technického vzdelávania (ITE), ktorý okrem vzdelávania prostredníctvom vlastných univerzít a poskytovania certifikátov v rôznych národných úrovniach poskytuje aj poradenstvo v oblasti kariérového vývinu žiaka a patrí medzi sociálnych partnerov školy.

1.2.3 Zhrnutie analýzy zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov ZŠ na povolanie

Analýze zahraničných vzdelávacích systémov predchádzal výber krajín s najnižšou mierou nezamestnanosti mladých ľudí po ukončení štúdia podľa zdrojov OECD. Spoločným znakom analyzovaných krajín je pružné nastavenie vzdelávacieho systému, ktoré môže zohrávať pozitívnu rolu pri reagovaní na rýchlo meniaci sa pracovný trh, resp. na meniace sa podmienky vo svete práce. Aj preto bola analýza v prvom rade zameraná na to, akým spôsobom majú jednotlivé krajiny nastavený model vzdelávacieho systému so zreteľom na kariérové vzdelávanie / sprevádzanie. Z analýzy obsahu a procesu vzdelávania vyplynulo, akým spôsobom je realizovaná podpora kariérového vzdelávania v praxi. Krajiny boli analyzované z personálneho a kompetenčného hľadiska, s ktorým súvisí funkcia a rola odborníka v kariérovom sprevádzaní (pováčšine kariérového koordinátora). Špecifickosť tejto funkcie korešponduje s rámcovým učebným plánom pre kariérovú oblasť, prostredníctvom ktorého boli jednotlivé krajiny analyzované z hľadiska časovej dotácie venovanej podpore kariérového vývinu žiaka na základných školách. V Európskom ponímaní kariérového vzdelávania sa vzdelávacie systémy orientujú predovšetkým na implementáciu prvkov smerovania / sprevádzania žiakov na povolanie, resp. na riadenie svojej kariéry. Tento systémový prístup využívajú severské krajiny, predovšetkým Fínsko, kde je rozšírený Helsinský model implementácie prvkov. Model CMS (pyramída) sa uvádza najčastejšie v tejto podobe:

Vzorom, ako úspešne implementovať prvky smerovania / sprevádzania žiakov na povolanie priamo do vyučovania, môže byť Škótsky model implementácie prvkov. Tento systémový prístup vychádza zo štyroch faktorov:

„Ja“ označuje kompetencie, ktoré umožňujú jednotlivcom rozvinúť zmysel seba samého v rámci spoločnosti; „silné stránky“ označujú kompetencie, ktoré umožňujú jednotlivcom rozvinúť silné stránky, stavať na nich a usilovať sa o prospešné vzdelávacie a pracovné príležitosti; „vízie“ sú označením pre kompetencie, ktoré umožňujú jednotlivcom vizualizovať, plánovať a dosahovať ich kariérové ašpirácie v priebehu celého života; „siete“ sú označením pre kompetencie, ktoré umožňujú jednotlivcom rozvíjať vzťahy a siete podpory.

Prehľad vzdelávacích systémov v analyzovaných kľúčových kompetenciách:

<i>Analýza zahraničných vzdelávacích systémov v smerovaní žiakov ZŠ na povolanie</i>	Model vzdelávacieho systému v kariérovom vzdelávaní	Podpora kariérového vývinu žiaka ZŠ v praxi	Rámcový učebný plán podpory kariérového vzdelávania
Rakúsko	- centralizovaný systém vzdelávania – ucelený systém IBOBB, - zodpovednosť za realizáciu systému do vyučovania nesú školy, - rozvinutá spolupráca s externými poradenstvami.	- funkcia kariérového koordinátora (KK) je povinná pre každú školu, - úlohou KK je vedenie samostatného predmetu a rozvoj kompetencií u žiakov, - zároveň je úlohou KK aj supervízia pedagogických zamestnancov v kariérovej oblasti.	- zriadenie osobitného predmetu „profesijná orientácia“, - vyčlenenie presného počtu hodín pre kariérové sprevádzanie (osobitný predmet / implementácia v ostatných predmetoch).
Nemecko	- centralizovaný systém vzdelávania – vytvorený program kariérovej orientácie (BOP), - organizátor programu – Inštitút pre odborné vzdelávanie, - v duálnom vzdelávaní zapojených 500 000 firiem.	- na konci 7. ročníka získavajú žiaci svoj Kompetenčný AC profil (potenciál žiaka v kariérovej oblasti, silné a slabé stránky a pod.), - podpora kariérového vzdelávania zo strany Inštitútu pre odborné vzdelávanie – kariéroví koordinátori, - učitelia musia preukázať odbornú spôsobilosť v sprevádzaní žiaka v oblasti kariérového vývinu.	- nižšie ročníky – orientácia v povolaniach, v spoločnostiach, 7. ročník – implementácia programu kariérovej orientácie (BOP), - workshopy „praktické dni“ – určené pre žiakov vyšších ročníkov (8. a 9.).

Švajčiarsko	- nejednotný systém školstva, kompetencie v rukách kantónov (územných jednotiek), - spolupráca 3 partnerov – konfederácia, kantóny a zamestnávateľa, - za školy zodpovedajú kantóny – zriaďovatelia, - v kompetencii kantónov sú aj poradenské centrá, centrá o povolaniach a poskytujú počítačové kariérové vzdelávanie.	- osobný profil žiaka – pred vstupom na strednú školu, vypracováva ho učiteľ, psychológ, kariérový poradca, rodičia žiaka, - kompetencie v kariérovej oblasti sú rozdelené medzi triedneho učiteľa a kariérového poradcu, - kariérové sprevádzanie vykonávajú aj poradenské centrá (BIZ), ktoré organizujú aj workshopy pre žiakov, či konzultácie pre žiakov a rodičov.	- na druhom stupni zavedený predmet „kariérové sprevádzanie a príprava na povolanie“, - povinná týždňová prax (stáž) v poslednom ročníku zameraná na spoznávanie povolání, - úzka spolupráca aj s rodičmi, ktorých navštevujú žiaci v zamestnaní (nižšie ročníky).
Česká republika	- program „Výchova k voľbe povolania“ – vydalo Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy, - zodpovednosť za realizáciu programu v kariérovej oblasti prislúcha školám, - vedenie škôl vytvára podmienky pre svojich pedagogických zamestnancov na realizáciu programu (poveruje pedagóga na koordináciu aktivít súvisiacich s implementáciou prvkov programu).	- kariérová orientácia implementovaná vo všeobecnovzdelávacích predmetoch, - funkcia kariérového koordinátora v školách nie je zriadená, kompetencie sú na učiteľoch, - výchovný / špeciálny pedagóg je zodpovedný za sprostredkovanie kontaktov s tretími stranami (inštitúcie, úrady a pod.).	- realizácia programu Výchovy k voľbe povolania je flexibilná a rozdelená do oblastí, - vzdelávacie oblasti sú integrované v tematických plánoch jednotlivých predmetov, - napr. vzdelávacia oblasť „Človek a svet práce“ je určená pre II. stupeň ZŠ a zameriava sa na praktické zručnosti v oblastiach ľudskej práce.
Fínsko	- decentralizovaný systém, ministerstvo do vyučovania nezasahuje, v spoločnosti je vysoká dôvera školám a učiteľom, - školy a učitelia majú značnú autonómiu, zodpovedajú za obsah, proces a klasifikáciu, - spôsob realizácie kariérového sprevádzania je taktiež v kompetencii školy.	- kariérové sprevádzanie je zákonom garantované a povinné pre každého žiaka školy, - pozícia „kariérový poradca“ v školách zriadená nie je, funkciu vykonávajú učitelia, - sprevádzanie mimo školy je realizované prostredníctvom úradov práce alebo online systémom.	- sprevádzanie žiaka v kariérovej oblasti je integrované v každom ročníku (aj na prvom stupni), - zriadený nový predmet - „odborný a pracovný život“ v 3. až 6. ročníku, - možnosť dvojtyždňovej praxe v 9. ročníku ZŠ s orientáciou na spoznávanie povolání.

Estónsko	• zodpovednosť za legislatívu preberá ministerstvo, realizácia je na školách, • školy vytvárajú organizačný plán aj pre predmet týkajúci sa kariérovej oblasti, • vedenie škôl prenecháva kompetencie za kariérové sprevádzanie kariérovému koordinátorovi.	• kariérový koordinátor spolupracuje s regionálnymi informačnými a poradenskými centrami, poskytuje podporu učiteľom, organizuje návštevy zamestnávateľov, vyučuje predmet „kariérové vzdelávanie“, • predmet zameraný na sebarozvoj žiakov, prácu s informáciami, na plánovanie konkrétnych krokov v kariérovej oblasti.	• predmet kariérové vzdelávanie - 7. až 9. ročník, • dotácia predmetu je 35 hodín / rok (1x týždenne), • pre žiakov vytvorený priestor na rôzne mimoškolské aktivity – návštevy u zamestnávateľov, veľtrhov povolání a pod.
Poľsko	• ministerstvo vydáva metodiky určené pre kariérové sprevádzanie, ktoré školy implementujú, • implementácia prvkov programu (WSDZ) kariérového sprevádzania do vyučovania je povinná pre každú školu, • implementácia prebieha prostredníctvom (triednych) učiteľov a všeobecnovzdelávacích predmetov.	• kariérny poradca je menovaný riaditeľom na plný úväzok, • medzi jeho hlavné činnosti patrí identifikovanie potrieb žiaka, odborné poradenstvo, podpora pedagógov, koordinácia poradenských a informačných činností, rozvoj spolupráce so sociálnymi partnermi.	• členenie na skupinové a individuálne aktivity, • definované 4 oblasti – sebaopoznávanie, svet povolání, vzdelávanie, plánovanie, • dotácia 10 hodín v 7. a v 8. ročníku na implementáciu prvkov kariérového sprevádzania žiakov
Dánsko	• ministerstvo školstva vydáva vzdelávacie štandardy, realizácia je na školách samotných, • v Dánsku je zo zákona povinnosťou viesť každého žiaka k prvej smerovej voľbe povolania, • kariérové sprevádzanie sa koná aj na regionálnej mimoškolskej úrovni – v regionálnych UU centrách (45 centier).	• kariérový koordinátor je človek mimo školského prostredia, odborník z regionálneho centra, • pedagógovia v školách sú povinní implementovať prvky kariérovej oblasti do svojich predmetov, • žiaci si vytvárajú vlastné portfóliá (denníky vzdelávania) zamerané na profesijnú orientáciu.	• sprevádzanie žiakov je integrované od 1. po 9. ročník • od 6. po 9. ročník majú žiaci vyčlenený priestor na individuálne a skupinové poradenstvo za účelom sebaopoznania a kariérovej dráhy, • praktická skúsenosť v 9. (a 10.) ročníku v podobe stáže u zamestnávateľov.

Singapur	- centralizovaný systém – ministerstvo školstva (MoE) zodpovedá a riadi za celý systém vzdelávania v krajine, - ministerstvo vykonáva poradnú a kontrolnú činnosť voči školám, - karierové sprevádzanie a vzdelávanie žiakov ZŠ riadi odborný poradný tím ministerstva školstva.	- funkciu kariérového poradcu plní triedny učiteľ, - supervíziu preberá riaditeľ školy, - kariérny poradca (učiteľ) úzko spolupracuje so zamestnávateľmi, s rodičmi a s učiteľmi, - ITE (Inštitút technického vzdelávania) zastrešuje aj poradenstvo v oblasti kariérového vývinu žiaka.	- kariérne sprevádzanie sa realizuje v každom stupni vzdelávania na základnej škole, - na konci 6. ročníka majú žiaci skúšku, ktorá určí ich nasledujúce kroky vo vzdelávaní a kariérnej oblasti, - vzdelávanie cestou „normal technical“ je zamerané na technicky orientované povolania, „normal academic“ na všeobecnovzdelávacie predmety a s nimi súvisiace povolania.
-----------------	--	---	--

1.3 Sumarizácia východísk návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

Potreba zmeny odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku súvisí s nepriaznivou situáciou v oblasti zamestnanosti mladých ľudí po ukončení štúdia. V porovnaní s krajinami EÚ sa Slovensko umiestňuje na čele rebríčkov v nezamestnanosti. Platí to najmä pre stredoškolsky odborne vzdelávaných mladých ľudí, ktorí tvoria 80% všetkých nezamestnaných vo veku do 29 rokov. Dôvodom nepriaznivej situácie môže byť aj tradičný školský systém, ktorý nestíha pružne reagovať na požiadavky trhu a produkuje ťažko uplatniteľných mladých ľudí na trhu práce. Ukazuje sa, že trh práce na Slovensku vyžaduje ľudí s technickou alebo prírodovednou kvalifikáciou, pričom inovácie neustále kladú zvýšené požiadavky na nové schopnosti a zručnosti zamestnancov aj na najnižších pozíciách. Súčasťou strategického rámca definovaného Európskou úniou (2009) bolo (okrem iného) aj zlepšenie kvality a efektivity vzdelávania a odbornej prípravy. Slovenskou reakciou na túto požiadavku je reštrukturalizácia stredného odborného vzdelávania, do ktorého sa implementoval Systém duálneho vzdelávania (SDV) prostredníctvom zákona č. 61/2015 Z.z. Tento zákon ucelene upravuje celý systém duálneho

vzdelávania od zmluvných vzťahov až po vzorové učebné plány a učebné programy. Samotný systém prináša mnoho pozitívnych stránok do slovenského vzdelávania, ako je napr. osvojenie si pracovných návykov žiakov priamo vo výrobnom procese a nadobudnutie kvalifikácie u zamestnávateľa, výučba na nových technológiách, flexibilita v úprave odborných vzdelávacích programov s dôrazom na aktuálnosť obsahu, na ktorý má vplyv a nesie zodpovednosť zamestnávateľ, úzka spolupráca podniku, školy a žiaka, alebo aj finančné a hmotné zabezpečenie žiaka zamestnávateľom. Paralelne so zmenou zákona o odbornom vzdelávaní bol realizovaný Národný projekt „Duálne vzdelávanie a zvýšenie kvality a atraktivity odborného vzdelávania a prípravy“ („NP Duál“). Tomuto projektu predchádzal Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“ („NP Dielne“), ktorého cieľom bolo zlepšiť úroveň poskytovania profesijnej orientácie pre žiakov základných škôl vo vzťahu k prioritám polytechnickej výchovy, aby sa žiaci základných škôl rozhodovali o budúcom štúdiu na stredných odborných školách so zreteľom na potreby trhu práce a uplatniteľnosti na trhu práce. Okrem informačnej a edukačnej funkcie v oblasti kariérového smerovania žiakov bol dôležitým nástrojom pre výstup projektu prieskum na vzorke 5 985 žiakov základných škôl, ktorý sledoval 4 faktory – vplyv na rozhodovanie, miera informovanosti žiakov, praktická skúsenosť s povoláním a reálne sebaopoznanie žiakov. Výsledky prieskumu poukazovali na nízku mieru výchovných / kariérových poradcov pri rozhodovaní žiaka o prvej smerovej voľbe povolania. Žiaci ZŠ nevnímajú učiteľov ako dostatočný či relevantný zdroj informácií a zároveň poukazujú na slabé možnosti praktických skúseností pri voľbe povolania. Reálne zhodnotiť samého seba dokáže iba niečo nad 9% žiakov a aj tento údaj prieskumu slúžil ako podklad pre definovanie Prvkov smerovania žiakov základných škôl na stredné odborné školy, ktoré boli základom pre „NP Duál“. „NP Duál“ si kládol za cieľ okrem vytvorenia Koncepcie prvkov smerovania žiakov na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania na základných školách definovanie Prvkov smerovania žiakov na duálne vzdelávanie a tvorbu Metodiky implementácie prvkov sprevádzania žiakov základných škôl. V období realizácie národného

projektu bolo zazmluvnených 160 základných škôl, ktorým bolo ponúknuté akreditované kontinuálne vzdelávanie určené pre pedagogických zamestnancov. Celkovo sa zorganizovalo 20 kurzov a bolo vyškolených 251 pedagogických zamestnancov spolupracujúcich základných škôl. Z dôvodu užšej spolupráce a zostavenia realizačných tímov s cieľom implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prebehlo v roku 2018 výber 28 pilotných základných škôl. V pilotných školách boli zostavené realizačné tímy pozostávajúce dovedna zo 117 pedagogických zamestnancov, pre ktorých bolo realizovaných 8 plánovacích workshopov s cieľom prípravy implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV a krokov na podporu záujmu žiakov ZŠ a ich rodičov o SDV. Počas šk. rokov 2018/2019 a 2019/2020 prebiehal v pilotných základných školách proces implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV spolu s aktivitami podporujúcimi vyvolanie záujmu rodičov a žiakov ZŠ o SDV, zároveň s aktivitami zameranými na sprostredkovanie informácií žiakom o SDV a sprostredkovanie priamej skúsenosti s povolaniami. Viac k implementácii prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie a overovaniu možno nájsť v samostatnej kapitole. Podstatným faktorom pri realizácii „NP Duál“ bolo zisťovanie spätnej väzby vo vzťahu k SDV z pohľadu zainteresovaných subjektov v regionálnom školstve, medzi ktorých patria zamestnávateľia, pedagogickí zamestnanci stredných odborných škôl a základných škôl a samozrejme samotní žiaci a ich rodičia. Celonárodný prieskum odkryl mnoho podnetných tém. Užitočnými informáciami od zamestnávateľov boli otázky naplnenosti duálnych miest, formy náboru žiakov do SDV a podiely žiakov prijatých do SDV či hodnotenie samotného SDV. Stredné odborné školy predložili konštruktívne dáta pri otázkach prekážok pri získavaní žiakov do SDV, faktorov ovplyvňujúcich naplnenosť duálnych miest alebo aktivít, ktoré slúžia na zvýšenie naplnenosti miest v SDV. Základné školy, rodičia a ich deti sa vyjadrovali k motivácii žiakov k zapojeniu sa do SDV, vplyvu výchovného poradcu alebo školy samotnej na žiaka na rozhodovanie, k decídajúcim kritériám slúžiacim pre výber povolania alebo k formám informovanosti pri sprostredkovaní informácií žiakom o SDV. Analýza prieskumu a súčasného stavu vzdelávania v kariérovej oblasti na Slovensku odkryla slabé stránky vzdelávania

a zároveň naznačila príležitosti pre zlepšenie kvality a efektivity odborného vzdelávania. Smerovanie žiaka k povolaniu je poslaním základnej školy, pretože povolanie, ktoré si žiak vyberie na základe troch najdôležitejších atribútov - záujmu, predpokladov vykonávať vybrané povolanie a spoločenskej uplatniteľnosti na trhu práce, je to najdôležitejšie, na čom musí postaviť základná škola celý systém vzdelávania a výchovy. Príkladom môžu byť zahraničné vzdelávacie systémy v kariérovej oblasti.

Analýza zahraničných vzdelávacích systémov v druhej kapitole prvej časti Koncepcie smerovania žiakov na povolanie v systéme duálneho vzdelávania na základných školách bola zameraná na kariérové vzdelávanie / sprevádzanie v krajinách, ktoré dosahujú nízke úrovne nezamestnanosti mladých ľudí po ukončení štúdia. Nízka úroveň súvisí s pružným nastavením vzdelávacích systémov, ktoré vedia flexibilne reagovať na rýchlo meniace sa potreby trhu práce. Obsah a proces vzdelávania v kariérovej oblasti, personálne pokrytie a kompetencie či realizácia kariérového sprevádzania v praxi aj z hľadiska časovej dotácie boli hlavnými faktormi analýzy. Krajiny, ktoré vytvárajú účinné opatrenia na uplatnenie sa žiakov v povolaniach, využívajú predovšetkým dva systémové prístupy vo vzdelávaní. V Európskom ponímaní kariérového vzdelávania nie je definovaný žiadny formálny rámec alebo koncepcia, ktorá by organizovala učenie a nadobúdanie, či rozvíjanie týchto zručností štruktúrovaným spôsobom počas celého života. Taký systémový prístup, ktorý funguje na základe stanovených kompetencií a kompetenčných modelov, je rozšírený najmä v USA, v Kanade a v Austrálii. Kompetenčné modely v týchto krajinách sú základom pre rozvoj celoživotnej kariérovej dráhy. Naformulované sú v rôznych úrovniach, t. j. kompetencie sú rozšírené o ďalšie úrovne aplikácie a reflexie, čo umožňuje nielen lepšie posúdiť zvládnutie danej kompetencie, ale umožňuje aj zameriavať sa na kontakt žiaka s reálnym svetom. V Európe sa v kariérovom vzdelávaní systémy zameriavajú skôr na implementáciu prvkov smerovania / sprevádzania žiakov na povolanie, resp. na riadenie svojej kariéry. Tento systémový prístup využívajú severské krajiny, predovšetkým Fínsko, kde je rozšírený Helsinský model implementácie prvkov. Ten vychádza z pyramídovej štruktúry (CMS pyramída), kde základ tvorí

„sebapoznanie/informácie“, o úroveň vyššie sa nachádza „plánovanie a rozhodovanie“ a na vrchole pyramídy „sebaprezentácia“. Vzorom, ako úspešne implementovať prvky smerovania / sprevádzania žiakov na povolanie priamo do vyučovania, môže byť Škótsky model implementácie prvkov. Škótsky systémový prístup vychádza zo štyroch faktorov. – „ja, silné stránky, vízie a siete“. „Ja“ – rozvíjanie seba samého v rámci spoločnosti; „silné stránky“ - stavať na nich a usilovať sa o prospešné vzdelávacie a pracovné príležitosti; „vízie“ - vizualizácie, plánovanie a dosiahnutie kariérových aspirácií jedinca a „siete“ - rozvíjanie vzťahov a siete podpory vo vertikálnych či horizontálnych smeroch.

Analýza zahraničných systémov v smerovaní mladých ľudí na povolanie v krajinách s efektívnym a kvalitným nastavením vzdelávacích systémov v kariérovej oblasti spolu s analýzou súčasného stavu kariérového vzdelávania na slovenských základných školách s identifikáciou príležitostí na zlepšenie kvality by mala byť hybným činiteľom pri vedení odborných diskusií v snahe pomôcť slovenskému regionálnemu školstvu a zároveň slúžiť ako platforma či východisko pre návrh zmien a úprav odborného vzdelávania a prípravy u nás.

2 Návrh riešenia smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania

Potreba prijatia návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV vzišla z analýzy zahraničných systémov s prepojením na zistený aktuálny stav, ktorý je uvedený v predchádzajúcej časti koncepcie smerovania žiakov na povolanie.

Východiskom pre vznik koncepcie smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV je implementácia metodických rámcov kompetencií kariérového rozvoja žiaka vo svete, napr. Helsinský model implementácie prvkov, Škótsky model, ktoré sú uvedené v podkapitole 1.2.3.

Na Slovensku boli identifikované 4 prvky¹⁶ smerovania žiakov ZŠ na povolanie. Ide o 4 kľúčové prvky, na ktoré je potrebné zamerať pozornosť v prostredí základnej školy a školskej triedy, aby sa zvýšila účinnosť profesijnej orientácie žiakov z hľadiska ich budúcej zamestnatelnosti a podporil sa ich kariérový vývin.

Aby si každý žiak ZŠ mohol vybrať povolanie, ktoré je v súlade s jeho záujmami a predpokladmi, a aby sa zároveň mohol uplatniť na trhu práce, potrebuje:

1. **Mať informácie** – nadobúdať vedomosti týkajúce sa voľby povolania, vzdelávacej cesty k povolaniu a možnostiach uplatnenia sa na trhu práce.
2. **Mať skúsenosť** – získavať rôzne pracovné skúsenosti s povolaniami a zamestnávateľmi.
3. **Mať reálny sebaobraz** – utvárať si reálny sebaobraz ako podporu správneho rozhodovania sa pri voľbe povolania.
4. **Mať pedagóga-kariérového poradcu**, ktorý má prostredníctvom relevantných informácií a skúseností týkajúcich sa smerovania žiakov na

¹⁶ Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“

povolanie akceptáciu žiakov a rodičov, a tým aj zvýšený vplyv na žiaka a jeho zákonného zástupcu pri rozhodovaní sa o budúcnosti žiaka.

Pozri prílohu č. 1: Prvky smerovania žiakov základných škôl na stredné odborné školy.

Koncepčný zámer implementácie 4 kľúčových prvkov v prostredí ZŠ znamená, že je potrebné vytvoriť systém a proces (postupne sa seba nadväzujúce a prepojené jednotlivé kroky) na ich implementáciu.

systemový návrh vychádza z implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

- **priamo do vyučovacej hodiny**
- **do cielených skupinových aktivít ZŠ**
- **do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ**

2.1 Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacej hodiny

2.1.1 Koncept 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine

Prostredníctvom implementácie 4 prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacej hodiny je žiakovi umožnené:

- ✓ získať vedomosti týkajúce sa rôznych povolání, zamestnávateľov, trhu práce prepojením nového učiva s oblasťami zo sveta práce,
- ✓ mať skúsenosť s vlastným aktívnym učením prostredníctvom aplikačných úloh,
- ✓ prakticky rozvíjať predpoklady potrebné pre uplatnenie sa na trhu práce prostredníctvom cielených interaktívnych úloh,

- ✓ vytvoriť si reálny sebaobraz prostredníctvom spätného pohľadu na svoje učenie a správanie.

Komplexným prepájaním obsahu učiva s praxou, systémovým rozvojom predpokladov žiakov, inovatívnym prístupom k vedeniu vyučovacej hodiny sa zároveň zvyšuje akceptácia učiteľa žiakom.

Východiskom pre dosiahnutie implementácie 4 prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV je metodika **5-bodového prístupu** vo vyučovacej hodine:

1. bod prístupu: Stanovenie cieľov učenia pre žiakov

Ciele, ktoré sa v rámci vzdelávacieho procesu majú dosiahnuť, učiteľ definuje v súlade s výkonovým a obsahovým štandardom jednotlivých predmetov. Pri ich stanovení má na zreteli aj potreby žiakov poznať rôzne povolania, uplatnenie v nich a rozvoj predpokladov žiakov. Z tohto dôvodu je pozornosť upriamená na tri aspekty stanovenia cieľov učenia pre žiakov:

- a) cieľ zameraný na obsah učiva** - osvojenie si informácií z obsahu učiva,
- b) cieľ zameraný na profesijné predpoklady žiaka** - poznanie a rozvíjanie predpokladov žiaka pre uplatnenie sa na trhu práce,
- c) cieľ zameraný na povolanie** - získanie informácií o čo najväčšom množstve povolaní a orientácia v nich.

Je dôležité stanoviť ciele tak, aby bolo možné ich dosiahnutie validovať. Teda určiť, či (prípadne aký) pokrok k vytýčenému cieľu žiak v sledovanom období dosiahol. Vedomie miery dosiahnutia stanoveného cieľa umožňuje žiakovi napredovať, dodáva mu pocit istoty a potrebu plánovať svoju prácu vo vyučovacom procese. Z vhodného stanovenia vyučovacieho cieľa vychádza aj správne určenie metód a postupov, ktorými je možné cieľ dosiahnuť.

Príklad 1. bodu prístupu (téma - Elektronika okolo nás):

- a) žiak vie vymenovať 3 princípy šetrenia energiou vo vzťahu k životnému prostrediu,*

- b) žiak vie popísať 2 situácie v živote, kde je nevyhnutné pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam),
- c) žiak vie vyhládať 5 povolání súvisiacich so zameraním vyučovacej hodiny.

2. bod prístupu: Rozvíjanie profesijných predpokladov žiakov

Profesijné predpoklady žiakov sú zručnosti a schopnosti, ktorých včasná a správna identifikácia a ich následné rozvíjanie pomôžu žiakovi uplatniť sa v povolaniach. Sú sledované zamestnávateľmi už pri výberovom konaní do zamestnania, pri plánovaní kariéry a sú súčasťou motivačných a hodnotiacich rozhovorov v zamestnaní. Cieľom je zvýšiť sebapoznanie žiaka v predpokladoch potrebných pre uplatnenie sa na trhu práce a rozvíjať ich.

Čas venovaný rozvoju predpokladov žiakov na ZŠ prinesie ďaleko väčšiu úsporu času neskôr pri ich rozvoji, tiež vnútornú motiváciu žiakov, a tým väčšiu úspešnosť žiakov v škole aj v živote.

V Národnom projekte “Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami” bolo zamestnávateľmi definovaných a popísaných desať predpokladov (schopností a zručností) pre uplatnenie sa na trhu práce a šesť špecifických predpokladov pre uplatnenie sa žiakov vo vybraných povolaniach.

Predpoklady (schopnosti a zručnosti) pre uplatnenie sa na trhu práce:

	PREDPOKLADY	POPIS PREDPOKLADOV
1.	Pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam)	Schopnosť prispôbiť sa zmeneným okolnostiam, zmeniť či prispôbiť svoje návyky a správanie, efektívne pracovať v nových alebo meniacich sa situáciách.
2.	Samostatné riešenie úloh	Schopnosť samostatne analyzovať situáciu, hľadať riešenia úlohy a vykonávať prácu.

3.	Spolupráca (pri riešení úloh)	Schopnosť zapájať sa do spoločnej práce, spoluvytvárať pozitívnu atmosféru v tíme, snaha o tímové dosiahnutie výsledkov.
4.	Riešenie problémov	Schopnosť problém včas identifikovať, správne ho pomenovať, analyzovať, nájsť variant riešenia, zvoliť optimálny variant, zrealizovať, zhodnotiť výsledok.
5.	Rozhodovanie	Schopnosť robiť kvalitné a rýchle rozhodnutia založené na kombinácii záujmu, informácií, analýzy, a skúsenosti.
6.	Sebaprezentácia a komunikácia	Schopnosť kultivovane a efektívne verbálnou aj písomnou formou vyjadrovať myšlienky, názory a postoje a prezentovať svoju osobu s primeranou sebadôverou.
7.	Doťahovanie vecí do konca	Schopnosť ísť do všetkého s energiou a potrebou dokončiť začaté, nevzdávať sa pred koncom, a to aj v prípade komplikácií.
8.	Dodržiavanie pravidiel	Schopnosť dodržiavať princípy práce, pravidiel súvisiace s bezpečnosťou pri práci a spoločenskými pravidlami.
9.	Odolnosť voči záťaži	Schopnosť zvládať náročné a záťažové situácie a prekonávať prekážky.
10.	Vytváranie a udržiavanie vzťahov s inými	Schopnosť vytvárať vzťahy a profesionálne viesť rozhovor s inými ľuďmi ako s dôležitými partnermi. ¹⁷

¹⁷ Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“.

Špecifické predpoklady pre uplatnenie sa vo vybraných povolaniach:

	ŠPECIFICKÉ PREDPOKLADY	POPIS ŠPECIFICKÝCH PREDPOKLADOV
1.	Manuálna zručnosť	Schopnosť a sklon venovať sa zhotovovaniu, upravovaniu, vytváraniu predmetov, využívať pri tejto činnosti rôzne nástroje a pomôcky s účelným využitím predstavivosti, jemnej motoriky a fyzickej sily.
2.	Technické myslenie	Záujem o fungovanie strojov, prístrojov, a zariadení. Schopnosť vytvoriť náčrty a schémy predmetov a prístrojov, používať a orientovať sa v technickej dokumentácii, skúmať a pochopiť funkcie zariadení a ich technické parametre.
3.	Priestorová predstavivosť	Schopnosť pracovať s priestorovými zobrazeniami, dokázať s nimi uvedomene narábať, vytvárať adekvátne obrazy priestorových útvarov, v predstavách s nimi operovať.
4.	Jemná motorika, presnosť	Schopnosť precíznej manipulácie s drobnými predmetmi a nástrojmi, spojená s dobrou zrakovou ostrosťou a koordináciou ruka – oko.
5.	Praktické myslenie	Schopnosť riešiť úlohy prakticky so zameraním na výsledok, úžitok, hospodárnosť a efektívnosť.
6.	Práca v sťažených pracovných podmienkach	Predpoklady a motivácia vykonávať prácu a dosahovať výsledky v rôznych externých a interných podmienkach prostredia. ¹⁸

¹⁸ Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“.

Pre upevňovanie a rozvíjanie profesijných predpokladov potrebujú žiaci praktické príležitosti prepojené s obsahom vyučovania.

Príklad 2. bodu prístupu (téma - Elektronika okolo nás) - rozvoj predpokladov žiakov – pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam):

Počas vyučovacieho bloku si žiaci:

- a) zapisujú všetky situácie pri práci v skupine, kedy mohli využiť svoje pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam),*
- b) napíšu aspoň 2 príklady, prečo je pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam) nevyhnutné v elektrotechnickom priemysle.*

3. bod prístupu: Spracovanie obsahu učiva žiakmi

Preberané učivo na vyučovacej hodine je spracovávané žiakom, pričom učiteľ nie je v nadriadenej pozícii, ale stáva sa sprevádzajúcim partnerom. Rolou učiteľa je venovať pozornosť žiakovi a prejaviť záujem o žiaka, sledovať a usmerňovať žiaka pri dosahovaní stanovených cieľov využívajúc metódy aktivizujúce žiakov.

Medzi aktivizujúce metódy patrí aj metóda sprevádzania, ktorej základ tvorí myšlienková činnosť učiteľa. Tá zahŕňa organizáciu vzájomnej interakcie so žiakom a spôsob jej vyhodnotenia. Podstatné je, aby k realizácii a naplneniu cieľov dochádzalo prostredníctvom vlastnej poznávacej činnosti žiaka. Pri metóde sprevádzania je dôležitou podmienkou harmonicky rozvinutej osobnosti žiaka jeho vlastná aktivita. Aktivitou sa chápe podnecovanie a stimulovanie vlastných mentálnych síl, zvýšená motivácia a angažované zapojenie sa do činností na vyučovacej hodine.

Aktívne učenie sa dá dosiahnuť pomocou aplikačných úloh, ktoré presúvajú zodpovednosť na žiaka za jeho vlastné učenie. Žiak sa učí preberať aktívnu rolu v procese utvárania obsahu a v procese svojho každodenného učenia. Úlohou učiteľa je sprevádzať žiaka pri dosahovaní vlastných výsledkov cez obojstrannú pedagogickú komunikáciu. Dôležitá je vzájomná spolupráca učiteľa a žiaka, ktorá je realizovaná nedirektívnou metódou, čím sa tiež vytvára predpoklad pre systematický prístup k rozvoju jedinca.

Príklad 3. bodu prístupu (téma – Elektronika okolo nás):

Využitie foriem skupinovej práce „Hlavy dokopy“, „Kružiace trojice“, „Domovské skupiny“, „Skladačka expertov“...

Pozri prílohu č. 2: Metodika implementácie prvkov sprevádzania žiakov ZŠ.

Žiaci v skupine porovnávajú ročnú spotrebu energie na chladničke v energetickej triede A+++ a A+. Počítajú s priemernou cenou elektrickej energie 0,16 €/kWh. Vyberú si chladničky z internetových obchodov. Údaje o spotrebe zistia z energetických štítkov.

4. bod prístupu: Aplikovanie preberaného obsahu učiva v praxi

Prepojenie základných škôl s trhom práce umožňuje žiakovi získať prehľadnú orientáciu vo svete povolání, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť správnej voľby povolania, ktoré bude v súlade s jeho záujmami a predpokladmi. Žiak sa oboznamuje s pozíciami alebo činnosťami v rôznych odvetviach a utvára si predstavu o práci, ktorá mu môže uľahčiť vstup do budúceho zamestnania. Žiakovi tiež poskytuje praktický a reálny prehľad o možnostiach zamestnania a potrebách trhu práce.

Nepružnosť školských vzdelávacích systémov je jedným z faktorov, ktoré spôsobujú vyššiu mieru nezamestnanosti mladých ľudí, pretože nestíhajú reagovať na dynamicky meniace sa podmienky vo svete práce. Rolou učiteľa je neustále aktualizovať a prepájať učivo s oblasťami národného hospodárstva a praktickým životom, čím sa môže zvýšiť miera flexibility vzdelávacieho systému. Výsledkom je jednoduchšie osvojenie si obsahu učiva, aplikácia poznatkov v medzipredmetových vzťahoch a ich využiteľnosť v ďalšom živote.

Príklad 4. bodu prístupu (téma – Elektronika okolo nás):

Žiaci v skupine:

- a) vyhľadávajú všetky povolania (katalóg pracovných pozícií) súvisiace s elektrotechnikou,*
- b) porovnávajú náplne práce elektromechanik, elektrotechnik automatizovanej výroby, mechanik, opravár elektrotechnických zariadení, skúšobný technik elektrických zariadení.*

Pozn. Katalóg pracovných pozícií pozri na:

<http://zsodborne.sk/wp-content/uploads/2017/01/SIOV-katalog-pracovnych-pozicii.pdf>

5. bod prístupu: Utváranie sebaobrazu žiakov – reflexia

Pod pojmom reflexia sa rozumie myšlienkový proces spätného pohľadu na učenie. Zároveň je to schopnosť uvedomiť či zvnútorňovať si vlastnú činnosť a zamyslieť sa nad ňou za účelom sebapoznania a zlepšenia sa. V rámci 5-bodového prístupu patrí ku kľúčovým fázam vyučovacej hodiny.

Cieľom reflexie je vytvoriť priestor pre žiaka získať skúsenosť sebapoznania a spätného pohľadu na proces učenia. Žiakovi ponúka možnosť rozhodnúť sa, čo zmeniť a akú stratégiu zvoliť do budúcnosti. Na základe reflexie je žiakovi umožnená konfrontácia predstavy seba samého so svojím reálnym obrazom v procese výučby. Vďaka reflexii dokáže žiak zužitkovať skúsenosti z procesu učenia sa v budúcnosti. Rolou učiteľa je zvoliť také otázky, ktoré podnecujú žiaka k myšlienkovému procesu reflektujúcemu svoje vlastné prežívanie. Podstatným aspektom reflexie je aj vhodne a citlivo zvolená forma, ktorá by mala byť prirodzeným ukončením čiastkovej aktivity alebo celej vyučovacej jednotky.

Reflexia je (rovnako ako ciele) orientovaná:

- a) **na obsah učiva** – osvojenie si preberanej témy,
- b) **na profesijné predpoklady žiaka** – cielené rozvíjanie schopností a zručností,
- c) **na povolanie** – orientovanie sa vo svete povolaní a na trhu práce.

Príklad 5. bodu prístupu (téma – Elektronika okolo nás):

Žiaci vo dvojiciach reflektujú vyučovaciu hodinu:

- a) *Čo konkrétne z preberaného učiva sa ti zdalo najťažšie a čo najľahšie?*
- b) *V ktorých situáciách pri práci v tvojej skupine bolo pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam) dôležité?*
- c) *Ktoré povolanie ťa najviac zaujalo a čím?*

Pozri prílohu č.2: Metodika implementácie prvkov sprevádzania žiakov ZŠ.

Metodika 5-bodového prístupu nie je chronologicky stanovený postup a jednotlivé časti sa môžu implementovať do vyučovacieho procesu v ľubovoľnom poradí. Podmienkou pre realizovanie vyučovacej hodiny súvisiacej so smerovaním žiakov ZŠ na povolanie v SDV je implementácia všetkých častí metodiky 5-bodového prístupu.

V rámci národného projektu bolo vytvorených niekoľko príkladov vyučovacích hodín podľa 5-bodového prístupu.

10 príkladov bolo metodicky spracovaných a boli zvolené tak, aby sa týkali rôznych vyučovacích hodín a rôznych ročníkov na celom druhom stupni:

	PREDMET	TÉMA	PREDPOKLADY	ROČNÍK
1.	Chémia	Alkány	Dodržiavanie pravidiel	9.
2.	Slovenský jazyk a literatúra	Tlačénica vo svete tlačív	Pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam)	9.
3.	Technika	Spotreba elektrickej energie	Pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam)	8.
4.	Fyzika + matematika	Anemometer	Spolupráca	8.
5.	Slovenský jazyk a literatúra	Komunikácia	Vytváranie a udržiavanie vzťahov s inými	7.
6.	Dejepis	Vynálezy každodenné	Spolupráca	7.
7.	Informatika	Vyhľadávanie informácií	Rozhodovanie	6.
8.	Občianska náuka	Poslanie a funkcie rodiny	Sebaprezentácia a komunikácia	6.
9.	Matematika	Grafy	Spolupráca	5.
10.	Biológia + geografia	Živé a neživé zložky prírody	Samostatné riešenie úloh	5.

Ku každej hodine/ bloku je pre pedagóga vypracovaná metodika vyučovacej hodiny, pracovné listy pre žiakov a materiál pre učiteľov.

Príklady vyučovacích hodín a blokov sú uvedené v prílohe č. 3 a príklady v podobe videonahrávok v prílohe č 4.

2.1.2 Realizácia 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine

Realizátor vyučovacej hodiny s 5-bodovým prístupom

Realizátorom 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine je **pedagogický zamestnanec**, ktorý preberá priamu zodpovednosť za implementáciu všetkých bodov prístupu.

Pedagogický zamestnanec potrebuje pre implementáciu priamu podporu odborného zamestnanca, ktorý sleduje školský vzdelávací program a hľadá spôsoby integrácie prvkov 5-bodového prístupu do učebných plánov jednotlivých predmetov. Sleduje a vedie prehľad o všetkých aktivitách a výučbe vo všetkých ročníkoch ZŠ, aby mohol cielene integrovať prvky do vyučovacích hodín a koordinovať všetky aktivity súvisiace s podporou kariérového vývinu žiaka ZŠ. Zároveň má aktuálne znalosti o trhu práce, zamestnávateľoch a povolaniach v regióne a na Slovensku. Svoje aktuálne poznatky zo sveta práce, skúsenosti, metodickú a realizačnú podporu, konzultácie a vyhodnotenie poskytuje priebežne pedagogickým zamestnancom a pomáha im pri vytváraní a vedení vyučovacej hodiny s 5-bodovým prístupom. Pre účely národného projektu je táto odborná pozícia označená „**koordinátor kariérového vývinu**“ žiakov ZŠ.

Ročníky a vyučovacie predmety na realizáciu 5-bodového prístupu

5-bodový prístup je potrebné implementovať do všetkých ročníkov na 2. stupni, od 5. po 9. ročník ZŠ, a to v týchto predmetoch:

- technika,	- geografia,
- informatika,	- dejepis,
- matematika,	- biológia,
- slovenský jazyk a literatúra,	- chémia,
- občianska náuka,	- fyzika.

Zavedenie metodiky 5-bodového prístupu si vyžaduje vysokú úroveň znalosti jazyka, a preto do implementácie prvkov nie je zaradený predmet anglický, nemecký či iný

cudzí jazyk. Okrem cudzích jazykov tiež nie je zaradená etická výchova či náboženstvo, hudobná, výtvarná a telesná výchova.

Časová dotácia pre 5-bodový prístup vo vyučovacej hodine

Na základe skúseností z implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacích hodín na vybraných základných školách (pozri kapitolu 3.2) v šk. roku 2018/2019 a v šk. roku 2019/2020 je v každom predmete a ročníku navrhovaný rôzny počet hodín podľa 5-bodového prístupu.

Rozsah počtu hodín má od 5. do 9. ročníka stúpajúci trend, od 18,75% v predmete matematika do 75% v predmete technika.

Realizácia vyučovacích hodín podľa 5-bodového prístupu je v jednotlivých ročníkoch nasledovná:

5.ročník:	predmet (7)	počet hodín mesačne	počet hodín podľa 5-bodového prístupu	objem realizovaných VH s 5-bod. príst. v %
	slovenský jazyk a lit.	20	4	20%
	matematika	16	3	18,75%
	informatika	4	1	25%
	biológia	8	2	25%
	dejepis	4	1	25%
	geografia	8	2	25%
	technika	4	2	50%
spolu/mesiac		64	15	23,44%

6.ročník:	predmet (9)	počet hodín mesačne	počet hodín podľa 5-bodového prístupu	objem realizovaných VH s 5-bod. príst. v %
	slovenský jazyk a lit.	20	4	20%
	matematika	16	3	18,75%
	informatika	4	1	25%
	biológia	4	1	25%
	dejepis	4	1	25%
	geografia	4	1	25%
	technika	4	2	50%
	fyzika	8	2	25%
	občianska náuka	4	1	25%
spolu/mesiac		68	16	23,53%

7.ročník:	predmet (10)	počet hodín mesačne	počet hodín podľa 5-bodového prístupu	objem realizovaných VH s 5-bod. príst. v %
	slovenský jazyk a lit.	16	4	25%
	matematika	16	4	25%
	informatika	4	2	50%
	biológia	8	4	50%
	dejepis	4	2	50%
	geografia	4	2	50%
	technika	4	3	75%
	fyzika	4	2	50%
	chémia	8	4	50%
	občianska náuka	4	2	50%
spolu/mesiac		72	29	40,28%

8.ročník:	predmet (10)	počet hodín mesačne	počet hodín podľa 5-bodového prístupu	objem realizovaných VH s 5-bod. príst. v %
	slovenský jazyk a lit.	20	5	25%
	matematika	16	4	25%
	informatika	4	2	50%
	biológia	4	2	50%
	dejepis	4	2	50%
	geografia	4	2	50%
	technika	4	3	75%
	fyzika	8	4	50%
	chémia	8	4	50%
	občianska náuka	4	2	50%
spolu/mesiac		76	30	39,47%

9.ročník:	predmet (9)	počet hodín mesačne	počet hodín podľa 5-bodového prístupu	objem realizovaných VH s 5-bod. príst. v %
	slovenský jazyk a lit.	20	5	25%
	matematika	20	5	25%
	biológia	4	2	50%
	dejepis	8	2	25%
	geografia	4	2	50%
	technika	4	3	75%
	fyzika	4	2	50%
	chémia	4	2	50%
	občianska náuka	4	2	50%
spolu/mesiac		72	25	34,72%

Pre základnú školu a pedagogických zamestnancov nepredstavuje návrh riešenia žiadne časové navýšenie, nakoľko sa implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV realizuje priamo na vyučovacích hodinách.

Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka predstavuje činnosť koordinátora kariérového vývinu 130 hodín na jeden školský rok.

2.2 Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom cielených skupinových aktivít ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu

Návrh Implementácie 4 prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV spočíva okrem implementácie do vyučovacích hodín aj v implementácii prvkov do cielených skupinových aktivít, ktoré sa organizujú v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu. Zvýšenie profesijnej orientácie žiakov z hľadiska budúcej zamestnateľnosti je podmienené spoluprácou pedagógov – zamestnávateľov – rodičov, ktorí vytvárajú vrcholy trojuholníka len vtedy, ak sú navzájom prepojené. Spoluprácu so zámerom pomôcť žiakom v ich orientácii a smerovaní na povolanie sa dá dosiahnuť pomocou rôznych skupinových aktivít, napríklad:

- **Skupinová aktivita: „Okrúhle stoly“**

- *vzbudenie záujmu o rozhodovanie sa o budúcom povolaní formou okrúhlych stolov.*

- **Skupinová aktivita: „Práca s informáciami“**

- *získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok.*

- **Skupinová aktivita: „Ochutnávka povolaní“**

- *získavanie pracovných skúseností formou „ochutnávok povolaní“ u zamestnávateľov.*

- **Skupinová aktivita: „Zapojenie rodičov“**

- *aktívne zapojenie zákonných zástupcov žiakov do smerovania žiakov na povolanie.*

2.2.1 „Okrúhle stoly“ - Vzбудenie záujmu o rozhodovanie sa o budúcom povolání formou okrúhlych stolov

Vzbudiť záujem žiakov o vzdelávanie je jedným zo základných pilierov úspešnej edukácie. Téma, akou je svet práce, je pre žiakov ZŠ abstraktný pojem a ťažšie si dokážu predstaviť seba v tak vzdialenom prostredí, ako je ich budúce zamestnanie. Z hľadiska veku je pre nich diskusia o trhu práce ešte neaktuálna. Preto je adekvátne zvolená forma k obsahu jedným z kľúčových faktorov, ako motivovať žiakov, aby sa zaujímal o to, akú profesiu budú v budúcnosti vykonávať. Jednou z foriem, ktoré sa v praxi ukazujú ako efektívne, je napríklad aj okrúhly stôl.

Okrúhly stôl je jedna z najtradičnejších metód skupinovej diskusie. Kľúčovým princípom je rovnosť diskutujúcich, ktorí sedia za okrúhlym stolom alebo v kruhu, pričom žiaden z účastníkov, ani moderátor, nie je lídrom. Metóda okrúhleho stola primárne slúži na analýzu názorov na určitý problém. Dôležitý je aj moderátor, facilitátor. Základnou úlohou moderátora je, aby každý účastník mal rovnaký priestor na vyjadrenie svojho názoru. Aktívne povzbudzuje a motivuje, no zároveň nehodnotí vyslovené názory. Cieľom okrúhleho stola je nechať zaznieť viaceré názory a hoci aj rozdielne uhly pohľadu na danú tému. Okrúhly stôl však môže slúžiť aj na nájdanie východiska v spektre názorov, riešenie, prípadne plán, ktorý pomôže problém vyriešiť.

Okrúhly stôl v prostredí školy umožňuje žiakom rozvíjať aj komunikačné zručnosti, kritické myslenie, toleranciu a trpezlivosť. Zároveň žiaci rozvíjajú aktívne počúvanie a empatiu. Jednou z úloh moderátora pri riadení diskusie je povzbudiť žiakov, aby vyjadrili svoj názor a rozvíjať u žiakov rešpektovanie každého vecného názoru.

V rámci návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ sú „Okrúhle stoly“ interaktívnou formou vzdelávania, počas ktorej žiaci diskutujú na tému týkajúcu sa budúceho povolania. Žiaci sa prostredníctvom brainstormingov, skupinových a problémových úloh, pojmových máp, kvízov, obrázkov, pracovných listov a pod. oboznamujú napríklad s možnosťami uplatnenia sa na trhu práce, informujú sa o Systéme duálneho vzdelávania na Slovensku a predstavujú sa im rôzne možnosti prístupu k dosiahnutiu svojho budúceho povolania. Počas „Okrúhlych stolov“ sa môžu dozvedieť viac o zamestnávateľoch v danom regióne, o vývoji trhu práce na

Slovensku a pod. Bezprostredne komunikujú o voľbe povolania či o trendoch práce vo svojich regiónoch.

Na základe „Okrúhlych stolov“ sú implementované nasledovné prvky smerovania žiakov na povolane a žiakovi je umožnené:

- ✓ oboznamovať sa s **informáciami** o SDV, o štúdiu na SOŠ v regióne, oboznamovať sa s možnosťami uplatnenia sa na trhu práce, s možnosťami voľby vzdelávacej cesty,
- ✓ rozvíjať **profesijné predpoklady**, ktoré sú neodmysliteľné pri výkone väčšiny povolání,
- ✓ utvárať **sebaobraz** na základe získaných informácií, interaktívnych úloh a reflexie.

V rámci NP „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP“ boli „Okrúhle stoly“ realizované na uvoľnenej vyučovacej hodine podľa 5-bodového prístupu so zámerom vyvolať u žiakov záujem o Systém duálneho vzdelávania, vedieť sa v ňom orientovať, rozvíjať schopnosť rozhodovať sa a podporiť u nich utváranie sebaobrazu:

1. bod prístupu: Stanovenie cieľov „Okrúhleho stola“

Tak isto ako pri vyučovacej hodine je dôležité mať na zreteli, že ciele slúžia na sledovanie pokroku žiaka v danej oblasti. Preto je vhodné stanovovať ciele vždy tak, aby boli merateľné.

Príklad 1. bodu prístupu (téma – Systém duálneho vzdelávania):

Ciele „Okrúhleho stola“:

- a) žiak vie formulovať 2 výhody duálneho vzdelávania, ktoré môžu získať prostredníctvom SDV,
- b) žiak vie vymenovať minimálne 3 povolania, ktoré sa dajú študovať v SDV.

2. bod prístupu: Rozvíjanie profesijných predpokladov žiakov

„Okrúhle stoly“ umožňujú upevňovanie a rozvíjanie 10 predpokladov (schopností a zručností) pre uplatnenie sa na trhu práce a 6 špecifických predpokladov pre

uplatnenie sa žiakov vo vybraných povolaniach, ktoré sú popísané v predchádzajúcej kapitole.

Príklad 2. bodu prístupu (téma – Systém duálneho vzdelávania) - rozvoj schopnosti robiť kvalitné a rýchle rozhodnutia založené na kombinácii analýzy, skúsenosti a dobrého úsudku:

Využitie brainstormingu:

- *Máš sa rozhodnúť, kde chceš bývať...*
- *Máš pomôcť rodičom rozhodnúť sa, ako stráviť víkend...*

Z diskusie je potrebné vyvodiť faktory potrebné k rozhodovaniu sa:

- *záujem o tému / chcieť sa rozhodnúť,*
- *informácie k rozhodovaniu / aké informácie sú potrebné,*
- *skúsenosť s danou témou / akú skúsenosti sú dôležité.*

3. bod prístupu: Spracovanie informácií žiakmi

Tak isto, ako pri spracovávaní obsahu učiva žiakmi v predchádzajúcej časti, aj pri „Okrúhlych stoloch“ je nevyhnutné, aby žiaci spracovávali informácie sami, pričom vyučujúci ich sprevádza a usmerňuje. Spracovať nové informácie týkajúce sa smerovania žiaka k povolaniu je možné napr. na základe obrázkov netradičných povolaní, o ktorých sa v skupinách diskutuje. Ďalšou vhodnou formou je využitie pojmovej mapy o kariérovej dráhe dvoch vzdelávacích ciest - školskej a duálnej. Výhody Systému duálneho vzdelávania je možné spracovať ako rebríček popularity, kde žiaci pridelovaním bodov posudzujú jednotlivé benefity, z ktorých po následnom sčítaní vziať najviac populárne výhody.

Príklad 3. bodu prístupu (téma – Systém duálneho vzdelávania):

Moderátor rozdelí žiakov do skupín:

1. *krok: Rozdanie obrázkov (bizarné povolania) do skupín a žiaci majú popísať, aké je to povolanie, čo to v nich vyvoláva...*
2. *krok: Pomocou otázok moderátor preklopí diskusiu k téme rozhodovanie sa o svojom budúcom povolaní: Aká je Vaša vysnívaná práca? Kto z vášho okolia robí niečo úplne iné ako vyštudoval? Podľa čoho sa rozhodoval? ...*
3. *krok: Otázkou vyvolať záujem o informácie a skúsenosti týkajúce sa voľby povolania. Napr.: Aké informácie a aké skúsenosti potrebujete k tomu, aby ste sa správne rozhodli o svojom budúcom povolaní?*

4. *krok: Rozdanie pracovných listov, v ktorých sú spracované výhody pre žiaka v systéme duálneho vzdelávania.*
5. *krok: Žiaci si vyberú 3 faktory, ktoré ich zaujali, komunikujú v skupine a prezentujú zhodu pred ostatnými.*

4. bod prístupu: Aplikovanie nových informácií v praxi

Aplikovaním nových informácií do praxe žiak získava prehľadnú orientáciu v povolaniach, a to najmä vo svojom regióne. Pre prepojenie učiva s povolaniami sa dá využiť mapa konkrétneho regiónu s logami firiem v Systéme duálneho vzdelávania, kde vyučujúci so žiakmi diskutuje o zameraní firmy a pracovných pozíciách. Možné je tiež priradiť logá firiem k jednotlivým odvetviam hospodárstva. Vyučujúci môže prepojiť tému cez osobné skúsenosti rodiny žiakov kladením otázok, aké zamestnanie majú ich rodičia alebo ostatní rodinní príslušníci a aké činnosti dané povolanie zahŕňa.

Príklad 4. bodu prístupu (téma – Systém duálneho vzdelávania):

- *Diskusia na tému, ktoré firmy sú už dnes v SDV.*
- *Zapájanie žiakov, ktoré firmy poznajú, podľa regiónu...*
- *Poskytnutie informácie o min. 3 významných firmách v regióne, ktoré sú zapojené v SDV.*
- *Žiaci majú na tabuli zdroj informácií: www.potrebyovp.sk*

5. bod prístupu: Utváranie sebaobrazu žiakov – reflexia

„Okrúhle stoly“ rovnako ako vyučovacia hodina umožňujú moderátorovi riadiť reflexiu žiakov tak, aby si mohli vytvárať sebaobraz v oblasti nových informácií, ktoré získali v oblasti svojich predpokladov pre uplatnenie sa na trhu práce i v orientácii sa v povolaniach.

Príklad 5. bodu prístupu (téma – Systém duálneho vzdelávania):

Žiaci napíšu na farebné karty odpovede na otázky, ktoré sú vopred pripravené na tabuli a postupne ich prezentujú a lepia na tabuľu:

- *Čo ma najviac zaujalo na novej vzdelávacej ceste (SDV) k povolaniu?*
- *Čo je dôležité pre mňa, aby som sa čo najlepšie rozhodol pri voľbe svojho povolania?*

Konkrétne príklady scenárov „Okrúhlych stolov“ s využitím 5-bodového prístupu sú uvedené v prílohe č. 5.

Realizácia „Okrúhlych stolov“

Realizátorom „Okrúhlych stolov“ je koordinátor kariérového vývinu. Má významnú rolu v metodickej príprave (vrátane aktuálnych informácií zo sveta práce), v navrhovaní aktuálnych tém, v realizovaní a vyhodnotení „Okrúhlych stolov“. „Okrúhle stoly“ sú realizované v 7., 8. a 9.ročníku ZŠ mimo vyučovacích predmetov 2-krát ročne.

Časová dotácia pre „Okrúhle stoly“

Pre pedagogických zamestnancov nepredstavujú „Okrúhle stoly“ žiadne časové navýšenie. Základná škola však musí na realizáciu vyčleniť 2 vyučovacie hodiny ročne pre každú triedu v 7., 8. a 9. ročníku ZŠ, nakoľko je veľa dôležitých a aktuálnych tém týkajúcich sa smerovania žiakov na povolanie v SDV, ktoré nie sú súčasťou školského vzdelávacieho programu.

Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 6 tried od 7. do 9. ročníka predstavuje časová dotácia 12 vyučovacích hodín ročne a na činnosť koordinátora kariérového vývinu predstavuje 17 hodín na jeden školský rok, pričom 5 hodín je vyhradených na prípravu „Okrúhlych stolov“ a 12 hodín na ich realizáciu.

2.2.2 „Práca s informáciami“ - Získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok

Získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok sa realizuje na vyučovacej hodine (môže sa aj mimo vyučovacej hodiny), kde žiaci pracujú samostatne na počítačoch alebo tabletoch a využívajú pracovné listy. Princíp zostavenia pracovného listu spočíva vo vyhľadávaní odpovedí na otázky (namiesto otázok je možné využiť príklady, úlohy, situácie) od jednoduchých k zložitejším, pri ktorých sú už potrebné základné informácie (napríklad o Systéme duálneho vzdelávania) na správne zodpovedanie otázky. V pracovnom liste môžu byť využívané tiež videá či obrázky z voľne dostupných stránok a sociálnych sietí, ktoré

spestria priebeh vyučovacej hodiny. Otázky sa majú týkať tém, ktoré súvisia so smerovaním žiakov na povolanie, to znamená nielen duálneho vzdelávania vo všeobecnosti, ale aj konkrétnych zamestnávateľov, povolání, stredných odborných škôl v danom regióne, štatistik o (ne)zamestnanosti a pod.

Odporúčané webové stránky, ktoré môžu byť využité pri tvorbe pracovných listov sú:

- www.potrebyovp.sk
- www.dualnysystem.sk
- www.mojdual.sk
- www.trendyprace.sk
- www.facebook.com/dualnevzdelavanie/
- www.instagram.com/dualne_vzdelavanie/
- https://www.youtube.com/results?search_query=dualne+vzdelavanie
- webové stránky stredných odborných škôl a zamestnávateľov
- atď.

Prostredníctvom aktivity „Práca s informáciami“ sú implementované prvky smerovania žiaka na povolanie v SDV a žiakovi je umožnené:

- ✓ samostatne získavať praktické a aktuálne informácie zo sveta práce, o zamestnávateľoch, Systéme duálneho vzdelávania pomocou rôznych komunikačných prostriedkov,
- ✓ nadobúdať skúsenosti s vyhľadávaním relevantných informácií a nácvik práce s rôznymi komunikačnými prostriedkami, najmä s webovými stránkami zameranými na poskytnutie informácií.

Príklad pracovného listu je uvedený v prílohe č. 6

Realizácia „Práce s informáciami“

Realizátorom „Práce s informáciami“ je pedagogický zamestnanec a koordinátor kariérového vývinu. Rolou koordinátora kariérového vývinu je metodická a realizačná podpora, konzultácie, vyhodnotenie a poskytovanie aktuálnych

informácií zo sveta práce. Získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok sa realizuje 2-krát ročne. Aktivita prebieha v 5., 6., 7. a 8.ročníku ZŠ na vyučovacích hodinách informatiky, nakoľko tematický celok „Vyhľadávanie na webe“ je obsiahnutý v každom ročníku inovovaného štátneho vzdelávacieho programu.

Časová dotácia pre „Prácu s informáciami“

Pre pedagogických zamestnancov a základnú školu nepredstavuje získavanie cielených informácií prostredníctvom webových stránok žiadne časové navýšenie. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 8 tried od 5. do 8. ročníka predstavuje činnosť koordinátora kariérového vývinu 20 hodín na jeden školský rok, pričom 4 hodiny z celkového počtu slúžia na prípravu pracovných listov.

2.2.3 „Ochutnávka povolání“ - Získavanie pracovných skúseností formou ochutnávok povolání u zamestnávateľov

„Ochutnávka povolání“ je forma aktívnej návštevy, ktorá prebieha priamo u zamestnávateľa. Pokiaľ nie je možné realizovať „Ochutnávku povolání“ priamo u zamestnávateľa, môže byť náhradou simulácia „Ochutnávky povolání“ na strednej odbornej škole alebo na základnej škole, pri ktorej musí byť vždy prítomný zamestnávateľ. Aktivita dáva vyučovaniu nový, atraktívnejší rozmer. Žiaci majú priamu skúsenosť s rôznymi pracovnými činnosťami, povolaniami, zamestnávateľmi. Získavanie pracovných skúseností prostredníctvom „Ochutnávky povolání“ zohráva významnú rolu pri nadobúdaní nového pohľadu žiakov na svet práce, na sebareflexiu žiakov, na ich motiváciu k učeniu, na ich formovanie nových záujmov, a tým výrazne ovplyvňuje ich výber povolania.

Prostredníctvom „Ochutnávky povolání“ sú implementované prvky smerovania žiaka na povolanie v SDV a žiakovi je umožnené:

- ✓ získavať informácie o pracovnej náplni jednotlivých povolání, o predpokladoch uplatnenia sa v povolaniach,

- ✓ prepájať teoretické znalosti z vyučovacích hodín s praktickou činnosťou, rozvíjať profesijné predpoklady vrátane pracovných zručností, formovať predstavy žiaka o svojej kariére,
- ✓ odstraňovať predsudky voči určitým povolaniam, posilňovať jedinečnosť každého žiaka.

Aktivita „Ochutnávka povolání“ pozostáva z prípravnej a realizačnej fázy.

1. Prípravná fáza

Prípravná fáza obsahuje kroky, ktoré sú všeobecného charakteru a špecifické kroky, ktoré súvisia s konkrétnym zamestnávateľom. Vo všeobecnosti sú to nasledovné kroky:

- výber vhodného zamestnávateľa na základe vopred stanovených kritérií, ktoré sa týkajú výberu na základe potrieb trhu práce, regionálnych potrieb, záujmov žiakov...
- komunikácia s vybraným zamestnávateľom o možnej realizácii praktickej časti, o priestoroch z hľadiska kapacity a o celom priebehu „Ochutnávky povolania“,
- komunikácia s konkrétnou sprevádzajúcou osobou o používaní vhodného jazyka na základe cieľovej skupiny, o možnom zaradení aktivity „kariérová dráha“,
- stanovenie dátumu a času a príprava všetkých potrebných dokumentov (menný zoznam, BOZP,...),
- výber skupiny žiakov podľa záujmov a predpokladov (vo vyšších ročníkoch),
- motivovanie žiakov k obsahu a programu „Ochutnávky povolania“, kladenie otázok o ich očakávaniach a predstavách, komunikácia so žiakmi o zamestnávateľovi a podmienkach (vhodná obuv, oblečenie, ochranné pomôcky,...),

- zapojenie žiakov do zisťovania informácií o zamestnávateľovi, napr. či je zapojený do SDV, aké povolania sú u neho zastúpené, výrobný program zamestnávateľa či zameranie, atď.
- dohodnutie dopravy na stanovené miesto (ak je potrebné),
- dohodnutie informovaného súhlasu rodičov (ak škola nemá hromadný informovaný súhlas pre akcie organizované školou) a informovanie rodičov o priebehu a obsahu „Ochutnávky povolania“.

2. Realizačná fáza

V realizačnej fáze je dôležité pamätať na udržiavanie motivácie žiakov, na praktické vyskúšanie si niektorej z pracovných činností, na spätný pohľad na získané informácie i skúsenosti, ktoré mali možnosť žiaci získať. Realizačná fáza musí obsahovať minimálne 3 zásadné kroky:

a) Spracovanie informácií žiakmi počas ochutnávky – „Zastavíme sa“

Zastavenie sa počas „Ochutnávky povolání“ slúži na spracovanie a upevnenie čiastočných informácií. Počas realizácie môžu byť žiaci presýtení novými informáciami, z tohto dôvodu je dôležité nové poznatky, skúsenosti i zážitky po častiach utriediť, upevniť čiastočnou reflexiou. Žiaci sa môžu podeliť o svoje vnímanie, môžu si vypýtať doplňujúce informácie, poprípade povedať svoju skúsenosť. Na realizáciu je vhodné tichšie a pokojnejšie prostredie.

b) Priama činnosť žiaka - „Vyskúšame si niečo z povolání“

V závislosti od typu zamestnávateľa si žiaci niečo z povolania prakticky vyskúšajú pod odborným dohľadom zamestnanca v reálnom alebo simulovanom prostredí. Je to kľúčová časť „Ochutnávky povolání“, ktorá žiakovi umožní zistiť, aké profesijné predpoklady daná pracovná činnosť vyžaduje, či je v činnosti zručný a čo ho na nej baví. Žiak taktiež formuje predstavy seba samého v danom pracovnom odvetví. Pokiaľ nedôjde k praktickému vyskúšaní si niečoho z pracovných činností, nie je možné hovoriť o „Ochutnávke povolání“.

c) Reflexia – „Naše zážitky a nové skúsenosti“

Počas záverečnej reflexie, bezprostredne po skončení „Ochutnávky povolání“, si každý žiak sám za seba odpovie na otázku/y a upevní si, čo ho najviac prekvapilo, čo nové sa naučil a pod. Cieľom je, aby žiak získal spätne ucelený pohľad na nadobudnuté informácie, skúsenosti a zážitky a vytváral si reálny sebaobraz.

Okrem vyššie spomenutých krokov, ktorí sú nevyhnutnou súčasťou „Ochutnávky povolání“, môže obsahovať „Ochutnávka povolání“ aj ďalšie, doplnujúce aktivity:

- **Zdieľanie vlastnej skúseností – „Kariérová dráha“**

Sprevádzajúca osoba, alebo iný zamestnanec firmy, priblíži žiakom svoju vlastnú kariérovú dráhu. Žiakom je umožnené na praktickom príklade pochopiť význam kariérovej dráhy a získať informácie o možnostiach kariérneho rastu u konkrétneho zamestnávateľa. Je dôležité zvoliť si zamestnanca, ktorého príbeh je pre žiakov vhodný i pútavý, a tiež na to vyčleniť vhodné, t.j. nerušivé prostredie.

- **Rovesnícke učenie – „Panelová diskusia“**

Realizácia aktivity umožní žiakom získať informácie od rovesníka, žiaka strednej odbornej školy, ktorý už disponuje skúsenosťami z praktického vyučovania u zamestnávateľa. Cieľom je vyvolať diskusiu so študentami, ktorí opisujú svoje vlastné zážitky a približujú ich pohľad napríklad na duálne vzdelávanie u konkrétneho zamestnávateľa. Forma rovesníckeho učenia je pre žiakov prístupnejšia, nakoľko získavajú vedomosti a zručnosti prostredníctvom aktívnej pomoci a podpory členov skupiny s rovnakým statusom, napríklad ľudí z podobných sociálnych vrstiev, ktorí nie sú profesionálnymi učiteľmi, ale pomáhajú si vzájomne sa učiť a objavovať.

Realizácia „Ochutnávky povolání“

Za „Ochutnávku povolania“ je zodpovedný koordinátor kariérového vývinu, ktorý má metodickú, realizačnú a vyhodnocovaciu rolu. Aktivita prebieha na celom druhom stupni ZŠ mimo vyučovacích predmetov.

Časová dotácia „Ochutnávky povolání“

Pre pedagogických zamestnancov nepredstavuje „Ochutnávka povolání“ žiadne časové navýšenie. Pre základnú školu predstavuje časová dotácia 74 hodín.

Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 113 hodín na jeden školský rok. Z celkového počtu slúži 13 hodín na prípravu a 26 hodín na organizáciu.

Rozsah počtu hodín pre účasť na „Ochutnávke povolání“ sa v niektorých ročníkoch líši, pre 5. a 6. ročník je vyčlenených 5 vyučovacích hodín, 7., 8. a 9. ročník má o jednu hodinu navyše.

Ďalším rozdielom je, že v 5. a 6. ročníku sa realizujú „Ochutnávky povolání“ pre celú triedu a vo vyšších ročníkoch pre identifikované skupiny žiakov, ktoré môžu byť z rôznych tried a ročníkov.

Časová dotácia „Ochutnávky povolání“ v jednotlivých ročníkoch je nasledovná:

Ročník	KKV - Počet aktivít/ počet hodín potrebných na organizáciu jednej ochutnávky povolania	KKV - Vypracovanie PL + iných materiálov k ochutnávke povolania	Časová dotácia pre účasť jednej triedy	KKV - súhrn hodín potrebných pre 1 triedu v danom ročníku
5. ročník	2x2 hod	2x1 hod	2x5 hod	16
6. ročník	2x2 hod	2x1 hod	2x5 hod	16
7. ročník	3x2 hod	3x1 hod	2x6 hod	27
8. ročník	3x2 hod	3x1 hod	2x6 hod	27
9. ročník	3x2 hod	3x1 hod	2x6 hod	27
Spolu	26	13	74	113 hodín (1 trieda 5. - 9. r.)

2.2.4 „Zapojenie rodičov“ - Aktívne zapojenie zákonných zástupcov žiakov do smerovania žiakov na povolanie

Rodina a škola sú dva najvýznamnejšie atribúty pri výchove a vzdelávaní. Vzhľadom na získané údaje, ktoré sú uvedené v analytickej časti tohto dokumentu, sú rodičia tí, ktorí majú najsilnejší vplyv na kariérový vývin svojich detí, najviac ovplyvňujú svoje deti pri voľbe povolania a zároveň sú nositeľmi prvých informácií o práci.

Je dôležité, aby bol vplyv rodičov pri rozhodovaní sa dieťaťa o svojom budúcom povolaní plánovaný a zameraný na predpoklady a záujmy dieťaťa, a zároveň aby

rodičia mali dostatok informácií o možnostiach uplatnenia sa v jednotlivých povolaniach. Z tohto dôvodu je potrebné vytvárať podporný systém, ktorý rodičov vtiahne do diania v škole, aby mohlo byť na smerovanie žiaka k povolaniu nazerané komplexne.

Prostredníctvom aktivity „Zapojenie rodičov“ sú implementované prvky smerovania žiakov na povolanie a rodičovi je umožnené:

- ✓ získať informácie týkajúce sa rôznych povolaní a možností uplatnenia sa na trhu práce,
- ✓ utvárať si reálny obraz o svojom dieťati prostredníctvom zapojenia sa do aktivít týkajúcich sa smerovania žiakov na povolanie,
- ✓ podnecovať vlastné dieťa vo voľbe kariérovej dráhy na základe systematickej spolupráce s učiteľom.

Aktívne zapojenie rodičov do smerovania žiakov na povolanie pozostáva minimálne z dvoch stretnutí ročne - úvodného a priebežného:

I. Úvodné stretnutie

Zámerom úvodného stretnutia je informovať rodičov o plánovanej podpore kariérového vývinu ich detí v priebehu školského roka, zaujať a motivovať rodičov k zapojeniu sa do celoročných cielených aktivít súvisiacich so smerovaním ich detí k povolaniu, s čím súvisí aj ich voľba budúceho povolania. Počas stretnutia je dôležité vytvárať príjemné prostredie, priestor pre komunikáciu medzi rodičmi, učiteľmi a žiakmi ako príležitosť pre budovanie partnerstiev. Vytváranie pozitívnej klímy v triede a realizácia interaktívnej spolupráce s rodičmi sú zásadným predpokladom podpory kariérového vývinu žiaka a jeho dlhodobej profesijnej orientácie. Realizuje sa na začiatku školského roka a má tri fázy:

1. Prípravná fáza:

Kroky prípravnej fázy:

- dohodnutie spolupráce triedneho učiteľa a koordinátora kariérového vývinu,

- na stretnutí s rodičmi (je možné využiť rodičovské združenie),
- zabezpečenie požadovanej techniky (napr. dataprojektor, reproduktory) a pomôcok podľa zvolenej formy prezentácie,
- prípravenie prezentácie.

2. Realizačná fáza:

Jadrom realizačnej fázy je prezentácia, ktorá obsahuje:

- východiská a ciele smerovania žiakov na povolanie,
- informácie o pripravovaných cielených skupinových a individuálnych aktivitách,
- termíny realizácie aktivít,
- očakávania, ktoré pomôžu naplniť ciele,
- výzvu k spolupráci.

3. Záverečná fáza:

Súčasťou záverečnej fázy je:

- diskusia,
- dohodnutie komunikačných kanálov s rodičmi,
- dohodnutie ostatných náležitostí súvisiacich s ochranou osobných údajov ich detí,
- podnety do budúcnosti, iné...

II. Priebežné stretnutie

Poslaním priebežného stretnutia s rodičmi je prostredníctvom priamej účasti rodičov na aktivitách spojených s voľbou povolania ich detí prehĺbiť poznanie o svojom dieťati a jeho možnostiach uplatniť sa v živote. Cesta, ktorou je možná väčšia participácia a kooperácia rodičov v škole, je zapojiť do procesu smerovania žiakov k povolaniu ich detí. Žiaci svojim rodičom sprostredkujú informácie zamerané na zvýšenie povedomia o svete práce, o uplatniteľnosti sa na trhu práce,

sprostredkovanie kontaktov so zamestnávateľmi a pod. V 8. a 9. ročníku je vhodné realizovať priebežné stretnutie pred ukončením 1. polroku, pretože následne sa v daných ročníkoch koná zber záujmu žiakov o stredné školy a podávanie prihlášok na stredné školy. Priebežné stretnutie zahŕňa tri fázy:

1. Prípravná fáza:

Fáza, ktorá zahŕňa priamu činnosť koordinátora so žiakmi od nápadu cez prípravu a nácvik až po realizáciu:

- napr. vytvorenie prezentácie, kvízov, dotazníkov,...
- príprava pomôcok...
- príprava miestnosti...
- nácvik prezentačných schopností, rozvoj spolupráce,...

2. Realizačná fáza:

Aktívne zapojenie rodičov spočíva v aktivitách, ktoré umožňujú interaktívnu prácu rodiča s vlastným dieťaťom. Príklady aktivít spolupráce pedagóg-rodič-žiak:

„Moje povolanie“

Rodičia predstavia žiakom svoje povolanie a náplň ich pracovnej činnosti. Priamy kontakt s reálnym svetom povolání môže žiakov nasmerovať k výberu správnej profesie, umožní im spoznať pracovné možnosti v danom regióne a získať informácie o požiadavkách na danú pozíciu. Rodičia môžu touto formou pozitívne ovplyvniť nielen svoje dieťa, ale aj ostatné deti v triede.

„Čo už viem“

Žiaci prezentujú rodičom, čo všetko počas školského roka zažili a ako im uskutočnené aktivity môžu pomôcť v budúcnosti pri výbere povolania. Rodičia sa od svojich detí môžu dozvedieť napríklad ako vyzerajú priestory firiem, akú činnosť si mali možnosť vyskúšať, čo sa im na aktivitách najviac páčilo, čo sa o sebe dozvedeli pomocou motivačných rozhovorov. Súčasťou je aj precvičenie komunikačných

a prezentačných zručností žiakov. Rodičia získajú nové informácie, ktoré im môžu pomôcť pri utváraní reálneho obrazu o svojom dieťati.

„Kvíz o duáli“

Rodičia a dieťa spoločne odpovedajú na otázky o duálnom vzdelávaní. Rodičia tak zábavnou formou získajú informácie nie od učiteľov, ale priamo od svojich detí.

„Poznáme sa?“

Rodičia a dieťa samostatne vyplňajú dotazník o záľubách a vlastnostiach dieťaťa a následne si vypracovaný dotazník porovnávajú. Dotazníkom sa prehĺbi poznanie rodiča o svojom dieťati.

„Cestujme svetom povolání“

Rodičia spolu s deťmi navštevujú v škole rozmiestnené stanovištia s účasťou zamestnávateľov. Na stanovištiach sa nachádzajú aktivity pre žiakov so zameraním na rôzne povolania v regióne a zároveň sa rodičia dozvedia ako funguje vstupný proces do systému duálneho vzdelávania.

„Pracovný pohovor“

Simulovaný pracovný pohovor realizuje personalista (rodič) a zamestnanec (dieťa). Rodič má vopred pripravený list otázok pre potenciálneho uchádzača o zamestnanie. Po skončení pohovoru sa spoločne analyzuje priebeh, spôsob zisťovania a odpovede dieťaťa. Rodič tak zistí, v čom jeho dieťa vyniká, aké má predpoklady na výkon vybraného povolania.

„Rodičovské trochu inak“

Stretnutie s rodičmi v priestoroch mimo školy, napr. u zamestnávateľov, kde rodičia spoločne s deťmi zažijú „Ochutnávku povolání“. Ak sa žiaci už zúčastnili „Ochutnávky povolania“ u daného zamestnávateľa, sprievodcov po firme môžu robiť oni (za účasti zástupcu zamestnávateľa). Ak sú v danej firme prvýkrát, sprevádzať ich bude zamestnanec zo strany zamestnávateľa. Konkrétnu činnosť si môže vyskúšať rodič spolu so svojim dieťaťom.

3. Záverečná fáza:

Súčasťou záverečnej fázy sú:

- reflexia,
- vyhodnotenie stretnutia s rodičmi,
- podnety do budúcnosti, iné...

Príklad scenáru k aktivitám „Kvíz o duáli“ a „Poznáme sa“ je uvedený v prílohe č. 7.

Realizácia „Zapojenia rodičov“

Realizátorom aktívneho zainteresovania rodičov do smerovania žiakov na povolanie je koordinátor kariérového vývinu v spolupráci s triednym učiteľom. Koordinátor má metodickú, organizačnú, realizačnú a vyhodnocovaciu rolu. Aktivita prebieha na celom druhom stupni ZŠ mimo vyučovacích predmetov 2-krát ročne v každej triede.

Časová dotácia „Zapojenia rodičov“

Pre pedagogických zamestnancov a základnú školu nepredstavuje zaangažovanie rodičov do smerovania žiakov na povolanie žiadne časové navýšenie.

Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 30 hodín na jeden školský rok, pričom 10 hodín je vyhradených na prípravu stretnutí a 20 hodín na ich realizáciu.

2.3 Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu

Návrh implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV v rámci individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ zahŕňa aktivity, ktoré slúžia pre vytvorenie „Profesijného portfólia“ každému žiakovi na ZŠ.

„Profesijné portfólio“ je súbor dokumentov, ktorý poskytuje žiakom, vyučujúcim i rodičom rozsiahlejší obraz o silných stránkach, schopnostiach, zručnostiach a záujmoch žiaka, ktoré súvisia s rozvojom celej jeho osobnosti. Zámerom portfólia je uľahčenie výberu jeho budúceho povolania, príprava žiaka na vstup do zamestnania a jednoduchšie uplatnenie sa na trhu práce.

Riešením identifikovania a rozvoja, sledovania pokroku všetkých žiakov ZŠ v oblasti ich predpokladov pre uplatnenie sa na trhu práce sa podrobne zaoberal Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“, z ktorého táto kapitola vychádza. V rámci tohto národného projektu bola navrhnutá originálna diagnostická metóda, softvérový nástroj na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu na SOŠ.

Prax ukazuje, že diagnostický nástroj nie je v súčasnosti možné využiť, z tohto dôvodu je dôležité umožniť pedagogickým a odborným zamestnancom inú metodiku, ktorá vie plnohodnotne softvérový nástroj nahradiť. Cieľom, tak isto ako v spomínanom nástroji, je:

- včasná a správna identifikácia profesijného zamerania žiakov,
- rozvoj predpokladov (schopností a zručností) potrebných pre prax, pre povolanie,
- motivácia žiakov ZŠ k výberu študijných a učebných odborov súvislosti s požiadavkami trhu práce,
- sebaopoznanie žiaka v predpokladoch pre vybrané povolania a uplatnenie sa na trhu práce,
- merateľnosť spomínaných predpokladov,
- profesionálny výstup žiakom a ich zákonným zástupcom, ktorý má vplyv na rozhodovanie sa o budúcom povolaní žiakov.

„Profesijné portfólio“ systémovo dokumentuje žiakovu prácu a dáva ucelený pohľad na rozvoj jeho osobnosti. Umožňuje dlhodobé zhromažďovanie informácií o výsledkoch v oblasti kariérového vývinu a o ďalších charakteristikách žiaka

súvisiacich s voľbou a prípravou na povolanie. Portfólio ako metodika umožňuje žiakovi komplexnejší sebaobraz (pohľad na svoje záujmy, predpoklady, výsledky, možnosti rozvoja). Slúži na ocenenie žiakovho pokroku a úsilia, motivuje žiaka k ďalšiemu rozvoju a obohacuje spoluprácu učiteľa, žiaka a rodiča. Cieľom portfólia je zachytiť vývin žiaka za určité časové obdobie. Pre učiteľa i žiaka je profesijné portfólio dôležitým podkladom pre spätnú väzbu, zároveň umožňuje učiteľovi voliť optimálne postupy práce pri osobnostnom rozvíjaní žiaka.

„Profesijné portfólio“ plní svoj účel **pre žiaka, rodiča, strednú odbornú školu a zamestnávateľa.**

Žiakovi umožňuje sebareflexiu v predpokladoch, ktoré potrebuje pre úspešné uplatnenie sa na trhu práce, aby si mohol správne zvoliť strednú školu a svoje budúce povolanie. Okrem toho poskytuje žiakovi pozitívne vnímanie seba samého a formovanie sebadôvery bez ohľadu na výsledky vzdelávacieho procesu.

Rodič získava pohľad na svoje dieťa ako na formujúcu sa osobnosť so silnými stránkami. Profesijné portfólio poskytne rodičovi možnosť spoznať šance svojho dieťaťa pre uplatnenie sa na trhu práce a vidieť príležitosti rozvoja svojho dieťaťa.

Strednej odbornej škole a zamestnávateľovi prináša komplexnejší pohľad na budúceho žiaka s jeho silnými predpokladmi pre výkon povolania alebo naopak pohľad, ktorý umožňuje ihneď od začiatku individuálne pracovať so žiakom v rozvoji jeho predpokladov na vykonávanie povolania, ktoré si vybral.

„Profesijné portfólio“ získa žiak po ukončení základnej školy v tlačenej forme.

Obsah „Profesijného portfólia žiaka ZŠ“ tvorí:

- identifikovaná úroveň schopností a zručností súvisiacich s uplatnením sa žiaka na trhu práce,
- reálna úroveň špecifických predpokladov,
- identifikovaný záujem o vyučovacie predmety,
- silné stránky a záľuby žiaka,

- odporúčanou súčasťou by mal byť tiež životopis a motivačný list žiaka.

Na vytvorenie „Profesijného portfólia žiaka ZŠ“ je potrebné poznať žiaka nielen prostredníctvom vyučovacích hodín a skupinových aktivít (popísané sú v predchádzajúcej kapitole), ale aj prostredníctvom iných individuálnych aktivít, napríklad:

- **Prostredníctvom pozorovania predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce**

- *identifikovanie reálnej úrovne predpokladov žiaka v porovnaní so zadanou úrovňou predpokladov týkajúcich sa uplatnenia v zamestnaní.*

- **Prostredníctvom aktivít, ktoré umožňujú sebaopoznanie žiaka**

- *sebaopoznanie žiaka v predpokladoch súvisiacich s uplatnením sa na trhu práce prostredníctvom zážitkových aktivít a interaktívnej práce.*

- **Prostredníctvom motivačného rozhovoru so žiakom k voľbe povolania**

- *podnetné rozhovory so žiakom ohľadom voľby budúceho zamestnania v súlade s jeho záujmami, talentom, predpokladmi a možnosťami.*

2.3.1 Pozorovanie predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce

Pozorovaním predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce je umožnené identifikovanie reálnej úrovne so zadanou žiaducou úrovňou profesijných a špecifických predpokladov žiaka. Na sledovanie a rozvoj predpokladov sú využívané akékoľvek aktivity a cvičenia realizované so žiakmi počas aj mimo vyučovacieho procesu priebežne počas celého školského roka.

Cieľom aktivity je

- pozorovať, zaznamenávať a vyhodnocovať predpoklady žiaka tak, aby výstupom bola identifikovaná reálna úroveň schopností a zručností súvisiacich s uplatnením sa žiaka na trhu práce,
- rozvíjať úroveň predpokladov súvisiacich s požiadavkami zamestnávateľov,
- poskytnúť žiakovi spätnú väzbu aj prostredníctvom písomného záznamu – profesijného portfólia žiaka ZŠ.

Priebeh pozorovania predpokladov žiaka je dôležité naplánovať na začiatku školského roka so všetkými pedagogickými zamestnancami a koordinátorom kariérového vývinu tak, aby bol plán v súlade s identifikovanými potrebami žiakov na konkrétnej škole, potrebami spoločnosti a potrebami trhu práce.

Realizácia aktivity spočíva v tom, že 3 pedagogickí zamestnanci a koordinátor kariérového vývinu žiaka (KKV) nezávisle od seba pozorujú, zaznamenávajú počas školského roka predpoklady žiaka počas vyučovacích hodín a aj počas iných aktivít realizovaných na škole.

Pred ukončením školského roka KKV vyhodnotí výstupy pedagogických zamestnancov a pokiaľ úroveň sledovaných predpokladov nie je v súlade u všetkých pozorovateľov (rozdiel je viac ako 1 úroveň), je jeho rolou, aby buď výstupy pozorovateľov zjednotil, alebo navrhol nové pozorovanie žiaka. Cieľom nie je urobiť priemer, cieľom je zhoda všetkých, ktorí sa zúčastnia pozorovania žiaka. Celý proces pozorovania, rozvoja, poskytovania spätnej väzby riadi koordinátor kariérového vývinu na ZŠ.

Prostredníctvom pozorovania predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce sú implementované nasledovné prvky smerovania žiakov na povolane a žiakovi je umožnené:

- ✓ nadobúdať informácie o nevyhnutných predpokladoch uplatnenia sa na trhu práce a možnostiach ich rozvoja,

- ✓ získavať praktické skúsenosti s uplatnením predpokladov prostredníctvom zážitkových aktivít a interaktívnej práce,
- ✓ utvárať si reálny sebaobraz prostredníctvom spätnej väzby.

Komplexným poznaním žiaka a záujmom o rozvoj jeho predpokladov sa zvyšuje akceptácia učiteľa žiakom.

Popis škály a úrovni predpokladu žiaka

Pri každom predpoklade žiaka pre uplatnenie sa na trhu práce je uvedený popis, pričom jednotlivé predpoklady majú zadefinovaných 6 úrovní:

Škála R1: výrazná potreba **Rozvoja**

Škála R2: potreba **Rozvoja**

Škála Z1: žiak čiastočne spĺňa požadovanú úroveň na **Základnej škole**

Škála Z2: žiak spĺňa požadovanú úroveň na **Základnej škole**

Škála S1: žiak čiastočne spĺňa požadovanú úroveň na **Strednej škole**

Škála S2: žiak spĺňa požadovanú úroveň na **Strednej škole**.

Každý žiak by mal na konci ZŠ dosahovať úroveň Z2: „žiak spĺňa požadovanú úroveň na základnej škole“. Pokiaľ to tak nie je, rolou všetkých zainteresovaných zamestnancov školy je navrhovať aktivity na rozvoj úrovne daného predpokladu a posúvať žiaka vpred.

Všetky popisy sú formulované kladne, čím je vo výstupe pre jednotlivého žiaka dosiahnutý motivačný charakter.

Predpoklady žiaka pre uplatnenie sa na trhu práce - popisy škál:

1.	Pružné prispôsobenie sa (zmeneným okolnostiam)				
POPIS:	Schopnosť prispôbiť sa zmeneným okolnostiam, zmeniť či prispôbiť svoje návyky a správanie, efektívne pracovať v nových alebo meniacich sa situáciách.				
Škála S2 - ukazovateľ	Škála S1 - ukazovateľ	Škála Z2 - ukazovateľ	Škála Z1 - ukazovateľ	Škála R2 - ukazovateľ	Škála R1 - ukazovateľ
Žiak/žiačka vždy reaguje veľmi pružne pri „kolapse“ naplánovaných postupov, dokáže ich nahradiť novými postupmi;	Žiak/žiačka zvyčajne reaguje pružne pri „kolapse“ naplánovaných postupov, dokáže ich nahradiť novými postupmi;	Žiak/žiačka často reaguje pružne pri „kolapse“ naplánovaných postupov;	Žiak/žiačka niekedy reaguje pružne pri „kolapse“ naplánovaných postupov;	Žiak/žiačka zvyčajne akceptuje vytváranie nových postupov v prípade „nefunkčnosti“ existujúcich;	Žiak/žiačka niekedy akceptuje vytváranie nových postupov v prípade „nefunkčnosti“ existujúcich;
- vždy efektívne pracuje aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;	- zvyčajne efektívne pracuje aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;	- zvyčajne dokáže efektívne pracovať aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;	- niekedy dokáže efektívne pracovať aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;	- niekedy zvláda pracovať aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;	- s pomocou zvláda pracovať aj v nových situáciách alebo meniacich sa podmienkach;
- prispôsobuje nielen svoje správanie , ale aj návyky zmeneným okolnostiam;	- svoje správanie zvyčajne prispôsobuje zmeneným okolnostiam;	- svoje správanie dokáže prispôbiť meniacim sa okolnostiam;	- niekedy prispôsobuje svoje správanie zmeneným okolnostiam;	- vie sa zorientovať pri zmene okolností;	- s pomocou sa orientuje v meniacich sa podmienkach;
- často vyhladáva spôsoby vytvárania zmien, proaktívne sa podieľa na zmenách.	- niekedy vyhladáva spôsoby vytvárania zmien, proaktívne sa podieľa na zmenách.	- proaktívne sa podieľa na zmenách.	- niekedy sa podieľa na zmenách.	- zvyčajne akceptuje snahu iných zmeniť „zabehnuté veci“.	- potrebuje čas na akceptáciu zmeny , ktorú iniciujú iní.

2.	Samostatné riešenie úloh				
POPIS:	Schopnosť samostatne analyzovať situáciu, hľadať riešenia úlohy a vykonávať prácu.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka sústavne vyhľadáva voľné priestory konania a cieľavedome ich využíva;	Žiak/žiačka zvyčajne hľadá voľné priestory konania a cieľavedome ich využíva;	Žiak/žiačka si niekedy vytvorí voľné priestory konania a často využíva vytvorené priestory konania;	Žiak/žiačka niekedy využije vytvorené voľné priestory konania;	Žiak/žiačka s pomocou využije vytvorené voľné priestory konania;	Žiak/žiačka čaká na námety ako využiť vytvorené voľné priestory konania;
- vždy samostatne komplexne analyzuje vzniknuté situácie a navrhuje ich riešenia;	- zvyčajne samostatne analyzuje vzniknuté situácie a navrhuje ich riešenia;	- zvyčajne samostatne navrhuje riešenia vzniknutých situácií;	- niekedy samostatne navrhuje riešenia vzniknutých situácií;	- často sa spolupodieľa na navrhovaní riešenia vzniknutej situácie;	- niekedy sa spolupodieľa na navrhovaní riešenia vzniknutej situácie;
- vždy plánuje a organizuje vlastnú prácu aj prácu iných na základe priorít a časového rámca úloh;	- zvyčajne organizuje vlastnú prácu aj prácu iných na základe priorít a časového rámca úloh;	- zvyčajne si efektívne organizuje prácu na splnenie zadanej úlohy a dosiahnutie cieľa ;	- niekedy si efektívne organizuje prácu na splnenie zadanej úlohy a dosiahnutie cieľa ;	- dokáže si zorganizovať prácu na splnenie zadanej úlohy, niekedy s pomocou ;	- s pomocou si dokáže zorganizovať prácu na splnenie danej úlohy;
- vždy vykonáva činnosti nezávisle a osobito .	- zvyčajne vykonáva činnosti nezávisle a osobito .	- často vykonáva činnosti nezávisle a osobito .	- niekedy vykonáva činnosti nezávisle a osobito .	- väčšinou vykonáva činnosti bez cudzej pomoci .	- väčšinou vykonáva činnosti s cudzou pomocou .

3.	Spolupráca (pri riešení úloh)				
POPIS:	Schopnosť zapájať sa do spoločnej práce, spoluvytvárať pozitívnu atmosféru v tíme, snaha o tímové dosiahnutie výsledkov.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka vždy prispieva k docieleniu efektívneho pracovného výsledku prostredníctvom podpory a súdržnosti skupiny;	Žiak/žiačka zvyčajne prispieva k docieleniu efektívneho pracovného výsledku prostredníctvom podpory a súdržnosti skupiny;	Žiak/žiačka často prispieva k docieleniu efektívneho pracovného výsledku prostredníctvom podpory a súdržnosti skupiny;	Žiak/žiačka niekedy prispieva k docieleniu efektívneho pracovného výsledku prostredníctvom súdržnosti skupiny;	Žiak/žiačka pri riešení úloh v skupine niekedy prispieva k docieleniu pracovného výsledku skupiny;	Žiak/žiačka pri riešení úloh v skupine zvyčajne akceptuje názory iných;
- v rozlične štruktúrovaných skupinách vždy iniciuje spoluprácu skupiny;	- v rozlične štruktúrovaných skupinách často iniciuje spoluprácu skupiny;	- zvyčajne sa mu darí iniciovať spoluprácu skupiny;	- niekedy podporí spoluprácu skupiny;	- overuje si svoju rolu v skupine	- po výzve sa zapája do spoločnej práce;
- vždy je prirodzene akceptovaným dôležitým členom skupiny;	- často je prirodzene akceptovaným dôležitým členom skupiny;	- zvyčajne je prirodzene akceptovaným dôležitým členom skupiny;	- niekedy je akceptovaný ako dôležitý člen skupiny;	- dokáže plniť úlohy, ktoré mu boli v skupine zadane;	- zvyčajne chápe svoju úlohu v skupine a snaží sa ju plniť;
- pri riešení úloh vždy aktívne vyhľadáva názory iných, overuje si súhlas a porozumenie.	- pri riešení úloh zvyčajne aktívne vyhľadáva názory iných, overuje si súhlas a porozumenie.	- pri riešení úloh niekedy aktívne vyhľadáva názory iných, overuje si súhlas a porozumenie.	- pri riešení úloh niekedy vyhľadáva názory iných.	- pri riešení úloh občas vyhľadá názor iných.	- pri skupinových úlohách počúva názory iných.

4.	Riešenie problémov				
POPIS:	Schopnosť problém včas identifikovať, správne ho pomenovať, analyzovať, nájsť varianty riešenia, zvoliť optimálny variant, zrealizovať ho a následne zhodnotiť výsledok.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka vždy systematicky identifikuje a analyzuje príčiny vzniknutých aj potenciálnych problémov a nabáda k tomu aj ostatných;	Žiak/žiačka zvyčajne identifikuje a analyzuje príčiny vzniknutých aj potenciálnych problémov;	Žiak/žiačka často identifikuje a analyzuje príčiny vzniknutých aj potenciálnych problémov;	Žiak/žiačka zvyčajne identifikuje a analyzuje príčiny vzniknutých problémov;	Žiak/žiačka akceptuje existenciu príčin vzniknutých problémov;	Žiak/žiačka sa sústreďuje na riešenie vzniknutého problému bez analýzy možných príčin;
- vytvára a využíva systém vyhľadávania informácií z rôznych zdrojov, efektívne vyhodnocuje vstupné informácie a tomu prispôsobuje svoje správanie;	- vždy vyhľadáva a získava štruktúrované informácie z rôznych zdrojov týkajúce sa problému a efektívne ich vyhodnocuje;	- často vyhľadáva a získava štruktúrované informácie z rôznych zdrojov týkajúce sa problému a efektívne ich vyhodnocuje;	- získava informácie z rôznych zdrojov a vyhodnocuje ich;	- niekedy prijíma informácie z rôznych zdrojov;	- prijíma informácie o danom probléme;
- vždy veľmi efektívne stanovuje ciele pri riešení problému a hľadá varianty riešenia;	- zvyčajne efektívne stanovuje ciele pri riešení problému a hľadá varianty riešenia;	- správnym spôsobom stanovuje ciele pri riešení problému a hľadá varianty riešenia;	- niekedy správnym spôsobom stanovuje ciele a navrhuje riešenie problému;	- niekedy dokáže navrhnúť riešenie pomenovaného problému;	- s podporou dokáže navrhnúť riešenie pomenovaného problému;
- vždy vyberá optimálny variant riešenia problému a monitoruje jeho realizáciu.	- zvyčajne vyberá optimálny variant riešenia problému a monitoruje jeho realizáciu.	- často vyberá optimálny variant riešenia problému a vyhodnocuje jeho realizáciu.	- zvyčajne sa snaží o efektívnu realizáciu riešenia problému a niekedy ju vyhodnotí.	- niekedy sa snaží o realizáciu riešenia problému.	- zvyčajne akceptuje prijatý výsledok riešenia daného problému.

5.	Rozhodovanie				
POPIS:	Schopnosť robiť kvalitné a rýchle rozhodnutia založené na kombinácii analýzy, skúseností a dobrého úsudku.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka vždy prijíma včasné, správne podložené a vyvážené rozhodnutia na základe záverov odvodených zo získaných poznatkov a skúseností , vždy v záujme dosiahnutia cieľa;	Žiak/žiačka zvyčajne prijíma včasné a správne podložené rozhodnutia na základe záverov odvodených zo získaných poznatkov a skúseností , zvyčajne v záujme dosiahnutia cieľa;	Žiak/žiačka často prijíma správne podložené rozhodnutia na základe záverov odvodených zo získaných poznatkov a skúseností , zvyčajne má na zreteli stanovený cieľ;	Žiak/žiačka niekedy prijíma správne podložené rozhodnutia na základe záverov odvodených zo získaných poznatkov , niekedy má na zreteli stanovený cieľ;	Žiak/žiačka niekedy dokáže prijať rozhodnutie v záujme dosiahnutia cieľa;	Žiak/žiačka s pomocou dokáže prijať rozhodnutie v záujme dosiahnutia cieľa;
- ak je to potrebné, tak vždy veľmi efektívne zapája aj iných ľudí do rozhodovania;	- ak je to potrebné, tak často efektívne zapája aj iných ľudí do rozhodovania;	- ak je to potrebné, tak dokáže zapájať iných ľudí do rozhodovania;	- niekedy zapojí aj iných ľudí do rozhodovania;	- po vyzvaní dokáže zapojiť aj iných ľudí do rozhodovania;	- rozhodnutia robí sám , aj keď si situácia vyžaduje zapojenie aj iných ľudí;
- vždy cieľene vytvára rôzne varianty riešenia, rýchlo a efektívne posudzuje ich klady a zápory a volí správne rozhodnutie;	- zvyčajne vytvára rôzne varianty riešenia, rýchlo a efektívne posudzuje ich klady a zápory a volí správne rozhodnutie;	- často volí správne rozhodnutia spomedzi rôznych variantov riešenia na základe posúdenia ich kladov a záporov;	- zvyčajne vyhodnocuje rôzne varianty na základe vlastných skúseností ;	- niekedy zvažuje aj iný variant riešenia;	- pri rozhodovaní zvyčajne počíta s jedným riešením ;
- vždy prijíma zodpovednosť za prípadné riziká prijatého rozhodnutia.	- zvyčajne prijíma zodpovednosť za prípadné riziká prijatého rozhodnutia.	- často dokáže prijať zodpovednosť za prípadné riziká prijatého rozhodnutia.	- v istých prípadoch dokáže prijať zodpovednosť za prípadné riziká prijatého rozhodnutia.	- prijíma zodpovednosť pri rozhodnutiach, ktoré nenesú prípadné riziká .	- zodpovednosť za rozhodnutia sa snaží prenechať iným.

6.	Sebaprezentácia a komunikácia				
POPIS:	Schopnosť kultivovane a efektívne verbálnou aj písomnou formou vyjadrovať myšlienky, názory a postoje a prezentovať svoju osobu s primeranou sebadôverou.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka má vytvorený reálny obraz o sebe , pozná a vie vymenovať svoje pozitívne aj rozvojové vlastnosti, schopnosti a zručnosti, hľadá a navrhuje spôsoby ich rozvoja;	Žiak/žiačka má vytvorený reálny obraz o sebe , pozná a vie vymenovať svoje pozitívne aj rozvojové vlastnosti, schopnosti a zručnosti, zvyčajne vie navrhnúť spôsoby ich rozvoja;	Žiak/žiačka má vytvorený reálny obraz o sebe , pozná a vie vymenovať väčšinu svojich pozitívnych aj rozvojových vlastností, schopností a zručností, vie navrhnúť spôsoby rozvoja niektorých z nich;	Žiak/žiačka má častočne vytvorený reálny obraz o sebe , pozná a vie vymenovať väčšinu svojich rozvojových vlastností, schopností a zručností, s pomocou vie navrhnúť spôsoby ich rozvoja;	Žiak/žiačka má častočne vytvorený reálny obraz o sebe , pozná a vie vymenovať niektoré svoje rozvojové vlastnosti, schopnosti a zručnosti, s pomocou vie navrhnúť spôsoby ich rozvoja;	Žiak/žiačka si vie s pomocou vytvoriť reálny obraz o sebe , vie pomenovať niektoré svoje rozvojové vlastnosti, schopnosti a zručnosti;
- má reálnu sebadôveru postavenú na reálnom sebaopoznaní, aktívne získaným spätnou väzbou od iných, sebareflexiou alebo vlastnými výsledkami;	- má reálnu sebadôveru postavenú na reálnom sebaopoznaní, získanom spätnou väzbou od iných alebo dosiahnutými vlastnými výsledkami;	- má primeranú sebadôveru postavenú na reálnom sebaopoznaní, získanom dosiahnutými vlastnými výsledkami;	- má primeranú sebadôveru postavenú na častočnom sebaopoznaní a dosiahnutých výsledkoch;	- má častočnú sebadôveru postavenú na častočnom sebaopoznaní;	- miera sebadôvery je závislá na vplyvoch okolia (je neprimerane vysoká alebo nízka) ;
- vždy zrozumiteľne vyjadruje vlastné aj cudzie myšlienky, prezentuje ich štruktúrovane a opiera sa o vecnú argumentáciu, má rozvinutú slovnú zásobu;	- zvyčajne zrozumiteľne vyjadruje vlastné aj cudzie myšlienky, prezentuje ich štruktúrovane a opiera sa o vecnú argumentáciu, má dobrú slovnú zásobu;	- zrozumiteľne vyjadruje vlastné aj cudzie myšlienky, prezentuje ich štruktúrovane a opiera sa o vecnú argumentáciu, má adekvátnu slovnú zásobu;	- zrozumiteľne vyjadruje vlastné myšlienky, prezentácia je zvyčajne štruktúrovaná, opiera sa o vecnú argumentáciu, má primeranú slovnú zásobu;	- niekedy zrozumiteľne vyjadruje vlastné myšlienky, prezentácia je niekedy štruktúrovaná, má primeranú slovnú zásobu;	- niekedy zrozumiteľne vyjadriť vlastné myšlienky, s podporou ich vie štruktúrovať, potrebuje rozvinúť slovnú zásobu;
- má kultivovaný, štruktúrovaný písomný prejav, vie formulovať písomne akékoľvek myšlienky.	- má dobrý, formálny, štruktúrovaný písomný prejav, vie formulovať písomne myšlienky aj iných.	- má formálny, štruktúrovaný písomný prejav, vie formulovať písomne aj myšlienky iných.	- zvyčajne vie použiť štruktúru pri písomnom prejave, vie formulovať písomne myšlienky iných.	- niekedy vie použiť štruktúru pri písomnom prejave.	- s pomocou vie použiť štruktúru pri písomnom prejave.

7.	Dot'ahovanie vecí do konca				
POPIS:	Schopnosť ísť do všetkého s energiou a potrebou dokončiť začaté, nevzdávať sa pred koncom, a to aj v prípade komplikácií.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka je vždy dôkladný/á a presný/á v dodržiavaní parametrov úlohy aj času jej splnenia;	Žiak/žiačka je zvyčajne dôkladný/á a presný/á v dodržiavaní parametrov úlohy aj času jej splnenia;	Žiak/žiačka je často presný/á v dodržiavaní parametrov úlohy aj času jej splnenia;	Žiak/žiačka je niekedy presný/á v dodržiavaní parametrov úlohy aj času jej splnenia;	Žiak/žiačka zvyčajne rešpektuje stanovené plány a niekedy potrebuje kontrolu na dodržiavanie času splnenia úlohy;	Žiak/žiačka zvyčajne potrebuje kontrolu na dodržiavanie parametrov úlohy a času jej splnenia;
- vždy sa dôsledne pridrižiava plánov, harmonogramu a konečných termínov a nabáda k tomu aj ostatných;	- zvyčajne sa pridrižiava plánov, harmonogramu a konečných termínov a nabáda k tomu aj ostatných;	- vždy sa dôsledne pridrižiava plánov, harmonogramu a konečných termínov;	- zvyčajne sa pridrižiava plánov, harmonogramu a konečných termínov;	- niekedy sa pridrižiava plánov, harmonogramu a konečných termínov;	- sporadicky dodrižiava stanovené plány, harmonogram a konečné termíny;
- pri tímovej práci vždy energicky nabáda členov tímu k činnosti, aby si bol istý, že dodržia stanovený čas a všetky parametre ;	- pri tímovej práci často nabáda členov tímu k činnosti, aby si bol istý, že dodržia stanovený čas a všetky parametre ;	- pri tímovej práci sa aktívne podieľa aj na iných činnostiach, aby si bol/a istý/á, že sa dodrží stanovený čas a všetky parametre ;	- pri tímovej práci sa niekedy snaží o dodržanie stanoveného času a všetkých parametrov ;	- pri tímovej práci sa snaží o dodržanie niektorých parametrov ;	- pri tímovej práci niekedy úlohu dotiahne do konca;
- keď sa veci „nehýbu z miesta“, má vždy tendenciu dynamicky realizovať aktivity na dosiahnutie cieľa.	- zvyčajne pracuje s časom, vie si rozvrhnúť úlohy pred dokončením aktivity.	- zvyčajne iniciatívne pristupuje k plneniu úloh, správne odhaduje časové možnosti a požiadavky.	- niekedy iniciatívne pristupuje k plneniu úloh, vie odhadnúť časové možnosti a požiadavky.	- snaží sa plniť požiadavky podľa zadaného plánu.	- niekedy si uvedomuje, že sa úlohy a zadania majú plniť v istom zadanom čase.

8.	Dodržiavanie pravidiel, disciplína				
POPIS:	Schopnosť dodržiavať princípy práce, pravidiel súvisiace s bezpečnosťou pri práci a spoločenskými pravidlami.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka pozná a vždy dodržiava relevantné právne predpisy a spoločenské pravidlá, pozná ich zmysel a upozorňuje aj iných na ich dodržiavanie;	Žiak/žiačka pozná a vždy dodržiava relevantné právne predpisy a spoločenské pravidlá, pozná ich zmysel ;	Žiak/žiačka pozná a zvyčajne dodržiava relevantné právne predpisy a spoločenské pravidlá, pozná ich zmysel ;	Žiak/žiačka pozná a zvyčajne dodržiava väčšinu relevantných právnych predpisov a spoločenských pravidiel, uvedomuje si ich zmysel ;	Žiak/žiačka pozná a dodržiava niektoré dôležité relevantné právne predpisy a spoločenské pravidlá;	Žiak/žiačka pozná niektoré relevantné právne predpisy a spoločenské pravidlá, dodržiava iba tie, ktoré sú pre neho dôležité ;
- pozná a vždy dodržiava všetky pravidlá a princípy dané organizáciou, pozná ich zmysel a upozorňuje na ich dodržiavanie aj iných ;	- pozná a vždy dodržiava všetky pravidlá a princípy dané organizáciou, pozná ich zmysel ;	- pozná a dodržiava pravidlá a princípy dané organizáciou, pozná ich zmysel ;	- pozná a zvyčajne dodržiava väčšinu pravidiel a princípov daných organizáciou, uvedomuje si ich zmysel ;	- pozná niektoré dôležité pravidlá a princípy dané organizáciou a zväčša ich dodržiava ;	- dodržiava pravidlá a princípy dané organizáciou pod tlakom - dôvodom je rešpekt k autorite alebo snaha vyhovieť;
- pri pracovných postupoch vie rozoznať tie, ktoré je dôležité dodržať a ktoré sú vhodné na zmenu, vie si vytvoriť vlastné postupy , ktoré si dá vopred schváliť;	- pri pracovných postupoch vie rozoznať tie, ktoré je dôležité dodržať a ktoré sú vhodné na zmenu, iniciuje iné postupy;	- pri pracovných postupoch vie rozoznať tie, ktoré je dôležité dodržiavať a zvyčajne upozorní na tie, ktoré sú vhodné na zmenu;	- pri pracovných postupoch sa snaží presadzovať svoje vlastné postupy;	- pri pracovných postupoch presadzuje svoje vlastné postupy, potrebuje čas na rozoznanie dôležitých postupov pri práci;	- uznáva svoje vlastné postupy a tie postupy, s ktorými je stotožnený ;
- pri odporúčaníach vie vždy rozoznať , ktoré sú správnou voľbou na dosiahnutie osobného alebo tímového cieľa.	- pri odporúčaníach vie zvyčajne rozoznať , ktoré sú správnou voľbou na dosiahnutie osobného alebo tímového cieľa.	- zvyčajne dodržiava odporúčania na dosiahnutie osobného alebo tímového cieľa.	- zväčša dodržiava odporúčania na dosiahnutie osobného alebo tímového cieľa, prípadné zmeny a odchýlky konzultuje s autoritou.	- používa zväčša odporúčaný spôsob na dosiahnutie osobných alebo tímových cieľov, niekedy experimentuje a „ testuje “ pravidlá , bez zváženia dopadu.	- menej dodržiava odporúčania na dosiahnutie osobného alebo tímového cieľa, pri strese volí neštandardné riešenia, bez zvažovania platných pravidiel.

9.	Odolnosť voči záťaži				
POPIS:	Schopnosť zvládať náročné a záťažové situácie a prekonávať prekážky.				
Škála S2 - ukazovateľa	Škála S1 - ukazovateľa	Škála Z2 - ukazovateľa	Škála Z1 - ukazovateľa	Škála R2 - ukazovateľa	Škála R1 - ukazovateľa
Žiak/žiačka vždy efektívne zvláda riešenie úloh aj pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami), s dôrazom na kvalitu výsledku ;	Žiak/žiačka zvyčajne efektívne zvláda riešenie úloh aj pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami), s dôrazom na kvalitu výsledku ;	Žiak/žiačka často zvláda riešenie úloh aj pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami), pričom sleduje kvalitu výsledku ;	Žiak/žiačka niekedy zvládne riešenie úloh aj pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami) ;	Žiak/žiačka sporadicky zvládne riešenie úloh pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami) ;	Žiak/žiačka sa pod tlakom (spôsobeným komunikačnými, časovými a inými okolnosťami) niekedy snaží držať úlohy;
- aj v náročných situáciách má vždy na zreteli ciele a kvalitu výsledku, zvažuje situáciu a vlastné sily, definuje priority a činnosti;	- aj v náročných situáciách má zvyčajne na zreteli ciele a kvalitu výsledku, zvažuje situáciu a vlastné sily, definuje priority a činnosti;	- aj v náročných situáciách má často na zreteli ciele a kvalitu výsledku, vie zväžiť situáciu a vlastné sily, definovať priority a činnosti;	- v náročných situáciách má niekedy na zreteli ciele a kvalitu výsledku, vie zväžiť situáciu a vlastné sily, definovať priority a činnosti;	- v náročných situáciách má sporadicky na zreteli stanovené ciele ;	- v náročných situáciách občas stráti cieľ a jeho kvalitu;
- v akejkoľvek situácii kontroluje svoje (aj emocionálne) prejavy správania sa;	- zvyčajne zvláda stres a kontroluje svoje emocionálne prejavy;	- v záťažových situáciách nepodlieha panike, dokáže kontrolovať svoje prejavy správania sa;	- v záťažových situáciách zvyčajne nepodlieha panike, niekedy dokáže kontrolovať svoje prejavy správania sa;	- v záťažových situáciách niekedy stráca kontrolu, svoj stres neprenáša na druhých;	- v záťažových situáciách zvyčajne stráca kontrolu, svoj stres prenáša aj na druhých;
- vždy je aktívny/a a dosahuje požadovaný výkon aj v záťažových situáciách.	- zvyčajne dosahuje požadovaný výkon aj v záťažových situáciách.	- často vie dosiahnuť požadovaný výkon aj v záťažových situáciách.	- niekedy dosiahne požadovaný výkon aj v záťažových situáciách.	- v záťažových situáciách jeho/jej výkon zvyčajne klesá .	- v záťažových situáciách jeho/jej výkon klesá .

10.	Vytváranie a udržiavanie vzťahov s inými ľuďmi				
POPIS:	Schopnosť vnímať iných ľudí ako dôležitých partnerov a svojim aktívnym prístupom vytvárať a udržiavať s nimi profesionálne vzťahy.				
Škála S2 - ukazovatele	Škála S1 - ukazovatele	Škála Z2 - ukazovatele	Škála Z1 - ukazovatele	Škála R2 - ukazovatele	Škála R1 - ukazovatele
Žiak/žiačka pri kontakte s ľuďmi vždy vníma iného človeka ako dôležitého partnera, čo prejavuje záujmom o jeho potreby;	Žiak/žiačka pri kontakte s ľuďmi zvyčajne vníma iného človeka ako dôležitého partnera, čo prejavuje záujmom o jeho potreby;	Žiak/žiačka pri kontakte s ľuďmi často vníma iného človeka ako dôležitého partnera, čo prejavuje záujmom o jeho potreby;	Žiak/žiačka pri kontakte s ľuďmi niekedy vníma iného človeka ako dôležitého partnera, čo prejavuje záujmom o jeho potreby;	Žiak/žiačka pri kontakte s ľuďmi iba sporadicky vníma iného človeka ako partnera, niekedy prejavuje záujmom o jeho potreby;	Žiak/žiačka je pri kontakte s ľuďmi orientovaný/á na svoje záujmy a potreby;
- vždy vytvára profesionálny vzťah s inými ľuďmi, rešpektovaním iných názorov , snahou porozumieť a pochopiť;	- zvyčajne vytvára profesionálny vzťah s inými ľuďmi, rešpektovaním iných názorov , snahou porozumieť a pochopiť;	- často rešpektuje iné názory , snaží sa im porozumieť a pochopiť ich;	- rešpektuje niektoré iné názory , niekedy sa snaží porozumieť im a pochopiť ich;	- potrebuje čas na porozumenie iných názorov, zvyčajne uprednostňuje vlastné názory;	- uprednostňuje vlastné názory;
- je aktívny/a v udržiavaní kontaktu s inými ľuďmi, prejavuje záujem o druhých, úprimne oceňuje iných , kladie otázky týkajúce sa ich potrieb, je ústretový/á pri plnení ich očakávaní;	- udržiava kontakty s inými ľuďmi, vie prejavovať záujem o druhých, oceňuje iných , kladie otázky týkajúce sa ich potrieb;	- udržiava kontakty s inými ľuďmi, vie prejavovať záujem o druhých a ústretovosť, oceňuje iných ;	- udržiava kontakty s inými ľuďmi, niekedy prejavuje záujem o druhých;	- udržiava kontakty s vybranou skupinou ľudí, vie prejavovať záujem o ich potreby;	- udržiava kontakty iba s vybranou skupinou ľudí;
- konštruktívne zvláda aj neštandardné situácie v styku s inými ľuďmi, predchádza konfliktom , navrhuje „win-win“ riešenia, ktoré budujú vzájomný vzťah.	- zvláda väčšinu neštandardných situácií v styku s inými ľuďmi, snaží sa predchádzať konfliktom , zvyčajne navrhuje „win-win“ riešenia, ktoré budujú vzájomný vzťah.	- často zvláda aj neštandardné situácie v styku s inými ľuďmi, snaží sa predchádzať konfliktom , niekedy navrhuje riešenia, ktoré budujú vzájomný vzťah.	- niekedy zvláda aj neštandardné situácie pri styku s inými ľuďmi, navrhuje riešenia , ktoré budujú vzájomný vzťah.	- zvláda niektoré neštandardné situácie v styku s inými ľuďmi, avšak radšej sa im vyhne.	- vyhýba sa neštandardným situáciám pri styku s inými ľuďmi alebo sa ich snaží riešiť spôsobom, ktorý nebuduje vzájomný vzťah.

Špecifické predpoklady majú 6 škál od A po F. Nie je cieľom, aby žiak dosiahol vo všetkých špecifických predpokladoch škálu B alebo C, pri každom povolaní sa požadovaná úroveň líši. Závisí od výberu povolania žiaka a od potrieb konkrétneho zamestnávateľa. Vybrané sú špecifické predpoklady, ktoré súvisia so zameraním na povolania definované v súlade s potrebami trhu práce a je možné ich dopĺňať.

11.	Manuálna zručnosť				
POPIS:	Schopnosť a sklon venovať sa zhotovovaniu, opravovaniu, vytváraníu predmetov, využívať pri tejto činnosti rôzne nástroje a pomôcky s účelným využitím predstavivosti, jemnej motoriky a fyzickej sily.				
Škála A - ukazovateľ	Škála B - ukazovateľ	Škála C - ukazovateľ	Škála D - ukazovateľ	Škála E - ukazovateľ	Škála F - ukazovateľ
Žiak/žiačka dokáže podľa zadania, samostatne , za minimálny čas, efektívne a v požadovanej kvalite zhotoviť zložitejší produkt;	Žiak, žiačka dokáže podľa zadania, samostatne , za primeraný čas, efektívne a v požadovanej kvalite zhotoviť zložitejší produkt;	Žiak/žiačka dokáže podľa zadania, samostatne , za primeraný čas, a v požadovanej kvalite zhotoviť jednoduchší produkt;	Žiak/žiačka dokáže podľa zadania, s inštruktážou za primeraný čas, a v požadovanej kvalite zhotoviť jednoduchší produkt;	Žiak/žiačka dokáže riešiť s inštruktážou jednoduchšie manuálne úlohy;	Žiak/žiačka dokáže s inštruktážou a pomocou riešiť jednoduchšie manuálne úlohy;
- samostatne používa celú škálu zložitejšieho náradia, v prípade potreby si vie náradie prispôsobiť ;	- samostatne používa aj zložitejšie náradie, ktoré je určené pre danú prácu, niekedy si vie náradie prispôsobiť alebo nahradiť;	- samostatne používa aj zložitejšie náradie, ktoré je určené pre danú prácu;	- samostatne používa konkrétne náradie, určené pre danú prácu;	- vie samostatne používať jednoduché náradie;	- vie používať jednoduché náradie podľa inštruktáže ;
- má veľmi dobrú koordináciu pohybov a zmyslov, účelne využíva fyzickú silu;	- má dobrú koordináciu pohybov a zmyslov, primerane využíva fyzickú silu;	- má dobrú koordináciu pohybov a zmyslov, primerane využíva fyzickú silu;	- má primeranú koordináciu pohybov a zvyčajne primerane využíva fyzickú silu;	- pri práci s nástrojom má koordinované pohyby, používa silu ako je potreba;	- pri činnosti sa snaží koordinovať svoje pohyby;
- pri zhotovení produktu dokáže samostatne zvoliť vhodný materiál a najvhodnejší postup prác, vie navrhnuť , vytvoriť alebo upraviť aj zložitejšie produkty/nástroje.	- pri zhotovení produktu dokáže navrhnuť vhodný materiál a postup prác, navrhne si vlastné jednoduchšie predmety, vie opraviť a sfunkčniť menšie produkty/nástroje	- pri zhotovení produktu dokáže navrhnuť vhodný materiál , pri postupe prác využíva inštruktáž , dokáže si predstaviť a navrhnuť postup .	- pri zhotovení produktu využíva určený materiál , pri práci postupuje podľa inštruktáže .	- pri zhotovení produktu využíva určený materiál , pri postupe prác potrebuje pomoc , hotový produkt potrebuje dopracovať .	- pri zhotovení konkrétneho produktu potrebuje pomoc a podrobný návod , hotový produkt potrebuje dopracovať .

12.	Technické myslenie				
POPIS:	Záujem o fungovanie strojov, prístrojov a zariadení. Schopnosť vytvoriť náčrty a schémy predmetov a prístrojov, používať a orientovať sa v technickej dokumentácii, skúmať a pochopiť funkcie zariadení a ich technické parametre.				
Škála A - ukazovatele	Škála B - ukazovatele	Škála C - ukazovatele	Škála D - ukazovatele	Škála E - ukazovatele	Škála F - ukazovatele
Žiak/žiačka pri riešení úloh uplatňuje analyticko-logické myslenie, technickú predstavivosť a kritické, hodnotiace myslenie na posúdenie vhodnosti aplikácie rôznych postupov;	Žiak/žiačka pri riešení úloh uplatňuje analyticko-logické myslenie, technickú predstavivosť ;	Žiak/žiačka pri riešení úloh používa osvojené metódy a postupy, analytické a logické myslenie ;	Žiak/žiačka pri riešení úloh používa osvojené metódy a postupy, niekedy uplatňuje analytické a logické myslenie ;	Žiak/žiačka pri riešení úloh používa niektoré osvojené metódy a postupy ;	Žiak/žiačka pri riešení úloh používa spravidla empirické poznatky a postupy pokus-omyl;
- na základe pozorovania zariadenia dokáže pochopiť jeho funkciu ako celku ;	- na základe vlastných poznatkov chápe funkciu zariadenia ako celku ;	- na základe dostupných faktov vie identifikovať zariadenie a jeho funkciu a technické parametre	- na základe poznatkov a pozorovania si vie vytvoriť predstavu o funkcii zariadenia;	- na základe nadobudnutých poznatkov chápe funkciu zariadenia;	- funkciu zariadenia, jeho štruktúru dokáže chápať po opakovanom oboznámení sa s identickými zariadeniami ;
- dokáže správne čítať technickú dokumentáciu, zručne ju využívať pri práci, vie postrehnúť prípadné chyby a nedostatky a upozorniť na ne;	- dokáže správne čítať technickú dokumentáciu;	- dokáže správne čítať základnú technickú dokumentáciu ;	- dokáže správne čítať jednoduchú technickú dokumentáciu;	- dokáže identifikovať hlavné prvky technickej dokumentácie;	- dokáže s pomocou identifikovať hlavné prvky technickej dokumentácie;
- vie si vytvoriť prehľadný náčrt/nákres zložitejšieho prístroja/zariadenia .	- vie si vytvoriť náčrt/nákres zložitejšieho prístroja/zariadenia.	- vie si vytvoriť náčrt/nákres jednoduchšieho prístroja/zariadenia.	- niekedy si vie vytvoriť náčrt/nákres jednoduchšieho prístroja/zariadenia.	- vie si s čiastočnou pomocou vytvoriť náčrt/nákres jednoduchšieho prístroja/zariadenia.	- len s pomocou vie vytvoriť náčrt/nákres jednoduchšieho prístroja/zariadenia.

13.	Priestorová predstavivosť				
POPIS:	Schopnosť pracovať s priestorovými zobrazeniami, dokázať s nimi uvedomene narábať, vytvárať adekvátne obrazy priestorových útvarov, v predstavách s nimi operovať (v mysli narábať s priestorovými predmetmi a obrazcami, porovnávať ich, rotovať ich, dotvárať a pod.)				
Škála A - Ukazovatele	Škála B - ukazovatele	Škála C - ukazovatele	Škála D - ukazovatele	Škála E - ukazovatele	Škála F - ukazovatele
Žiak/žiačka má schopnosť mentálne pracovať s priestorovými zobrazeniami a predmetmi, ich veľkosťou, štruktúrou a vzájomnou polohou v priestore, Preskupovať ich a tvorivo dotvárať; - chápe vzťahy medzi útvarmi, výsledné predstavy vie zobraziť do schémy/náčrtu;	Žiak/žiačka má schopnosť v mysli manipulovať s priestorovými zobrazeniami i a predmetmi aj v inej ako vo vnímanej polohe - je schopný/á natáčať si a dotvárať geometrické útvary v priestore ;	Žiak/žiačka má schopnosť vnímať a rozpoznávať geometrické a priestorové útvary, ich veľkosť, štruktúru a polohu v priestore a v mysli ich kombinovať a identifikovať/doplňovať chýbajúce časti , - je schopný/á predstaviť si útvary, vzťahy medzi nimi na základe jednoduchých modelov ;	Žiak/žiačka má schopnosť vytvárať si predstavy o základných rovinných aj priestorových útvaroch a v mysli ich preskupovať , rozoznáva základné trojrozmerné geometrické útvary ako kocka, kváder, guľa a hranol;	Žiak/žiačka má schopnosť rozoznávať základné trojrozmerné geometrické útvary, vytvárať si o nich predstavy a v mysli ich porovnávať;	Žiak/žiačka má schopnosť vnímať a rozlišovať útvary v jednoducho m rovinnom zobrazení ;
- Dokáže vizualizovať útvary v rôznych polohách podľa slovného popisu;	- dokáže vizualizovať útvary aj v inej polohe ako je vnímaná poloha;	- dokáže vizualizovať útvary vo vnímanej polohe ;	- dokáže dať do súvisu trojrozmerný útvar s nákresom, dokáže vizualizovať rovinné útvary podľa mierky;	- dokáže vizualizovať rovinné útvary podľa predlohy ;	- s pomocou dokáže rozpoznať a znázorniť útvary v jednoducho m rovinnom zobrazení ;
- Vie modelovať z rovinného obrazu priestorový útvar.	- vie modelovať útvary podľa nákresu .	- vie modelovať jednoduché útvary podľa vizuálnej predlohy .	- vie si predstaviť vzťahy medzi útvarmi v rovine a modelovať ich v rovinnom zobrazení .	- vie modelovať útvary v rovinnom zobrazení podľa predlohy .	- má schopnosť vidieť v daných predmetoch hľadaný útvar.

14.	Jemná motorika, presnosť				
POPIS:	Schopnosť precíznej manipulácie s drobnými predmetmi a nástrojmi, spojená s dobrou zrakovou ostrosťou a koordináciou ruka - oko.				
Škála A - ukazovatele	Škála B - ukazovatele	Škála C - ukazovatele	Škála D - ukazovatele	Škála E - ukazovatele	Škála F - ukazovatele
Žiak/žiačka má veľmi dobrú koordináciu zraku a rúk, pri jemných prácach pracuje uvoľnenou rukou, plynulo a smelo , má schopnosť koncentrovať sa na jemné úkony dlhšiu dobu;	Žiak/žiačka má koordináciu zraku a rúk, pri jemných prácach pracuje uvoľnenou rukou, plynulo a smelo , drží správne materiál aj ručné náradie, má schopnosť koncentrovať sa na jemné úkony dlhšiu dobu;	Žiak/žiačka má primeranú koordináciu zraku a rúk, pri jemných prácach pracuje uvoľnenou rukou , drží správne materiál aj ručné náradie, dokáže sa sústrediť na jemné úkony;	Žiak/žiačka má primeranú koordináciu zraku a rúk, drží správne materiál aj ručné náradie;	Žiak/žiačka má koordináciu zraku a rúk, po názornom predvedení drží správne materiál aj ručné náradie;	Žiak má koordináciu zraku a rúk, po opakovanom nácviku drží materiál aj ručné náradie správne;
- pri jemnej práci používa vždy primeranú fyzickú intenzitu, ktorá je v súlade s charakterom produktu;	- pri jemnej práci používa primeranú fyzickú intenzitu, ktorá je v súlade s charakterom produktu;	- pri jemnej práci používa primeranú fyzickú intenzitu, ktorá je väčšinou v súlade s charakterom produktu;	- pri jemnej práci si dáva pozor na použitie primeranej fyzickej intenzity, ktorá je v súlade s charakterom produktu;	- pri jemnej práci sa snaží používať primeranú fyzickú intenzitu, ktorá je v súlade s charakterom produktu;	- pri jemnej práci občas použije väčšiu (menšiu) intenzitu fyzickej sily, ktorá by bola v súlade s charakterom produktu;
- pri spracovaní produktov je presný/á a precízny/a, všetkým si každý detail a iniciatívne upozorní na prípadné nedostatky;	- pri spracovaní produktov je presný/á a precízny/a, všetkým si každý detail;	- pri spracovaní produktov je presný/á a precízny/a, všetkým si podstatné detaily;	- vie spracovať produkty bez podstatných a nápadných nedostatkov;	- dokáže spracovať produkty podľa základného zadania s miernymi nepresnosťami;	- pri presnom a precíznom spracovaní produktov potrebuje pomoc ;
- pri práci je vždy dôkladný/á , trpezlivo dokončí prácu až do posledného detailu a vedie k tomu aj iných.	- pri práci je dôkladný/á , trpezlivo dokončí prácu až do posledného detailu.	- pri práci je zväčša dôkladný/á , trpezlivo dokončí prácu až do posledného detailu.	- pri práci sa snaží byť dôkladný/á , trpezlivo dokončí prácu.	- snaží sa trpezlivo dokončiť prácu.	- pre dôkladné dokončenie produktov potrebuje opakované povzbudenie .

15.	Praktické myslenie				
POPIS:	Schopnosť riešiť úlohy prakticky so zameraním na výsledok, úžitok, hospodárnosť a efektívnosť.				
Škála A - ukazovatele	Škála B - ukazovatele	Škála C - ukazovatele	Škála D - ukazovatele	Škála E - ukazovatele	Škála F - ukazovatele
Žiak/žiačka volí pri riešení úlohy postupy, ktoré zabezpečia kvalitné splnenie úlohy pri efektívnom vynaložení času, nákladov a námahy;	Žiak/žiačka rieši úlohy s dôrazom na výsledok, snaží sa o vyriešenie v čo najkratšom čase pri zachovaní kvality;	Žiak/žiačka rieši úlohy so zvažovaním jej cieľa, vynaloženého času a materiálu;	Žiak/žiačka rieši úlohy so zvažovaním jej cieľa a požadovaného výsledku;	Žiak/žiačka rieši úlohy s cieľom dosiahnuť nejaký (akýkoľvek) výsledok;	Žiak/žiačka rieši úlohy podľa vzoru, napodobovaním;
- je vždy racionálny/a, hospodárny/a, dbá na ekonomické využitie zdrojov, aj prírodných ;	- je racionálny/a, hospodárny/a, dbá na ekonomické využitie zdrojov;	- je racionálny/a, hospodárny/a, dbá na ekonomické využitie niektorých zdrojov;	- zväčša je racionálny/a a hospodárny/a;	- niekedy je racionálny/a a hospodárny/a;	- niekedy je racionálny/a ;
- je vždy zameraný na úžitok , ktorý slúži nejakému účelu;	- je zameraný na úžitok ktorý slúži nejakému účelu;	- väčšinou je zameraný na úžitok;	- uvedomuje si úžitok;	- niekedy je zameraný/á na úžitok;	- preferuje iné faktory pred úžitkom;
- vždy si vyberá úlohy, ktoré sú spojené s konkrétnou činnosťou a sledujú konkrétny cieľ ;	- uprednostňuje úlohy, ktoré sú spojené s konkrétnou činnosťou a sledujú konkrétny cieľ ;	- vyberá si úlohy, ktoré sú spojené s konkrétnou činnosťou ;	- zväčša si vyberá úlohy, ktoré sú spojené s konkrétnou činnosťou ;	- niekedy si vyberá úlohy, ktoré sú spojené s konkrétnou činnosťou ;	- preferuje iné činnosti ako konkrétne;
- pri riešení úloh postupuje vždy logicky a prakticky , dokáže zefektívniť pracovné postupy.	- pri riešení úloh postupuje logicky a prakticky .	- pri riešení úloh postupuje zväčša logicky a prakticky .	- pri riešení úloh postupuje niekedy logicky a prakticky .	- postupuje logicky, niekedy využije podobnosti .	- preferuje iné postupy.

16.	Práca v sťažených pracovných podmienkach				
POPIS:	Predpoklady a motivácia vykonávať prácu a dosahovať výsledky v rôznych externých a interných podmienkach prostredia.				
Škála A - ukazovatele	Škála B - ukazovatele	Škála C - ukazovatele	Škála D - ukazovatele	Škála E - ukazovatele	Škála F - ukazovatele
Žiak/žiačka vie a chce vykonávať prácu v akomkoľvek externom prostredí, s extrémnymi nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (počasie, hlučnosť, nečistoty, zvýšené riziko pri práci);	Žiak/žiačka vie a chce vykonávať prácu v externom prostredí, s vyššími nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (počasie, hlučnosť, nečistoty, zvýšené riziko pri práci);	Žiak/žiačka vie a chce vykonávať prácu v externom prostredí s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (počasie, hlučnosť, nečistoty);	Žiak/žiačka vie a chce vykonávať prácu v určitom externom prostredí s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (nie stále v exteriéri...);	Žiak/žiačka vie a chce vykonávať krátkodobu prácu v špecifickom externom prostredí s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka;	
- vie a chce vykonávať prácu v akomkoľvek internom prostredí, s extrémnymi nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (hlučnosť, nečistoty, vysoké teploty, zvýšené riziko pri práci);	- vie a chce vykonávať prácu v internom prostredí, s vyššími nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (hlučnosť, nečistoty, zvýšené riziko pri práci);	- vie a chce vykonávať prácu v internom prostredí s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka (hlučnosť, nečistoty);	- vie a chce vykonávať prácu v určitom internom prostredí (sklady, dielne...) s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka;	- vie a chce vykonávať prácu v špecifickom internom prostredí (obchod, čisté dielne...) s primeranými nárokmi na fyzickú odolnosť človeka;	- vie a chce vykonávať prácu v internom prostredí, ktoré nevyžaduje nároky na fyzickú odolnosť človeka (kancelária, čisté pracovisko...);
- má veľmi dobrú fyzickú silu ako predpoklad vykonávať akúkoľvek fyzickú prácu;	- má dobrú fyzickú silu ako predpoklad vykonávať náročnejšiu fyzickú prácu;	- má fyzickú silu ako predpoklad vykonávať fyzickú prácu strednej náročnosti ;	- má primeranú fyzickú silu pre vykonávanie fyzickej práce;	- vie vykonávať prácu s nížšími nárokmi na fyzickú silu;	- vie vykonávať prácu bez nárokov na fyzickú silu.
- vie a chce vykonávať akúkoľvek prácu aj v špecifických sťažených podmienkach (výšky alebo hĺbky...).	- vie a chce vykonávať vybranú prácu aj v špecifických sťažených podmienkach (výšky alebo hĺbky...).	- vie a chce vykonávať vybranú prácu aj v mierne sťažených podmienkach (výšky alebo hĺbky...).	_____	_____	_____19_

¹⁹ Národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami“.

Harmonizačný hárok z pozorovania vybraných predpokladov

Harmonizačný hárok je pomôcka pre pedagógov, ktorá slúži na zaznamenávanie reálneho a objektívneho pohľadu na žiaka na základe podrobného popisu úrovní v každom profesijnom predpoklade. Do harmonizačného hárkov sa uvádzajú skratky škál, napr. R2 či C. Na základe vyplnených harmonizačných hárkov sa na konci školského roka vyhodnocuje skutočná úroveň predpokladu žiaka a zaznamená sa do profesijného portfólia.

Trieda:	Aktivita / vyučovací hodina:			
Dátum:	Profesijné predpoklady pre uplatnenie sa na trhu práce:			
MENO ŽIAKA	SEBA – PREZENTÁCIA A KOMUNIKÁCIA	DODRŽIAVANIE PRAVIDIEL	SPOLUPRÁCA	MANUÁLNA ZRUČNOSŤ
...				

Spätná väzba žiakovi

Spätnú väzbu z pozorovania predpokladov poskytuje žiakovi triedny učiteľ a splní svoj účel, ak je:

- **okamžitá** - aby bola spätná väzba efektívna, musí sa poskytovať často, detailne a počas procesu rozvoja, učenia,
- **primeraná** - spätná väzba, ktorá sa dáva žiakovi, musí byť primeraná jeho schopnostiam, zrelosti a veku a musí jej žiak úplne rozumieť,
- **konštruktívna a povzbudzujúca** - zodpovednosťou učiteľov je tvarovať žiakov pre úspešný život a prácu. Cieľom je dať spätnú väzbu, ktorá podporí žiakov v učení a v rozvoji tak, aby chceli pokračovať,

- **zameraná na rozvoj, učenie** - každá spätná väzba musí byť zameraná na správanie, konanie a vzťahovať sa ku konkrétnym rozvojovým cieľom, ktoré má žiak dosiahnuť,
- **umožňujúca využitie** - a základe spätnej väzby musí byť žiakovi umožnené konať, t.j. využiť to, čo mu bolo prostredníctvom spätnej väzby poskytnuté.

Spätná väzba na podporu rozvoja a učenia je **formatívna spätná väzba**:

- je integrálnou súčasťou celého vyučovacieho procesu,
- netreba ju vnímať ako „hodnotenie“, nemala by vzbudzovať pocit, že žiaci sú testovaní,
- poskytuje žiakovi v každej situácii reálne informácie,
- je súčasťou zážitkového cyklu („...podarilo sa ti..., lebo si dokázal, urobil... „),
- je prostriedkom k zlepšeniu výkonu,
- výsledky musia slúžiť na povzbudenie žiaka a formujú jeho správanie i výkon,
- dôležité je neustále sledovať prácu žiaka a „prichytiť ho“, keď sa mu niečo darí.

Štruktúra formatívnej spätnej väzby:

1. Popis stavu, v ktorom žiak dosiahol úspech, t.j. čo sa podarilo.
2. Popis procesu dosahovania výsledku.
3. Cielená otázka alebo návrh riešenia formou otázky.

Príklad formatívnej spätnej väzby:

1. Pri aktivite na začiatku vyučovacej hodiny si postupoval výborne, keď si sa každého v skupine spýtal na názor.
2. Získal si veľa názorov, ktoré si potom musel utriediť a zabralo Ti to veľa času.
3. Čo by si urobil nabudúce? (alebo: Čo keby si nabudúce rozdelil skupinu do dvojíc, aby si mal menej údajov na spracovanie?)

Realizácia pozorovania predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce

Realizátorom pozorovania predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce je koordinátor kariérového vývinu v spolupráci s triednym učiteľom a pedagogickým zamestnancom. Koordinátor kariérového vývinu má významnú rolu v metodickej príprave, v realizovaní a vyhodnocovaní. Pozorovanie predpokladov prebieha na celom druhom stupni ZŠ a môže prebiehať na akýchkoľvek vyučovacích predmetoch. Počet pozorovaných predpokladov má vzostupný charakter podľa ročníkov. Škola si sama vyberá a plánuje, ktoré predpoklady budú v danom ročníku u žiakov sledované a rozvíjané. V priebehu posledného školského roka by mal mať každý žiak odpozorovaných 10 predpokladov. Je na rozhodnutí školy, ktoré predpoklady si vyberie. Implementácia pozorovania predpokladov žiaka v rámci NP „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP“ je uvedená v kapitole 3.4.

Časová dotácia pozorovania predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce

Pre pedagogických zamestnancov a základnú školu nepredstavuje pozorovanie predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce žiadne časové navýšenie.

Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka predstavuje činnosť koordinátora kariérového vývinu 50 hodín na jeden školský rok, pričom 20 hodín z celkového počtu slúži na koordináciu pedagogických zamestnancov a vyhodnocovanie a 30 hodín na priamu realizáciu.

2.3.2 Aktivity na sebaopoznanie žiaka

Okrem všetkých aktivít týkajúcich sa smerovania žiaka na povolanie, resp. týkajúcich sa podpory kariérového vývinu žiaka, ktoré sú v tomto dokumente uvádzané, je dôležité zaradiť do výchovno-vzdelávacieho procesu aj aktivity na sebaopoznanie žiaka. Sú realizované v menšej skupine žiakov a vyučujúci má možnosť individuálneho prístupu ku každému žiakovi.

Sebapoznanie žiakom napomáha pri spoznávaní svojich osobnostných predpokladov, profesionálnych záujmov, schopností, zručností, vlastností vo vzťahu k budúcemu povolaniu a vytvárajú si tak pravdivý obraz o sebe.

Prostredníctvom aktivít na sebapoznanie žiaka sú implementované prvky smerovania žiakov na povolanie v SDV a žiakovi je umožnené:

- ✓ získavať informácie o nevyhnutných predpokladoch uplatnenia sa na trhu práce a o možnostiach ich rozvoja,
- ✓ nadobúdať praktické skúsenosti s uplatnením predpokladov prostredníctvom zážitkových aktivít a interaktívnej práce,
- ✓ utvárať reálny sebaobraz prostredníctvom spätnej väzby.

Príklady aktivít na sebapoznanie žiaka:

1. Johariho okno

Johariho okno je schéma nazvaná podľa anglických psychológov Josepha Lufta a Harryho Inghama, ktorá zjednocuje náš pohľad na seba s pohľadom iných ľudí, ktorí môžu byť nápomocní pri našom sebapoznávaní.

Johariho okno pozostáva zo štyroch oblastí:

	JA VIEM	JA NEVIEM
INÍ VEDIA	VEREJNÁ OBLASŤ	SLEPÁ OBLASŤ
INÍ NEVEDIA	SKRYTÁ OBLASŤ	NEZNÁMA OBLASŤ

Verejná oblasť

- obsahuje vlastnosti a spôsoby správania, ktoré sú známe tak nám samým, ako aj druhým ľuďom. Ide o oblasť charakteristickú voľnou výmenou informácií. Predstavuje všetky informácie, názory, postoje a správanie, ktoré poznáme (vieme o nich) a verejne ich prezentujeme, a teda vedia o nich aj iní ľudia.

skrytá oblasť

- predstavuje všetky poznatky o sebe, ktoré z rôznych dôvodov nezverejňujeme a skrývame pred ostatnými ľuďmi. Zvyčajne ide o skrývanie a maskovanie tých vlastností, pocitov a názorov, ktorých zverejnenie by nás mohlo ohroziť, poškodiť, strápiť a podobne.

slepá oblasť

- obsahuje informácie, ktoré sami o sebe z rôznych dôvodov nevieme, ale ostatní ľudia ich o nás vedia. Človek často vidí sám seba skreslene a nevidí svoje reálne možnosti a schopnosti.

Neznáma oblasť

- v tejto oblasti sú ukryté tie skutočnosti, o ktorých nevieme ani my, ani iní ľudia. Sú to informácie uložené hlboko v našom nevedomí, ktoré si zatiaľ nedokážeme uvedomiť a využiť ich vo svojom živote. Môže ísť o zážitky z ranného detstva, potlačené motívy a skúsenosti, ktoré sme už dávno vytesnili, ale oni bez nášho vedomia ovplyvňujú naše správanie. Ďalšou súčasťou nášho nevedomia môžu byť vlastnosti a správanie, ktoré ešte nikdy nemali možnosť prejaviť sa v reálnej životnej situácii. Napríklad nemusíme vedieť, ako by sme reagovali v určitej situácii, keď sme sa do nej ešte nikdy nedostali.

Žiaci sa pomocou zaraďovania 56 vlastností dozvedia do akej miery sú u nich zastúpené jednotlivé oblasti Johariho okna.

Zoznam vlastností:

• agresívny	• bystrý
• ambivertný (ani extrovert ani introvert)	• citlivý
• asertívny	• dôstojný
• bezprostredný	• dôvtipný
	• energický
	• extrovertný

• hlbavý	• prijímajúci
• hrdý	• prispôsobivý
• idealistický	• schopný
• informovaný	• sebaistý
• inteligentný	• skromný
• introvertný	• zložitý
• pokojný	• súcitný
• láskavý	• dynamický
• logický	• spoľahlivý
• láskyplný	• starostlivý
• milý	• trpezlivý
• múdry	• upravený
• napätý	• uvoľnený
• nervózny	• veselý
• nesmelý	• vnímavý
• nezávislý	• vyspelý
• ochotný	• výkonný
• odvážny	• vrelý
• optimistický	• všímavý
• organizovaný	• zbožný
• plachý	• zvedavý
• bláznivý	• štedrý
• praktický	• šťastný

Postup:

V úvode je potrebné prejsť si s oboma žiakmi významy všetkých vlastností. Žiak si zo zoznamu vlastností vyberie tie, o ktorých si myslí, že ho vystihujú. Ten istý zoznam dá svojmu spolužiakovi a požiada ho o spätnú väzbu. Jeho úlohou bude vybrať vlastnosti, ktoré vystihujú svojho spolužiaka. Potom sa zoznamy porovnajú a budú sa triediť do okien – verejná, skrytá, slepá a neznáma oblasť.

Tie vlastnosti, ktoré sa objavujú v oboch zoznamoch, patria do verejnej oblasti. Tie, ktoré bude mať v zozname iba žiak, ale nebudú v spolužiakovom zozname, pôjdu do

skrytej oblasti. Vlastnosti, ktoré budú v spolužiakovom zozname, ale nebudú v zozname žiaka, sa zaraďujú do slepej oblasti. Do neznámej oblasti patria všetky zvyšné vlastnosti, teda tie, ktoré sa neobjavili ani v jednom zozname.

Počas reflexie je možné klásť žiakom otázky ako napríklad:

- „Čo nové si sa o sebe dozvedel?“
- „Kedy naposledy si si pýtal (alebo dostal) spätnú väzbu na svoje správanie alebo činnosť?“ „Aká bola tvoja reakcia?“
- „Čo si myslíš o sebe po vyhodnotení Johariho okna, ako dobre sa poznáš?“

2. Kreatívne predstavenie sa – prezentácia vo výťahu

Ide o súhrnnú prezentáciu, ktorá rýchlo a krátko predstavuje osobu, profesiu, produkt, službu, organizáciu alebo udalosť. Výťah je priestor, kde je možné náhodné stretnutie s významnou osobou, ktorá nám môže zmeniť život. Dáva nám príležitosť v krátkom čase (30 sekúnd až dve minúty) osobu zaujať.

V prípade úspechu môže konverzácia pokračovať i po opustení výťahu, alebo vyústiť do výmeny vizitiek či naplánovania stretnutia. Pointou myšlienky je, že skutočne nikdy nevieme, kedy a koho stretneme. Preto je užitočné mať stručnú, jasnú, zrozumiteľnú a zapamätateľnú prezentáciu, ktorú je možné použiť rýchlo a kdekoľvek – vo výťahu, na spoločenskej udalosti, školení či pracovnom pohovore. Cieľom nie je povedať veľké množstvo informácií v najkratšom možnom čase, ale zaujať a získať pozornosť druhej strany.

Príprava:

Žiak si na papier napíše informácie o sebe - kto je, čo študuje a čomu sa aktuálne venuje. Popíše svoje silné stránky, ktoré je vhodné uviesť s konkrétnym príkladom. Okrem toho si zapíše jeho záujmy, ocenenia či projekty a aktivity, do ktorých sa zapojil a čo by chcel dosiahnuť.

Následne si žiak napísané informácie prečíta nahlas. Spolu s vyučujúcim vyškrtne nedôležité informácie, pokiaľ prezentácia nebude v požadovanom limite. Ak vyučujúci vie o nejakej zaujímavej informácii, ktorú žiak nenapísal, môžu ju spoločne doplniť. Po vytvorení obsahu žiak trénuje svoj prejav dovtedy, kým nerozpráva uvoľnene. Je možné tiež nahráť žiaka na video a zlepšovať jeho postoj, gestá, mimiku či očný kontakt. Po zvládnutí seba prezentácie a komunikácie žiak čaká na správnu chvíľu, ktorá môže prísť v živote kedykoľvek.

Realizácia aktivít na seba poznanie žiaka

Za aktivity na seba poznanie žiaka je zodpovedný koordinátor kariérového vývinu, ktorý má metodickú, realizačnú a vyhodnocovaciu rolu. Aktivita prebieha na celom druhom stupni ZŠ mimo vyučovacích predmetov 2-krát ročne v každej triede.

Časová dotácia aktivít na seba poznanie žiaka

Pre pedagogických zamestnancov nepredstavujú aktivity na seba poznanie žiaka žiadne časové navýšenie. Pre základnú školu predstavuje časová dotácia 20 hodín. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 40 hodín na jeden školský rok. Z celkového počtu slúži 20 hodín na prípravu a 20 hodín na realizáciu.

2.3.3 Motivačný rozhovor so žiakom k voľbe povolania

Motivácia je vnútorná pohnútko, ktorá podnecuje konanie každého človeka, je dôležitým faktorom nielen vo výchovno-vzdelávacom procese, ale aj v bežnom živote. Jedným zo stimulačných faktorov, ktorý aktivizuje vnútornú motiváciu žiaka v jeho budúcej príprave na povolanie, je aj motivačný rozhovor so žiakom.

Aby sa však stal efektívnou súčasťou školského života, je dôležité, aby sa na neho vyučujúci dobre pripravil, dodržiaval správny postup a starostlivo riadil jeho priebeh. Pedagóg pomocou otázok, inšpirujúcimi príkladmi a riadenou diskusiou žiakovi vytvára priestor pre uvedomenie si, v čom je výnimočný a čomu by mal venovať viac

pozornosti, aby dosahoval lepšie výsledky. V motivačnom rozhovore pedagóg spoznáva, aké má žiak záujmy a silné stránky, identifikuje záujem (resp. aj nezáujem) o vyučovacie predmety a vedie žiaka k rozpoznávaniu možných riešení a k zrealizovaniu potrebných zmien. Napomáha tak žiakovi identifikovať vlastný profesijný potenciál a podnecuje jeho osobný rozvoj.

Prostredníctvom motivačného rozhovoru sú implementované prvky smerovania žiaka na povolanie v SDV. Žiakovi je umožnené:

- ✓ získavať vedomosti týkajúce sa možnosti uplatnenia sa v živote,
- ✓ nadobúdať praktické skúsenosti s vedením individuálnych rozhovorov,
- ✓ utvárať si reálny sebaobraz prostredníctvom pomenovania silných stránok (prípadne rozvojových stránok) a možností napredovania.

Individualita a jedinečnosť žiakov vyvolávajú potrebu používať viacero typov alebo štýlov motivačného rozhovoru. Na základe vnútornej motivácie, osobnostných charakteristík, znalostí, komunikatívnosti, vyhranenosti názorov a postojov sa rozlišujú 3 základné štýly motivačného rozhovoru, ktoré je možné využiť pri motivačnom rozhovore so žiakom:

1. Direktívny štýl rozhovoru – je vhodný pri žiakovi, ktorý je utiahnutý, opatrný alebo nesamostatný. Pri tomto štýle motivačného rozhovoru je pedagóg ten, ktorý sa snaží pomôcť žiakovi, poradiť mu a inštruovať ho o možnostiach riešení, poskytuje žiakovi spätnú väzbu. Zároveň venuje čas podnecovaniu žiaka – kladie mu otázky, uvádza možné činnosti, kroky, varianty a zároveň necháva žiaka posudzovať ich nevýhody. Ponecháva mu priestor vybrať si, čo by sa mu páčilo a čo by chcel urobiť. Povzbudzuje ho poukazovaním na jeho úspechy, čím posilňuje jeho sebadôveru.

2. Zmiešaný štýl rozhovoru – pri tomto štýle zvyčajne žiak žiada o radu pedagóga. Pedagóg však môže identifikovať príležitosť alebo určitý problém a navrhnúť

žiakovi rozhovor, pri ktorom mu pomáha nachádzať vlastnú cestu k riešeniu na základe vhodne zvolených efektívnych otázok.

3. Nedirektívny štýl rozhovoru – viac orientovaný na samostatnosť žiaka. Pedagóg je v úlohe sprievodcu – vedie žiaka, aby si sám ujasnil myšlienky, prepracoval sa cez obmedzenia a problémy, vytvoril si rôzne možnosti a zvolil svoje vlastné riešenia. V tejto situácii sa pedagóg snaží identifikovať a využiť potenciál a skúsenosti žiaka a podnietiť jeho vnútornú motiváciu. Rolou pedagóga je klást otázky, aktívne počúvať, parafrázovať a sumarizovať. Zároveň je vhodné nechať žiaka premýšľať, aby samostatne nachádzal možnosti riešenia a plánoval tak kroky do budúcnosti.

Proces motivačného rozhovoru

Na dosiahnutie cieľa motivačného rozhovoru, zosúladenie záujmov a predpokladov žiaka s požiadavkami vybraného povolania a trhu práce, je úspešnosť motivačného rozhovoru podmienená starostlivým riadením priebehu celého rozhovoru.

Každý rozhovor so žiakom je potrebné viesť v neformálnej atmosfére a v neformálnom prostredí tak, aby sa žiak za každých okolností cítil príjemne. Okrem úvodného nastavenia pozitívnej atmosféry a záverečného povzbudenia žiaka má rozhovor 4 fázy, ktoré popísal John Whitmore, ktorý sa považuje za jedného zo zakladateľov koučovania a v podstate ide o postup kladenia otázok. Je zároveň autorom modelu GROW, ktorý je považovaný za univerzálny nástroj, ktorý je možné využiť pri riešení akýchkoľvek situácií.

Okrem toho, že v slovenskom jazyku pojem grow znamená rásť, čo je výstižné práve pri rozvoji žiaka, GROW sú začiatkové písmená anglických slov.

1. Goal (cieľ) – stanovenie cieľa

V prvom kroku je dôležité dohodnúť sa so žiakom na celi stretnutia formuláciami, napr.: „Dnes by sme sa mohli porozprávať o...“. Ak sa stretnutie koná z iniciatívy

žiaka, je možné otázky formulovať nasledovne: „O čom by si sa rád so mnou porozprával?“, „O čom bude dnešné stretnutie?“...

Okrem cieľov stretnutia je dôležité rozprávať sa aj o cieľoch žiaka v dvoch úrovniach – krátkodobej a dlhodobej. Krátkodobý cieľ sa týka napr. činností, v ktorých by sa chcel žiak zlepšiť, tieto činnosti sa môžu týkať aj zlepšenia v rámci vyučovacích predmetov. Dlhodobý cieľ môže predstavovať činnosti v dospelosti, záujem o povolanie, kariéru a pod. Dlhodobé ciele sa dajú využiť predovšetkým u starších alebo profesijne vyhranených žiakov.

2. Reality (realita) – poznávanie reality

Zámerom 2. kroku je doviesť žiakov k uvedomeniu a pomenovaniu súčasného stavu, t. j. čo sa im darí, čo ich baví, v čom sú dobrí, čo im pomáha byť úspešní a na druhej strane, čo sa im menej darí, v ktorých oblastiach by sa chceli zlepšiť, čo by chceli zmeniť.

Pedagóg zároveň môže klásť otázky smerujúce k uvedomeniu následkov (ne)činnosti žiaka v prípade, ak by pretrvával súčasný stav, napr. vplyv výsledkov z konkrétneho vyučovacieho predmetu na výber žiakovho budúceho povolania. Záverom 2. fázy by malo byť čo najjasnejšie poznanie a uvedomenie si reálnych podmienok a možností žiaka. Je dôležité, aby pedagóg pri vedení motivačného rozhovoru:

- kládol otvorené otázky, na ktoré sa nedá odpovedať áno/nie,
- ako prejav porozumenia často parafrázoval,
- zároveň sumarizoval podstatu povedaného.

3. Opportunities (možnosti) – hľadanie možností

V tomto kroku je dôležité inšpirovať žiaka k tomu, aby hľadal možnosti, návrhy pre vytvorenie najväčšieho množstva nápadov, ktoré by mu pomohli dosiahnuť stanovený cieľ. Napríklad: „Hovoríš, že by si sa chcel zlepšiť v...“, „Čo by si mohol urobiť?“, „Čo navrhuješ?“, „Ako by si to mohol urobiť?“, „Čo by ti mohlo pomôcť?“,

„Aká je ešte ďalšia možnosť?“. Odporúča sa nepoužívať výraz „My sme“, ale predovšetkým „Ty si“, čím dochádza k ponechaniu vlastníctva riešenia u žiaka, a tým aj zodpovednosť za návrhy a ich realizáciu.

Ponúkať rady a vlastné možnosti je vhodné len minimálne (ak žiak produkuje svoje návrhy, v tom prípade ponúkať akékoľvek rady sa vôbec neodporúča). Vlastnou iniciatívou, predstavivosťou a (seba)realizáciou preberá žiak zodpovednosť sám za seba. Prílišnou iniciatívou pedagóga v hľadaní riešenia môže dôjsť k neúplnej (skreslenej) predstavy u žiaka, dôsledkom čoho žiak nemusí prebrať zodpovednosť (alebo sa s ňou stotožniť).

4. Will, What, When, Who (voľba) – rozhodnutie a plánovanie krokov

Posledný krok je zameraný na výber najvhodnejšieho možného riešenia, naplánovanie postupu, spôsobu a definovanie času realizácie.

Formulácie otázok: „Spomínal si tri možnosti, ktorá z týchto možností sa Ti najviac páči / Ti najviac vyhovuje?“, „Ako budeš teraz konkrétne postupovať?“, „Čo všetko budeš musieť spraviť?“, „Čo budeš k tomu ešte potrebovať?“, „Kedy to urobíš?“, „Kedy sa stretneme, aby sme sa rozprávali o tom, ako sa ti darí?“, „Ako ti môžem pomôcť ja?“. V tejto fáze je kľúčové, aby žiak prijal záväzok a začal ho uvádzať do praxe. Zároveň je dôležité, aby žiak využíval podporu pedagóga, spolužiakov, rodičov a iných ľudí smerujúc k realizácii svojho rozhodnutia z rozhovoru. V prípade, ak žiak vytvorí možnosti riešenia, neodporúča sa pýtať, či sú správne a či súhlasí. Plány na realizáciu by mali vychádzať z možností, ktoré si žiak sám navrhne. Práve v tom spočíva vnútorná motivácia k zmene k zlepšeniu.

V závere motivačného rozhovoru je potrebné žiaka povzbudiť a oceniť. Vytvára sa tak dôvera, ochota k ďalšej spolupráci a k zaviazaniu sa plniť dohodnuté kroky, súčasne sa podporuje sebadôvera žiaka.

Motivačný rozhovor tvorí podklad pre identifikovanie záujmu o vyučovacie predmety, resp. o oblasti vzdelávania, o oblasti jeho budúceho pracovného

zamerania, silné stránky a záľuby žiaka a zároveň je základom pre napísanie životopisu a motivačného listu žiaka.

Motivačný list je dokument, ktorý pomáha zamestnávateľovi vytvoriť si obraz o osobe uchádzajúcej sa o danú pracovnú pozíciu. Znalosť písania motivačného listu zvyšuje u žiaka možnosť uplatnenia sa vo vysnenom povolaní a je dôležité, aby sa žiak s písaním motivačného listu oboznámil už na základnej škole.

Motivačný list musí vždy po formálnej stránke obsahovať:

- osobné údaje (meno, priezvisko, adresa),
- kontaktné údaje spoločnosti,
- miesto a dátum,
- oslovenie konkrétnej osoby z danej firmy,
- pozdrav a vlastnoručný podpis.

Pred samotným písaním motivačného listu sa odporúča vyhľadať základné informácie o spoločnosti, prípadne o pozícii, o ktorú sa kandidát uchádza. Je potrebné vnímať obsah, formu a kvalitu, aby list mohol čo najviac korešpondovať s jazykom používaným vo firme. Aj preto pre každú pozíciu bude motivačný list odlišný. Pri vytváraní obsahu motivačného listu je možné riadiť sa štruktúrou **AIDA** - akronym z anglických slov **A**ttention (pozornosť), **I**nterest (záujem), **D**esire (túžba) a **A**ction (akcia).

Attention (pozornosť)

Upútať pozornosť sa dá napr. grafickou úpravou, netradičným zaslaním motivačného listu, či prvou vetou a pod.

Interest (záujem)

Ďalšou úlohou motivačného listu je vzbudiť záujem. Kandidát má poukázať na svoju osobnosť, vedomosti, diplomy, dobrovoľníctvo, pozitívne vlastnosti a skúsenosti,

ktoré by mohli byť pre budúceho zamestnávateľa prínosom. Tiež môže naznačiť, ako a čím zo svojich povahových čŕt prispeje k firemnej kultúre prípadne štýlu firmy.

Desire (túžba)

Ak je predchádzajúca časť sformulovaná správne, nasleduje fáza, v ktorej sa u osloveného personalistu prebudí osobná alebo profesionálna túžba zistiť o kandidátovi viac informácií. Pokúsi sa ho vyhľadať v profiloch na sociálnych sieťach. Preto je dôležité rozvíjať žiakov aj v oblasti zverejňovania informácií o sebe v internetovom priestore, aby boli pripravení na to, že informácie vždy zanechajú stopu, a aby sa neobjavili informácie, ktoré sú v kontraste s obsahom motivačného listu.

Action (akcia)

V poslednej fáze kandidát vyzve čitateľa k tomu, aby ho kontaktoval a dohodol si s ním osobné stretnutie.

Pri tvorbe motivačného listu žiak pracuje individuálne, vyučujúci ho však podporuje a v prípade potreby mu poradí. Vyučujúci konzultuje so žiakom finálnu verziu, ktorá musí byť pravopisne a štylisticky presná.

Okrem motivačného listu je aj **životopis** dokumentom, ktorý je v prvej línii kontaktu s potenciálnym zamestnávateľom. Mal by byť zostavený tak, aby personalista našiel rýchlo a ľahko všetky potrebné informácie. Z toho dôvodu vznikol medzinárodný formulár Europass, ktorý sa bežne používa v rámci celej Európskej únie: <https://europa.eu/europass/sk>.

Pokyny k tvorbe životopisu sú uvedené online prostredníctvom dostupného linku: (<https://europa.eu/europass/sk/create-europass-cv>), ktoré vyučujúci vopred vysvetlí. Žiak následne pracuje samostatne a úlohou vyučujúceho je žiaka sprevádzať jeho vlastnou činnosťou. Životopis je súčasťou učiva vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra a motivačný list je potrebné zaradiť do cielenej skupinovej aktivity, ktorú je možné realizovať v rámci vyučovania.

Realizácia motivačného rozhovoru k voľbe povolania

Realizátorom motivačného rozhovoru so žiakom je triedny učiteľ v spolupráci s koordinátorom kariérového vývinu, ktorý má metodickú, realizačnú a vyhodnocovaciu rolu. Motivačné rozhovory sa realizujú na celom druhom stupni ZŠ mimo vyučovacích predmetov 1-krát ročne so žiakom v rozsahu 30 minút.

Časová dotácia motivačného rozhovoru k voľbe povolania

Pre základnú školu nepredstavujú motivačné rozhovory žiadne časové navýšenie. Pre triednych učiteľov predstavuje časová dotácia 15 hodín pre 1 triedu s 30 žiakmi. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried od 5. do 9. ročníka tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 18 hodín na jeden školský rok. Z celkového počtu slúži 10 hodín na realizáciu motivačných rozhovorov s ešte nerozhodnutými žiakmi, či žiakmi, pri ktorých triedny učiteľ potrebuje v rámci vedenia motivačného rozhovoru pomôcť z rôznych dôvodov a 8 hodín na tvorbu profesijného portfólia pre 1 triedu.

2.4 Mimoškolská podpora smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

Do návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV je dôležité zaradiť aj spoluprácu s ďalšími externými inštitúciami, ktoré sa intenzívne zaoberajú smerovaním žiakov na povolanie. Okrem zamestnávateľov, či iných organizácií, vznikli v posledných rokoch nové subjekty – Dual point a Centrum orientácie. Obidva subjekty majú vo svojich metodikách ukotvenú aj spoluprácu so základnými školami:

http://dualnysystem.sk/wp-content/uploads/2020/03/Metodika-a-model-cinnosti-CO_FINAL_ZVEREJNENIE-1.pdf.

http://dualnysystem.sk/wp-content/uploads/2020/03/Manu%C3%A1l-%C4%8Dinnosti-COVP_FINAL.pdf.

http://dualnysystem.sk/wp-content/uploads/2020/03/Manual_DP_web_v01.pdf.

Za spoluprácu so všetkými inštitúciami na základnej škole preberá zodpovednosť koordinátor kariérového vývinu, ktorý zapája do celého procesu aj pedagógov.

Realizácia spolupráce s Centrom orientácie

Koordinátor kariérového vývinu má najmä metodickú rolu, ktorá zahŕňa prípravu žiakov na návštevu, ich odborné sprevádzanie pri realizácii návštevy, reflexiu a následne prepojenie výstupov žiaka z Centra orientácie do celej podpory kariérového vývinu každého žiaka. Návšteva Centra orientácie prebieha v 7. alebo 8. ročníku mimo vyučovacích predmetov 1-krát ročne v každej triede v rozsahu 6 vyučovacích hodín.

Časová dotácia spolupráce s Centrom orientácie

Pre pedagogických zamestnancov nepredstavuje spolupráca s Centrom orientácie žiadne časové navýšenie. Pre základnú školu predstavuje časová dotácia 12 hodín. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 2 tried v 7. alebo 8. ročníku tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 12 hodín na jeden školský rok.

Realizácia spolupráce so zamestnávateľmi, Dual pointom a ostatnými organizáciami

Realizátorom je koordinátor kariérového vývinu, ktorý okrem celej metodiky zodpovedá aj za realizáciu a vyhodnotenie aktivít súvisiacich so spoluprácou so zamestnávateľmi, Dual pointom a ostatnými organizáciami. Aktivity sa realizujú v 7., 8. a 9. ročníku mimo vyučovacích predmetov 1-krát ročne v každej triede v rozsahu 6 vyučovacích hodín (1 deň).

Časová dotácia spolupráce so zamestnávateľmi, Dual pointom a ostatnými organizáciami

Pre pedagogických zamestnancov nepredstavujú aktivity týkajúce sa spolupráce žiadne časové navýšenie. Pre základnú školu predstavuje časová dotácia 36 hodín. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 6 tried v 7., 8. a 9. ročníku tvorí činnosť koordinátora kariérového vývinu 54 hodín na jeden školský rok. Na prípravu je vyhradených 18 hodín a na realizáciu aktivít 36 hodín.

Okrem všetkých vyššie spomínaných aktivít je potrebné, aby mal koordinátor kariérového vývinu vyhradený čas aj na podporné činnosti ako sú **konzultačné hodiny pre rodičov, zber a podávanie prihlášok na SŠ**, ktoré v súčasnosti vykonáva výchovný poradca. Pri počte 450 až 500 žiakov na jednej základnej škole a počte 10 tried v ročníkoch 5.-9, tvorí činnosť KKV 100 hodín na 1 školský rok.

Dôležitou súčasťou je aj metodická podpora učiteľov, ich vzdelávanie a príprava v oblasti podpory kariérového vývinu žiakov, ktorá predstavuje pre koordinátora kariérového vývinu 16 hodín.

2.5 Celková časová dotácia pre ZŠ na podporu smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

- Pre základnú školu tvorí celková časová dotácia 150 hodín na 1 školský rok pre celý druhý stupeň. Je dôležité, aby si škola naplánovala všetky aktivity týkajúce sa smerovania žiakov na povolanie pred začiatkom školského roka so všetkými pedagogickými zamestnancami a koordinátorom kariérového vývinu tak, aby bolo možné plán aktivít dosiahnuť.
- Pre pedagogického zamestnanca, popřípadе triedneho učiteľa predstavuje celková časová dotácia 15 hodín, ktorú je možné riešiť skrátením úväzku o 1 hodinu týždenne, cca 40 hodín ročne.
- Pre koordinátora kariérového vývinu predstavuje celková časová dotácia 600 hodín ročne. Doplniť úväzok je možné 8 vyučovacími hodinami týždenne,

resp. je možná určitá flexibilita, ktorá umožňuje aj menšej škole mať vlastného koordinátora na podporu kariérového vývinu žiaka s tým, že si bude dopĺňať úväzok s vyšším počtom vyučovacích hodín.

2.6 Personálne zabezpečenie návrhu riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

Zodpovednosť za funkčný systém smerovania žiakov na povolanie v SDV nesie **kariérový supervízor pre ZŠ**, ktorý zastrešuje svoj **región** a dohliada na celý proces podpory kariérového vývinu žiaka na ZŠ, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je jeho smerovanie na povolanie.

Kariérový supervízor je odborná pozícia, ktorá vzdelaním a praxou zodpovedá požiadavkám sprevádzania v kariérovom vývine žiaka. Je súčasťou zastrešujúcej organizácie (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR), ktorá zodpovedá za kvalitu sprevádzania žiaka k povolaniu tak, aby si žiak ZŠ zvolil povolanie v súlade s vlastnými predpokladmi, záujmami a uplatnením sa na trhu práce. Zodpovedá za tvorbu a implementáciu metodiky sprevádzania žiaka ZŠ k povolaniu. Aktualizuje informácie od zamestnávateľov, sleduje prognózy, sleduje svetové inovatívne trendy v sprevádzaní žiaka k povolaniu a implementuje zistenia do metodiky. Vytvára a realizuje systém vzdelávania a supervízny program pre kariérových koordinátorov na ZŠ. Sleduje a vyhodnocuje kvalitu sprevádzania žiakov ZŠ k povolaniu smerom k trhu práce. Zosúladzuje všetky aktivity s ostatnými regionálnymi inštitúciami a dáva podnety zastrešujúcej organizácii.

V každodennom výchovno-vzdelávacom procese sprevádza žiaka koordinátor kariérového vývinu a všetci učitelia, vrátane triedneho učiteľa.

Pozícia koordinátora kariérového vývinu vzdelaním a praxou zodpovedá požiadavkám sprevádzania v kariérovom vývine žiaka. KKV je odborne a metodicky riadený kariérovým supervízorom. Organizačne spadá pod riaditeľa základnej školy. Koordinátor musí mať pedagogické vzdelanie, nakoľko bude odborným garantom implementácie 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine.

Smerom k žiakom zodpovedá za strategické plány kariérového sprevádzania žiakov na ZŠ, vytvára kariérový prehľad žiakov na realizáciu cielených aktivít súvisiacich s ich smerovaním na povolanie. Zosúladzuje záujmy a potreby žiaka s potrebami trhu práce v regióne a motivuje žiakov, aby sa zaujímali aj o vybrané povolania súvisiace s potrebami trhu práce.

Ako je už vyššie spomenuté, je odborným garantom implementácie 5-bodového prístupu vo vyučovacej hodine, čo znamená, že aj odborne sprevádza pedagógov pri implementácii prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie.

Smerom k obsahu a procesu vyučovania sleduje školské učebné plány a hľadá spôsoby integrácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie do školských učebných plánov na aktuálny školský rok. Sleduje a vedie prehľad o všetkých aktivitách a výučbe vo všetkých ročníkoch na druhom stupni ZŠ, aby mohol cielene integrovať komponenty kariérového vývinu žiaka do vyučovacieho procesu.

Smerom k aktivitám týkajúcich sa smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV koordinuje prípravu, priebeh a vyhodnotenie aktivít a priamo realizuje aktivity na základe vytvoreného kariérového prehľadu žiakov a strategického plánu kariérového sprevádzania žiakov.

Smerom k zákonným zástupcom žiakov KKV vytvára a podieľa sa na inovatívnych formách spolupráce s rodičmi tak, aby mali dostatok relevantných informácií o povolaniach, trhu práce, svojom dieťati, jeho silných stránkach a predpokladoch, tie o všetkých možnostiach, ako dosiahnuť vysnené povolanie a o kariérových možnostiach pri jednotlivých povolaniach.

Smerom k aktivitám týkajúcim sa smerovania žiaka ZŠ na povolanie mimo vyučovacieho procesu, spolupracuje KKV s externými inštitúciami zaoberajúcimi sa špecifickými potrebami žiakov ZŠ. Spolupracuje s organizáciami zaoberajúcimi sa kariérovým smerovaním žiaka, ako sú zamestnávateľia, SOŠ, Centrá orientácie, Dual pointy. Spolupracuje s CPPPaP a všetkými inštitúciami zaoberajúcimi sa kariérou jedinca.

Učiteľ či triedny učiteľ je odborne riadený koordinátorom kariérového vývinu. Rolou učiteľa je v každodennom vyučovacom procese sústavne a systémovo

sprevádzať žiaka v jeho kariérovom vývine, viesť so žiakmi motivačné rozhovory, spolupracovať so všetkými vyučujúcimi konkrétneho žiaka. Implementuje do vyučovacieho procesu prvky smerovania žiakov ZŠ na povolanie, sprevádza žiaka pri voľbe povolania a informuje rodičov o profesijných predpokladoch a silných stránkach žiaka.

3 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania

3.1 Úvodné informácie k implementácii

Proces implementácie a overovanie prvkov smerovania žiakov základných škôl (ZŠ) na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania (SDV) prebiehal kontinuálne počas obdobia realizácie Národného projektu Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy („NP Duál“) v zapojených pilotných základných školách. Cieľom implementácie a overovania prvkov v podmienkach základnej školy bolo identifikovať profesijné predpoklady žiakov, podporiť ich sebazpoznanie či sprevádzať žiakov na ceste k povolaniam.

Spôsob implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV pozostával z dvoch hlavných fáz – **prípravnej a realizačnej**.

Prípravná fáza:

1. Vypracovanie Metodiky implementácie prvkov sprevádzania žiakov ZŠ (príloha č. 2)
2. Vypracovanie Akreditovaného programu kontinuálneho vzdelávania: „Podpora kariérového vývinu žiaka primárneho a nižšieho stredného vzdelávania²⁰“ (ďalej AKV),
3. Realizovanie **20 kurzov AKV s vyškolením 251 pedagogických zamestnancov zo 160 spolupracujúcich základných škôl**. Vzdelávanie bolo zamerané na efektívne využívanie metód súvisiacich s identifikáciou potenciálu a záujmu žiaka pre svet povolání so zreteľom na SDV. Pedagogickí zamestnanci mali možnosť získať poznatky o profesijnom smerovaní žiakov

²⁰ číslo rozhodnutia o akreditácii: 1760/2017-KV

v súlade s potrebami trhu práce a aktuálne informácie o všeobecných a špecifických kompetenciách požadovaných vo svete práce. Na kurzoch boli pedagógom predstavené rôzne aktivizujúce metódy súvisiace so sprevádzaním žiakov na povolania v prostredí ZŠ. Vzdelávacie kurzy sa uskutočnili v mesiacoch **december 2017 - máj 2019**.

4. Výber **28 pilotných základných škôl** (z pôvodných 160) s cieľom zintenzívniť spoluprácu pri implementácii a overovaní prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV (prvky na podporu kariérového vývinu žiaka).
5. Vznik **28 realizačných tímov** zložených z učiteľov odborných predmetov II. stupňa ZŠ, triednych učiteľov, výchovných/kariérnych poradcov, zástupcov či riaditeľov základných škôl.
6. Výber konkrétnych tried v pilotných spolupracujúcich školách určených pre realizáciu implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV. V každej škole prebehol výber po 1 triede v ročníkoch 5. až 9., spolu **140 tried na 28 ZŠ**.
7. Realizácia **8 plánovacích workshopov** určených pre realizačné tímy v 28 pilotných školách. Workshopy sa uskutočnili v mesiacoch **august – september 2018** vo všetkých regiónoch Slovenska. Pedagogickým zamestnancom boli poskytnuté informácie o metódach a formách implementácie prvkov smerovania žiaka na povolanie v prostredí školskej triedy, zároveň bol predstavený všeobecný plán implementácie prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu ZŠ. Zúčastneným pedagogickým zamestnancom bola predstavená vzorová vyučovacia hodina s 5-bodovým prístupom. Plánovacích workshopov **sa zúčastnilo 111 pedagógov**.
8. Vypracovanie Plánu implementácie²¹ prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu v školskom roku 2018/2019 odbornými zamestnancami „NP Duál“ v spolupráci so zástupcami 28 ZŠ.

²¹ Plán implementácie prvkov smerovania žiakov na povolanie do výchovno-vzdelávacieho procesu v ZŠ – príloha č. 8

Realizačná fáza:

Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV bola realizovaná **priamym a nepriamym** spôsobom. Hlavný rozdiel medzi priamym a nepriamym spôsobom súvisí s účasťou odborného zamestnanca „NP Duál“ počas realizácie aktivít. Počas priamej realizácie aktivít súvisiacich s rozvojom kariérového vývinu žiaka bol prítomný odborný zamestnanec, ktorý buď viedol konkrétnu aktivitu, alebo bol jej aktívnou súčasťou vo fáze realizácie. V nepriamej realizácii bol odborný zamestnanec zapojený do aktivít sprostredkovane. Jeho úloha spočívala (najmä v prípravnej fáze) v metodických usmerneniach, v podpore, v poradenstve alebo konzultáciách určených pre pedagogických zamestnancov realizujúcich implementáciu a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV. Realizačnú fázu nepriamym spôsobom vykonávali predovšetkým pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci sa jej nezúčastňovali. Z dôvodu obmedzených personálnych kapacít národného projektu boli osobne prítomní a zapojení odborní zamestnanci v období september 2019 – jún 2020 celkovo v 11-tich ZŠ, na ostatných 17-tich ZŠ prebiehala implementácia a overovanie nepriamym spôsobom. Cieľom realizácie implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV bolo zabezpečiť podporu kariérového vývinu žiakov tak, aby žiaci mali potrebné vedomosti a schopnosti, ktoré im pomôžu zvoliť si povolanie v súlade so svojimi predpokladmi, záujmami a potrebami trhu práce. Prvky smerovania (na podporu kariérového vývinu žiaka) boli implementované:

- **priamo do vyučovacích hodín,**
- **do cielených skupinových aktivít ZŠ,**
- **do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ.**

3.2 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacích hodín

Personálne pokrytie (realizátor):

- realizátormi implementácie a overovania prvkov vo vyučovacích hodinách s uplatnením 5-bodového prístupu boli pedagogickí zamestnanci základných škôl v spolupráci s odbornými zamestnancami „NP Duál“,
- hlavnou úlohou odborných zamestnancov „NP Duál“ bola metodická a realizačná podpora určená pedagogickým zamestnancom na jednotlivých ZŠ.

Obdobie realizácie:

- vyučovacie hodiny s uplatnením 5-bodového prístupu boli realizované v priebehu mesiacov **október 2018 – január 2020**.

Počet hodín:

- implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prebehli **na 2 354 vyučovacích hodinách**,
- s priamou účasťou odborných zamestnancov na vyučovacích hodinách bolo realizovaných 90 vyučovacích hodín,
- do ostatných 2 264 vyučovacích hodín boli prvky vložené a overované nepriamou implementáciou – bez priamej účasti odborných zamestnancov.

Vyučovacie predmety:

- vyučovacie hodiny s metodikou 5-bodového prístupu boli realizované vo všetkých ročníkoch na II. stupni ZŠ,
- metodika 5-bodového prístupu bola implementovaná a overená v nasledujúcich predmetoch: **technika, informatika, matematika, slovenský jazyk a literatúra, občianska náuka, geografia, dejepis, biológia, chémia, fyzika.**

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Definovanie stratégie spôsobov integrácie prvkov 5-bodového prístupu do učebných plánov jednotlivých predmetov a následný výber predmetov

vhodných pre implementáciu prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV s uplatnením metodiky 5-bodového prístupu.

2. Stanovenie počtu hodín a následné začlenenie vybraných predmetov do plánov na implementáciu prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu pre konkrétne ZŠ.
3. Vypracovanie dvoch vzorových vyučovacích hodín odbornými zamestnancami „NP Duál“ a postupná spoločná tvorba inovatívnych hodín s uplatnením 5-bodového prístupu podmienená vzájomnými pripomienkami a konzultáciami s pedagogickými zamestnancami.
4. Prezentácia dvoch vzorových vyučovacích hodín v spolupracujúcich školách s následnou realizáciou vyučovacej hodiny priamo v praxi, z ktorej boli zhotovené videozáznamy (príloha č. 4).
5. Vypracovanie vzorového pozorovacieho hárku určeného pre odborných zamestnancov „NP Duál“ prítomných na vyučovacej hodine spolu so záznamom o konzultácii k vyučovacej hodine s uplatnením 5-bodového prístupu.

Realizačná fáza:

1. Priamy spôsob
 - osobná účasť odborného zamestnanca na vyučovacej hodine,
 - spracovanie pozorovacieho hárku o implementácii 5-bodového prístupu,
 - konzultácie po ukončení vyučovacej hodiny vedené odborným zamestnancom „NP Duál“ s vyučujúcim zamerané na implementáciu 5-bodového prístupu v realizovanej vyučovacej hodine,
 - vypracovanie záznamu o konzultáciách s vyučujúcim.
2. Nepriamy spôsob
 - realizácia inovatívnej vyučovacej hodiny s uplatnením metodiky 5-bodového prístupu bez osobnej účasti odborných zamestnancov „NP Duál“,

- poradenstvo a konzultácie boli realizované vopred prostredníctvom metodických usmernení alebo následne po realizácii vyučovacej hodiny buď mailovo (prípadne telefonicky), alebo pri najbližšom osobnom stretnutí s odborným zamestnancom „NP Duál“.

Úspešné, osvedčené formy, aktivity implementácie prvkov do vyučovacích hodín s 5-bodovým prístupom boli prezentované aj ostatným pedagógom na ďalších vybraných ZŠ ako príklady dobrej praxe.

Pri implementácií a overovaní prvkov priamo do vyučovacej hodiny boli použité nasledovné vzory dokumentov:

- **Pozorovací hárok na implementáciu 5-bodového prístupu na vyučovacej hodine.**
- **Záznam z konzultácie s vyučujúcim PZ k vyučovacej hodine s 5-bodovým prístupom – vyhodnotenie.**

vzor dokumentu:

Pozorovací hárok na implementáciu 5-bodového prístupu na vyučovacej hodine

Škola, trieda:

Vyučovací predmet/téma:

Vyučujúci PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec:

5-bodový prístup	Záznam odborného zamestnanca
Stanovenie cieľov učenia pre žiakov <i>- zosúladenie výkonových a obsahových štandardov</i>	
Rozvíjanie profesijných predpokladov žiakov <i>- praktický nácvik predpokladov</i>	
Spracovanie obsahu učiva žiakmi <i>- interaktívna práca a aplikačné úlohy</i>	
Aplikovanie preberaného obsahu učiva v praxi <i>- prepojenie učiva na prax, povolania, život</i>	
Utváranie sebaobrazu žiaka - reflexia <i>- využitie reflexie na utváranie reálneho pohľadu žiaka na seba</i>	

vzor dokumentu

Záznam z konzultácie s vyučujúcim PZ k vyučovacej hodine s 5-bodovým prístupom – vyhodnotenie

Škola, trieda:

Vyučovací predmet/téma:

Vyučujúci PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec:

1.	Čo sa Vám na hodine podarilo?	
2.	Ktoré ciele ste naplnili?	
3.	Čo by ste nabudúce urobili inak a akým spôsobom?	
4.	Pri ktorom bode (z 5-bodového prístupu) by ste potrebovali pomoc alebo podporu a (akú)?	
5.	Doplňujúca otázka:	

3.3 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV do cielených skupinových aktivít

Druhý spôsob, ktorým boli realizované implementácia a overovanie prvkov smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV, bol zameraný na skupinové aktivity. Medzi tieto cielené skupinové aktivity patria:

- „Okrúhle stoly“
- „Práca s informáciami“
- „Ochutnávky povolání“
- „Zapojenie rodičov“

Aktivita „Okrúhly stôl“

Personálne pokrytie (realizátor):

- realizátormi implementácie a overovania boli odborní zamestnanci „NP Duál“,
- pedagogickí zamestnanci vybraných ZŠ boli zúčastnení aktivity v pozícii pozorovateľov.

Obdobie realizácie:

- aktivita bola realizovaná na začiatku školského roka, v mesiacoch **september – október 2018 a 2019.**
- v školskom roku 2018/2019 bola aktivita uskutočnená vo všetkých vybraných 28 základných školách,
- v školskom roku 2019/2020 bola aktivita realizovaná v 11 základných školách.

Počet hodín aktivity a zapojených žiakov:

- implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV boli realizované **v 194 triedach v 8. a 9. ročníku ZŠ,**

- do aktivity bolo zapojených dovedna 3 751 **žiakov z 28** spolupracujúcich **ZŠ**.

Vyučovacie predmety:

- po dohode s riaditeľmi ZŠ boli pre realizáciu tejto aktivity vyčlenené samostatné hodiny z dôvodu zachovania kontinuity vyučovacieho procesu,
- časová dotácia a obsah jednotlivých vyučovacích predmetov neboli narušené.

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Predstavenie štruktúry, cieľov a metodiky pedagogickým zamestnancom súvisiacich s realizáciou interaktívnej hodiny zameranej na poskytnutie informácií žiakom o možnostiach uplatnenia sa na trhu práce, o Systéme duálneho vzdelávania, o zamestnávateľoch v danom regióne, o vývoji trhu práce na Slovensku.
2. Stanovenie plánu realizácie aktivity a plánu osobných stretnutí a konzultácií odborných zamestnancov „NP Duál“ s pedagogickým zamestnancami spolupracujúcich ZŠ. Po dohode s riaditeľmi ZŠ boli stanovené aj konkrétne termíny pre jednotlivé zapojené školy určené na realizáciu.

Realizačná fáza:

1. Realizácia „Okrúhlych stolov“ určených pre žiakov 8. a 9. ročníkov vo vybraných 28 ZŠ v školskom roku 2018/2019 s priamou účasťou odborných zamestnancov „NP Duál“.
2. Vyhodnotenie aktivity a spracovanie pripomienok PZ zúčastnených na hodine v podobe pozorovateľov. Následná inovácia pôvodnej verzie aktivity - odborní zamestnanci „NP Duál“ vypracovali 4 nové verzie interaktívnych vyučovacích hodín tak, aby boli zachované pôvodné ciele aktivity. Tematické názvy:

- **„Pripravený na duál“**
- **„Spojme sa pre duál“**
- **„Vstup do duálu“**
- **„Spoznej duál“**

3. Realizácia 4 nových verzií „Okrúhlych stolov“ s priamou účasťou odborných zamestnancov „NP Duál“. Realizácia prebehla v 11 spolupracujúcich ZŠ v školskom roku 2019/2020.
4. Vyhodnotenie „Okrúhlych stolov“ na základe výstupov z vyhodnocovacích hárkov, uskutočnených aktivít, reakcií žiakov či pedagogických zamestnancov.

Pri implementácii a overovaní prvkov v danej aktivite bol použitý nasledovný vzor dokumentu:

- **Vyhodnocovací hárok okrúhlych stolov.**

vzor dokumentu

Vyhodnocovací hárok okrúhlych stolov

Téma okrúhleho stola:

Škola:

Zapojené triedy:	Počet žiakov v triede:	Počet spolu:

Prítomný/í PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec:

POZITÍVNE MOMENTY	NEGATÍVNE MOMENTY

Poznámky a odporúčania:

Aktivita – „Práca žiakov s informáciami“

Personálne pokrytie (realizátor):

- realizátormi aktivity boli pedagogickí zamestnanci základných škôl,
- odborní zamestnanci „NP Duál“ poskytli pedagogickým zamestnancom na jednotlivých ZŠ metodickú a realizačnú podporu k realizácii aktivity.

Obdobie realizácie:

- časová nadväznosť na predchádzajúcu aktivitu „Okrúhly stôl“,
- implementácia a overovanie boli uskutočnené v mesiacoch **október - november 2018 a 2019**.

Počet hodín aktivity a zapojených žiakov:

- implementácia a overenie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom tejto aktivity boli realizované v 185 triedach v 8. a 9. ročníku ZŠ a zúčastnilo sa jej 3 697 žiakov,
- „Práca žiakov s informáciami“ trvala 45 minút.

Vyučovacie predmety:

- aktivita bola realizovaná ako súčasť tematického celku „Vyhľadávanie na webe“ v predmete informatika, keďže v štátnom vzdelávacom programe (ŠVP) je tento tematický celok obsiahnutý v každom ročníku na 2. stupni okrem 9. ročníka, počas ktorého sa informatika nevyučuje. Pre žiakov 9. ročníka bola preto vyčlenená samostatná vyučovacia jednotka určená na realizáciu tejto aktivity.

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Vypracovanie štruktúry, cieľov a metodiky aktivity odbornými zamestnancami „NP Duál“. Pre žiakov boli pripravené pracovné listy zamerané na prácu s informáciami. Postupne bola metodika aktivity predstavená pedagogickým zamestnancom vybraných ZŠ počas osobných stretnutí a konzultácií.

2. Stanovenie konkrétneho času na realizáciu aktivity. Následné začlenenie aktivity do plánov vybraných ZŠ po konzultácii s pedagogickými zamestnancami škôl.

Realizačná fáza:

1. Realizácia implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do aktivity „Práca žiakov s informáciami“ pedagogickými zamestnancami vybraných 28 ZŠ.
 - V prípade osobnej účasti odborného zamestnanca „NP Duál“ na aktivite bol vypracovaný vyhodnocovací hárok s poznámkami odborného zamestnanca k aktivite. Po skončení aktivity nasledovala konzultácia s vyučujúcim o jednotlivých fázach hodiny, o metódach a aktivitách, ktoré boli uplatnené v príslušnej aktivite.
 - Ak odborní zamestnanci „NP Duál“ neboli na aktivitách prítomní, pedagogickí zamestnanci vytvorili správu o realizovanej aktivite. Následne bola realizovaná konzultácia s odbornými zamestnancami a vyhodnotenie aktivity.
2. Vyhodnotenie aktivity odbornými zamestnancami „NP Duál“ na základe spätnej väzby žiakov, pedagogických zamestnancov a vyhodnocovacích hárkov (v prípade, ak boli použité).
3. Spracovanie zoznamu odporúčaní s cieľom zvýšiť kvalitu a atraktivitu „Práce žiakov s informáciami“ zameranými na povolania a SDV.

Pri implementácii a overovaní prvkov v danej aktivite boli použité nasledovné vzory dokumentov:

- **Vyhodnocovací hárok vyučovacej hodiny na využitie práce s webovými stránkami.**
- **Vyhodnocovací hárok vyučovacej hodiny na využitie práce s webovými stránkami bez priamej účasti odborného zamestnanca NP.**

vzor dokumentu

Vyhodnocovací hárok vyučovacej hodiny na využitie práce s webovými stránkami

Téma / pracovný list:

Škola, trieda:

Počet žiakov v triede:

Prítomný/í PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec NP:

POZITÍVNE MOMENTY	NEGATÍVNE MOMENTY

Poznámky a odporúčania:

vzor dokumentu

Vyhodnocovací hárok vyučovacej hodiny na využitie práce s webovými stránkami bez priamej účasti odborného zamestnanca NP

Škola, trieda/y:

Počet žiakov:

Zodpovedný/í PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec NP:

	Aktivity / Príklady kontrolných otázok	Záznam odborného zamestnanca NP
1.	Ktorá otázka z pracovného listu zaujala žiakov najviac?	
2.	Porovnávali ste odpovede študentov spoločne, alebo ste dotazník vyhodnotili individuálne?	
3.	Aké iné pracovné pomôcky ste na tejto vyučovacej hodine použili?	
4.	Ktorá situácia na hodine bola pre Vás zaujímavá a prečo?	
5.	Pri ktorej situácii by ste potrebovali pomoc alebo podporu?	
6.	Čo by ste urobili nabudúce inak?	

Aktivita – „Ochutnávka povolání“

Personálne pokrytie (realizátor):

- realizátormi „Ochutnávok povolání“ boli pedagogickí zamestnanci základných škôl a odborní zamestnancami „NP Duál“,
- odborní zamestnanci poskytovali pedagogickým zamestnancom na jednotlivých ZŠ metodickú a realizačnú podporu v rôznych fázach implementácie a overovania.

Obdobie realizácie:

- priame a sprostredkované formy „Ochutnávok povolání“ boli uskutočnené priebežne počas školských rokov **2018/2019 a 2019/2020**.

Počet hodín aktivity a zapojených žiakov:

- prvky smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV boli implementované a overované na **84 „Ochutnávok povolání“** (priama a sprostredkovaná forma organizácie ochutnávok povolání) na celom území SR,
- priamou formou (u zamestnávateľov) bolo realizovaných **36 „Ochutnávok povolání“**, na ktorých sa zúčastnilo **396 vybraných žiakov 8. a 9. ročníkov** (zoznam nižšie).
- na každej „Ochutnávke povolání“, ktorá sa realizovala priamo v priestoroch u zamestnávateľa, bol prítomný odborný zamestnanec „NP Duál“,
- sprostredkovanou formou (napr. veľtrhy práce či povolání, Dni otvorených dverí na stredných odborných školách (ďalej SOŠ) zapojených v SDV, tematické výstavy, diskusie so stredoškolákmi „dualistami“ na ZŠ) bolo realizovaných **46 „Ochutnávok povolání“**, na ktorých sa zúčastnilo **2 530 žiakov 8. a 9. ročníkov**.

Zoznam zamestnávateľov, u ktorých sa realizovali „Ochutnávky povolání“ priamym spôsobom:

- Radisson Blu Charlton Hotel, Bratislava,
- Falkensteiner hotel, Bratislava,
- Double Tree by Hilton, Košice,
- Zuckmann Villa, Piešťany,
- Hotel Lev, Levice,
- ZF Slovakia, a.s., prevádzka Levice,
- ZF Slovakia, a.s., prevádzka Trnava,
- HUHN PressTech, spol. s r.o., Vrábľa,
- Matador Automotive Vrábľa, a.s., Vrábľa,
- ŠVEC a SPOL, s.r.o., Vrábľa,
- GeWis Slovakia, s.r.o., Prievidza,
- Brose Prievidza, spol. s r.o., Prievidza,
- M & G Classic Chrome & Cars, s.r.o., Vrábľa – Dyčka,
- Manz Slovakia, s.r.o., Nové Mesto nad Váhom,
- HF NajUS, a.s., Dubnica nad Váhom,
- Muehlbauer Technologies, s.r.o., Nitra,
- ZSE, a.s., Bratislava,
- Diplomat Dental, s.r.o., Piešťany,
- Plastic Omnium Auto Exteriors, s.r.o., Lozorno,
- Swep Slovakia, s.r.o., Kechnec,
- T-System Slovakia, s.r.o., Košice,
- Boni Fructi, spol. s r.o., Dunajská Lužná,
- McDonald's Bratislava,
- McDonald's Košice,
- COOP Jednota Slovensko, spotrebné družstvo, Námestovo,
- Kinex Bearings, s.r.o., Bytča,
- Continental Automotive Systems Slovakia, s.r.o., Zvolen,
- RESTON, s.r.o., Trnava.

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Vypracovanie štruktúry, cieľov a metodiky „Ochutnávka povolání“ odbornými zamestnancami „NP Duál“. Následne bola metodika aktivity predstavená pedagogickým zamestnancom vybraných ZŠ počas osobných stretnutí a konzultácií. Do metodiky boli zapracované pripomienky a návrhy pedagogických zamestnancov škôl.
2. Vytvorenie databázy zamestnávateľov a stredných odborných škôl zapojených v SDV v príslušnom regióne. Nasledovalo oslovenie vybraných zamestnávateľov a SOŠ so žiadosťou o zorganizovanie príslušnej ochutnávky povolání.
3. Dohodnutie podmienok a programu „Ochutnávok povolání“ u jednotlivých zamestnávateľov (alebo SOŠ) s konkrétnymi termínmi uskutočnenia.

4. Výber a príprava žiakov jednotlivých ZŠ pod vedením pedagogických zamestnancov.

Realizačná fáza:

1. Realizácia implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV prostredníctvom „Ochutnávky povolání“ pedagogickými zamestnancami vybraných 28 ZŠ za účasti odborných zamestnancov „NP Duál“ podľa stanovenej štruktúry a metodiky.
 - V prípade osobnej účasti na aktivite použil odborný zamestnanec „NP Duál“ vypracovaný pozorovací a vyhodnocovací hárok k vyhodnoteniu aktivity. Po skončení aktivity nasledovala konzultácia so zúčastneným pedagogickým zamestnancom o metódach a aktivitách, ktoré boli uplatnené na príslušnej ochutnávke povolání.
 - V prípadoch, ak odborný zamestnanec „NP Duál“ nebol prítomný na „Ochutnávke povolání“, pedagogickí zamestnanci ZŠ vypracovali správu o realizovanej aktivite. Nasledovala konzultácia s odbornými zamestnancami a vyhodnotenie konkrétnej „ochutnávky“.
2. Vyhodnotenie realizácie „Ochutnávky povolání“ odbornými zamestnancami „NP Duál“ a vypracovanie návrhov pre skvalitnenie procesu organizácie a zabezpečenia tejto aktivity v budúcnosti. Odporúčania pre zvýšenie kvality „Ochutnávok povolání“ boli zaslané do zapojených ZŠ.

Pri implementácii a overovaní prvkov v danej aktivite boli použité nasledovné vzory dokumentov:

- **Pozorovací a vyhodnocovací hárok – priama realizácia „Ochutnávky povolání“**
- **Pozorovací a vyhodnocovací hárok – sprostredkovaná realizácia „Ochutnávky povolání“**

vzor dokumentu:

Pozorovací a vyhodnocovací hárok – priama realizácia „Ochutnávky povolání“

Zamestnávateľ/zamestnávateľia:

Miesto „ochutnávky“:

Škola, trieda/y:

Počet žiakov:

Prítomný/í PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec:

	Aktivity	Záznam odborného zamestnanca
	Príprava ochutnávky	
1.	Motivácia žiakov	
2.	Spracovanie informácií žiakmi (pracovné listy, aktivity pre žiakov...)	
3.	Priama skúsenosť (činnosť) žiaka	
4.	Reflexia (záverečné vyhodnotenie skúsenosti, zážitku)	
	Využitie inej metódy, aktivity (panelová diskusia s dualistami, kariérová dráha inštruktora...)	

POZITÍVNE MOMENTY	NEGATÍVNE MOMENTY

Poznámky a odporúčania:

vzor dokumentu:

Pozorovací a vyhodnocovací hárok – sprostredkovaná realizácia „Ochutnávky povolání“

Zamestnávateľ/zamestnávateľia:

Miesto „ochutnávky“:

Škola, trieda/y:

Počet žiakov:

Zodpovedný/í PZ:

Dátum:

Odborný zamestnanec:

	Aktivity/Príklady kontrolných otázok	Záznam odborného zamestnanca
1.	Akým spôsobom boli žiaci zapojení do prípravy? Aké vedomosti, znalosti mali o firme, o povolaniach?	
2.	Aké konkrétne pomôcky, aktivity, pracovné listy...boli využité pri ochutnávke povolání?	
3.	Akú mali žiaci skúsenosť, čo si vyskúšali? Aké aktivity boli pre nich pripravené? Aké povolania si žiaci mali možnosť vyskúšať? Ako reagovali žiaci na prostredie, kde prebehla ochutnávka povolání?	

4.	Čo žiakov najviac zaujalo? Aká zaujímavá situácia sa odohrala? Čo ich vôbec nezaujalo?	
	Aká iná aktivita (metóda) bola využitá?	

POZITÍVNE MOMENTY	NEGATÍVNE MOMENTY

Poznámky a odporúčania:

Aktivita – „Zapojenie rodičov“

Personálne pokrytie (realizátor):

- implementáciu a overovanie uskutočnili odborní zamestnanci „NP Duál“ v spolupráci s pedagogickými zamestnancami ZŠ, predovšetkým s triednymi učiteľmi.

Obdobie realizácie:

- „Zapojenie rodičov“ prebiehalo v dvoch fázach – **v úvode šk. roka (úvodné stretnutie) a v priebehu šk. roka (priebežné stretnutie)**,
- úvodné stretnutia boli uskutočnené po skončení oficiálnej časti rodičovských združení organizovaných ZŠ na začiatku školského roka v mesiacoch **september - október 2018 a 2019**,
- priebežné stretnutia boli realizované na konci prvého polroku daného školského roka v mesiaci **január – február 2018 a 2019**.

Počet hodín aktivity a zapojených žiakov:

- implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV boli realizované na **39 stretnutiach s rodičmi žiakov 8. a 9. ročníkov** vybraných ZŠ,
- aktivít sa zúčastnilo **680 rodičov a 340 žiakov**.

Priestor realizácie aktivity:

- aktivita bola realizovaná po skončení vyučovania v popoludňajších hodinách najčastejšie v termíne rodičovských združení,
- na uskutočnenie aktivít sa využili vnútorné priestory ZŠ (trieda, chodba, klubovňa, jedáleň) s príslušným technickým vybavením.

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Vytvorenie plánu stretnutia s rodičmi s cieľom zaujať a informovať rodičov žiakov o realizovaných aktivitách na školách.
2. Spracovanie programu stretnutí za účelom aktívneho zapojenia rodičov v oblasti kariérového vývinu svojich detí (smerovania žiakov ZŠ na povolanie).
3. Vypracovanie metodiky dvoch stretnutí s rodičmi počas školského roka (úvodné a priebežné stretnutie).
4. Konzultácie s triednymi učiteľmi k pripravovaným aktivitám súvisiacich s aktívnym zapojením rodičov v oblasti kariérového vývinu detí (smerovania žiakov na povolanie) a stanovenie konkrétneho času na ich efektívnu realizáciu.
5. Zabezpečenie účasti rodičov a ich detí na aktivitách prostredníctvom pozvánok od triednych učiteľov.

Realizačná fáza:

1. Realizácia aktivít s rodičmi na vybraných 28 ZŠ prostredníctvom spolupráce odborných zamestnancov „NP Duálu“ a pedagogických zamestnancov ZŠ. Pri realizácii aktivity boli použité metódy skupinovej práce, rozhovoru, voľných debát, výkladu a reflexie. Úlohy v aktivitách boli zamerané na rozvoj spolupráce medzi rodičom a dieťaťom. Realizovaná aktivita bola vyhodnotená prostredníctvom vyhodnocovacieho hárka.
2. Na základe skúseností s realizáciou aktivity vypracovanie viacerých scenárov stretnutí s rodičmi. Scenáre boli vypracované odbornými zamestnancami „NP Duál“ a boli poskytnuté pedagogickým zamestnancom v spolupracujúcich ZŠ.

Pri implementácií a overovaní prvkov v danej aktivite bol použitý nasledovný vzor dokumentu:

- **Vyhodnocovací hárak „Zapojenie rodičov“.**

vzor dokumentu:

Vyhodnocovací hárok „Zapojenie rodičov“

Škola, trieda:

Triedny učiteľ/ka (prítomný/í PZ):

Dátum:

Odborný zamestnanec:

Počet žiakov:	
Počet rodičov:	
Spolu:	

POZITÍVNE MOMENTY	NEGATÍVNE MOMENTY

Poznámky a odporúčania:

3.4 Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiaka ZŠ na povolanie v SDV do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ do celého výchovno-vzdelávacieho procesu

Okrem implementácie a overovania prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do vyučovacieho procesu a do cielených aktivít, bol realizovaný aj tretí spôsob a to priamo do individuálnej aktívnej práce so žiakmi základných škôl. Medzi tieto individuálne spôsoby aktívnej práce so žiakmi patrí:

- **Pozorovanie predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce.**
- **Motivačný rozhovor k voľbe povolania.**
- **Sledovanie úspechov žiaka.**
- **Životopis a motivačný list.**

Personálne pokrytie (realizátor):

- realizátormi aktivít boli odborní zamestnanci „NP Duál“ v spolupráci s pedagogickými zamestnancami ZŠ,
- odborní zamestnanci „NP Duál“ v prípravnej a realizačnej fáze poskytovali pedagogickým zamestnancom na jednotlivých ZŠ metodickú a odbornú podporu.

Obdobie realizácie:

- implementácia o overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do aktivít súvisiacich s individuálnou aktívnou prácou so žiakmi ZŠ boli realizované v mesiacoch **september 2019 – november 2020**.

Počet aktivít a zapojených žiakov:

- aktivity súvisiace s individuálnou aktívnou prácou so žiakmi ZŠ boli realizované **v 11 vybraných ZŠ**, v ktorých bola po dohode s pedagogickými

zamestnancami zapojená vždy **jedna trieda buď 8. alebo 9. ročníka (spolu 11 tried),**

- odborní zamestnanci „NP Duál“ uskutočnili **222 motivačných rozhovorov** so žiakmi vybraných tried,
- žiaci si pod vedením pedagogických zamestnancov školy a odborných zamestnancov projektu vypracovali dovedna **222 životopisov a motivačných listov,**
- odborní zamestnanci „NP Duál“ spracovali na základe pozorovaní predpokladov žiakov, motivačných rozhovorov, sledovaní školských a mimoškolských úspechov žiakov a v spolupráci s pedagogickými zamestnancami škôl **222 profesijných portfólií.**

Vyučovacie predmety:

- Pozorovanie predpokladov žiaka týkajúcich sa jeho uplatnenia na trhu práce bolo realizované vo všetkých vyučovacích predmetoch na II. stupni ZŠ., aj počas skupinových aktivít („Práca s informáciami“, „Zapojenie rodičov“, „Okrúhle stoly“ „Ochutnávka povolání“),
- aktivita „Životopis a motivačný list“ bola uskutočnená na hodine slovenského jazyka (v období pandémie spôsobenej ochorením Covid-19 prostredníctvom online vyučovania),
- aktivita „Motivačný rozhovor k voľbe povolania“ bola realizovaná mimo vyučovacích predmetov.

Postup implementácie a overovania:

Prípravná fáza:

1. Vypracovanie metodiky pre jednotlivé aktivity odbornými zamestnancami „NP Duál“.
2. Predstavenie metodiky pedagogickým zamestnancom v 11 vybraných ZŠ.

3. Konzultácie s pedagogickými zamestnancami k metodike jednotlivých aktivít.
4. Včlenenie aktivít spoločne s termínom realizácie do školských plánov v spolupracujúcich ZŠ.

Realizačná fáza:

1. Realizáciu aktivít spojených s individuálnou prácou so žiakmi ZŠ mali na starosti odborní zamestnanci „NP Duál“. Spolupracujúci pedagogickí zamestnanci poskytovali pomoc pri organizovaní a zabezpečovaní aktivít.
2. Zaznamenávanie postrehov a marginálií z pozorovania situácií v jednotlivých realizovaných aktivitách do harmonizačných hárkov odbornými zamestnancami.
3. Konzultácie k výstupom z jednotlivých aktivít s príslušnými zúčastnenými pedagogickými zamestnancami.
4. Vypracovanie profesijných portfólií určených pre žiakov spolupracujúcich tried na základe pozorovania predpokladov žiakov a výstupov z ostatných aktivít.
5. Odovzdávanie časti profesijných portfólií žiakom 9. ročníkov a žiakom, ktorí ukončili dochádzku v 8. ročníku. Odovzdávanie sa uskutočnilo pred ukončením školského roka 2019/2020 za prítomnosti riaditeľov, triednych učiteľov a výchovných – karietových poradcov. Portfóliá z aktivít realizovaných v školskom roku 2019/2020 pre vtedajších žiakov 8. ročníkov boli príslušným žiakom odovzdané v novembri nasledujúceho šk. roku.

Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov na povolanie boli vyhodnotené prostredníctvom nasledovných vzorov dokumentov:

- **Harmonizačný hárok z pozorovania vybraných predpokladov žiakov.**
- **Záznam z motivačného rozhovoru so žiakom.**

vzor dokumentu:

Harmonizačný hárok z pozorovania vybraných predpokladov žiakov

NÁZOV ZÁKLADNEJ ŠKOLY:						
DÁTUM	Aktivita:					
	Profesijné predpoklady žiaka pre uplatnenie sa na trhu práce					
MENO ŽIAKA	SEBAPREZENTÁCIA A KOMUNIKÁCIA	DODRŽIAVANE PRAVIDIEL	SPOLUPRÁCA	ROZHODOVANIE	MANUÁLNA ZRUČNOSŤ	FLEXIBILITA

vzor dokumentu:

Záznam z motivačného rozhovoru so žiakom

ZÁZNAM Z MOTIVAČNÉHO ROZHOVORU SO ŽIAKOM:	
Cieľ motivačného rozhovoru so žiakom:	
Ciele žiaka: - týkajúce sa povolania, profesijného - rozvoja a kompetencií žiaka	
Realita situácie: - opis súčasnej situácie - sebareflexia žiaka - spätná väzba žiakovi	
Možnosti dosiahnutia cieľa: - zlepšenie v oblasti profesijného zamerania a rozvoja kompetencií žiaka - individuálny plán/aktivity pre rozvoj žiaka	
Dohoda: - dohodnutie krokov potrebných na dosiahnutie cieľa	

Poznámky:

Záznam sa vyplňa počas rozhovoru so žiakom/žiačkou alebo ihneď po zrealizovaní rozhovoru.

3.5 Sumarizácia implementovaných aktivít

IMPLEMENTÁCIA a OVEROVANIE PRVKOV SMEROVANIA ŽIAKOV ZŠ NA POVOLANIE v SDV:					
tem. celok	názov aktivity	celkový počet	zapojenosť	obdobie realizácie	personálne pokrytie / realizátor
VYUČOVACIE HODINY	II. stupeň ZŠ	2 354 vyučovacích hodín (45')	predmety II. stupňa ZŠ	10/2018 - 01/2020	pedagogickí zamestnanci ZŠ
CIELENÉ SKUPINOVÉ AKTIVITY	„Okrúhle stoly“	194 vyuč. hodín (45') v 8. a 9. ročníku	3 751 žiakov z 28 spolupracujúcich ZŠ	09/2018 - 10/2018; 09/2019 - 10/2019	odborní zamestnanci „NP Duál“
	„Práca s informáciami“	185 vyuč. hodín (45') v 8. a 9. ročníku	3 697 žiakov z 28 spolupracujúcich ZŠ	10/2018 - 11/2018; 10/2019 - 11/2019	pedagogickí zamestnanci ZŠ
	„Ochutnávky povolání“	84 „Ochutnávok povolání“ (36x priama forma / 48 sprostredkovaná forma)	2 926 žiakov 8. a 9. ročníkov (396 žiakov v priamej forme / 2530 žiakov sprostredkované)	priebežne v šk. roku 2018/2019 a 2019/2020	odborní zamestnanci „NP Duál“ / pedagogickí zamestnanci ZŠ
	„Zapojenie rodičov“	39 stretnutí s rodičmi žiakov 8. a 9. ročníkov	680 rodičov a 340 žiakov	09/2018 a 2019 - 10/2018 a 2019; 01/2018 a 2019 - 02/2018 a 2019	odborní zamestnanci „NP Duál“ / pedagogickí zamestnanci ZŠ
INDIVIDUÁLNA PRÁCA ŽIAKOV	Motivačné rozhovory	222 motivačných rozhovorov	11 tried 8. a 9. ročníkov (222 žiakov)	priebežne 09/2019 - 03/2020	odborní zamestnanci „NP Duál“
	Profesijné portfóliá	222 profi-portfólií	222 žiakov / 11 tried 8. a 9. ročníka	06/2020; 11/2020	odborní zamestnanci „NP Duál“
	Životopisy	222 životopisov	11 tried 8. a 9. ročníkov (222 žiakov)	priebežne 09/2019 - 06/2020	pedagogickí zamestnanci ZŠ
	Motivačné listy	222 motiv. listov	11 tried 8. a 9. ročníkov (222 žiakov)	priebežne 09/2019 - 06/2020	pedagogickí zamestnanci ZŠ

Praktické skúsenosti s aplikovaním singulárnych tém sú vždy dôležitou fázou realizácie akéhokoľvek projektu, v ktorom ide o implementáciu inovatívnych prvkov do pôvodného systému. V Národnom projekte „Duálne vzdelávanie a zvýšenie kvality a atraktivity odborného vzdelávania a prípravy“ („NP Duál“) prebehla implementácia prvkov smerovania žiakov základných škôl (ZŠ) na povolanie

v Systéme duálneho vzdelávania (SDV) s následným overovaním v troch úrovniach. Prvky na podporu kariérového vývinu žiaka (smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV) boli implementované priamo do vyučovacích hodín, do cielených skupinových aktivít ZŠ a do individuálnej aktívnej práce so žiakmi ZŠ.

V prvom spôsobe sa podarilo implementovať prvky na podporu kariérového vývinu žiaka do vyučovacích hodín prostredníctvom uplatnenia 5-bodového prístupu. Došlo tak k spojeniu školského učiva s oblasťami národného hospodárstva, povolaniami, praktickým nácvikom schopností a predpokladov, ktoré sú potrebné pre uplatnenie sa v živote a na trhu práce. Aplikácia 5-bodového prístupu vo vyučovacích hodinách umožnila vznik priestoru pre utváranie reálneho sebaobrazu prostredníctvom spätného pohľadu žiaka na svoje učenie a správanie. Implementáciou štyroch kľúčových prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do vyučovacích hodín došlo k zvýšeniu dostupnosti kariérového sprevádzania a profesijnej orientácie žiakov bez zásahu do obsahových štandardov jednotlivých predmetov.

Implementácia a overovanie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do cielených skupinových aktivít prebiehala kontinuálne počas šk. rokov 2018/2019 a 2019/2020. Cielené aktivity boli tematicky pomenované ako „Okrúhly stôl“, „Práca s informáciami“, „Ochutnávka povolání“ a „Zapojenie rodičov“. Realizácia aktivity „Okrúhly stôl“ prispela k zvýšeniu informovanosti žiakov o SDV na Slovensku a spôsoboch štúdia v tomto systéme. Počas realizácie aktivity sa pozornosť venovala povolaniam, ktoré sa dajú v systéme študovať a zamestnávať, ktorí sú v príslušnom regióne zapojení do „duálu“. Žiakom boli prezentované rôzne možnosti, ako sa dopracovať k povolaniu, ktoré zodpovedá ich záujmom, predpokladom a je žiadané na trhu práce. Rozvoj profesijného predpokladu „rozhodovania sa“ zároveň vytvoril priestor pre utváranie vlastného sebaobrazu žiakov. Hlavným cieľom „Práce s informáciami“ bolo získanie prehľadu o regionálnych zamestnávateľoch v SDV, o možnostiach štúdia na stredných odborných školách, v ktorých je etablovaný „duál“ a ďalších užitočných webových stránkach, ktoré uľahčia žiakovi orientáciu sa vo vzdelávacom systéme a povolaniach. Implementáciou prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

bolo žiakom umožnené získať informácie o konkrétnych povolaniach, no najmä nadobudnúť praktické skúsenosti s povolaniami a posilniť tak kariérovú orientáciu. Praktická skúsenosť s povolaním patrí medzi najdôležitejšie aspekty pri rozhodovaní a výbere štúdia či povolania. Pozitívna stránka „Ochutnávok povolání“ spočíva aj v jednoduchosti prepojenia teoretických znalostí z vyučovania s praktickými činnosťami. U žiakov môže dôjsť k eliminácii predsudkov voči určitým povolaniam, a taktiež k triviálnejšiemu formovaniu predstáv žiakov o vlastnej kariére. „Zapojenie rodičov“ do výchovno-vzdelávacích aktivít súvisiacich s kariérovou orientáciou žiakov sledovalo niekoľko cieľov. Poskytnúť rodičom informácie o Systéme duálneho vzdelávania a o nedostatkových povolaniach na trhu práce v príslušnom regióne predchádzalo nastavenie spolupráce medzi školou a rodičom pri plánovaní kariérovej dráhy dieťaťa (žiaka). Aktivita, do ktorej boli zapojení rodičia, mali za úlohu prispieť k vytváraniu reálneho sebaobrazu dieťaťa, k identifikácii silných stránok, záujmov a predpokladov pre uplatnenie sa na trhu práce a v neposlednom rade aj k posilneniu dôvery medzi rodičom a pedagógom spočívajúcej v kariérovom sprevádzaní a prípravy žiaka na povolanie.

Tretím spôsobom implementácie prvkov na podporu kariérového vývinu žiaka (smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV) bola individuálna aktívna práca so žiakmi ZŠ. Realizácia aktivít súvisiacich s individuálnou prácou so žiakmi ZŠ mala za úlohu prispieť k smerovaniu žiakov na povolanie, ktoré je v súlade s predpokladmi žiaka a požiadavkami trhu práce. Žiaci získali reálnu skúsenosť s motivačným rozhovorom, cez ktorý mohli nadobudnúť reálny sebaobraz o svojich silných stránkach. Na základe pozorovania žiakov a ich predpokladov uplatnenia sa v živote a na trhu práce počas aktivít boli žiakom vyhotovené „Profesijné portfóliá“, ktoré poskytnú žiakom, vyučujúcim i rodičom rozsiahlejší obraz o silných stránkach, predpokladoch a záujmoch žiaka, ktoré súvisia s rozvojom celej osobnosti žiaka. Obraz o silných stránkach, predpokladoch a záujmoch žiaka bol transformovaný do tvorby životopisov a motivačných listov, ktoré boli súčasťou zložky profesijného portfólia každého žiaka zapojeného do národného projektu.

Spoločným znakom každej spomenutej aktivity bol spôsob implementácie a overovania. Ten sa skladal vždy z dvoch fáz – prípravnej a realizačnej. Kým v prvej fáze bolo dôležité klásť dôraz na prípravu metodiky, potrebných dokumentov a pomôcok, plánov a termínov realizácie a spôsobov konzultácií či komunikácie s pedagogickými zamestnancami, v druhej fáze šlo o samotnú realizáciu jednotlivých aktivít. Realizačná fáza bola rozdelená do dvoch formátov – priamej a nepriamej (sprostredkovanej). Priama realizácia spočívala v osobnej účasti odborných zamestnancov „NP Duál“ na aktivitách. Tí konkrétnu aktivitu buď sami viedli, alebo sa aktívnou účasťou spolupodieľali na jej realizácii. Nepriamy (sprostredkovaný) spôsob realizácie presúval kompetencie a zodpovednosť za realizáciu na pedagogických zamestnancov. Tým však bola dostatočným spôsobom venovaná odborná pomoc v podobe konzultácií alebo metodických usmernení zo strany odborných zamestnancov „NP Duál“. Dôležitým prvkom pri realizácii aktivít či už priamym alebo sprostredkovaným spôsobom boli aspekty sumarizácie a vyhodnocovania. Tie prebehli spoluprácou odborných zamestnancov „NP Duál“ s pedagogickými zamestnancami škôl či už prostredníctvom osobných konzultácií po ukončení alebo spätnou väzbou počas realizácie aktivít s cieľom zlepšiť kvalitu a efektivitu implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV, a teda aj celkovej kariérovej orientácie v základných školách.

Záver – prínosy koncepcie smerovania žiakov základných škôl na povolanie v Systéme duálneho vzdelávania

Východiskom pre návrh riešenia smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV je analýza zahraničných systémov v smerovaní mladých ľudí na povolanie v krajinách s efektívnym a kvalitným nastavením vzdelávacích systémov v kariérovej oblasti spolu s analýzou súčasného stavu systému vzdelávania žiakov ZŠ na Slovensku v ich smerovaní na povolanie.

V návrhu riešenia sú implementované do výchovno-vzdelávacieho procesu na základných školách 4 kľúčové prvky smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV, ktoré boli identifikované v predchádzajúcom národnom projekte. Podstatou je, aby žiak ZŠ mal **informácie** o povolaniach, možnostiach štúdia a uplatnenia sa na trhu práce, zároveň mal adekvátnu **skúsenosť** s povolaniami a zamestnávateľmi, utváral si svoj reálny **sebaobraz** súvisiaci s voľbou povolania a mohol sa kedykoľvek obrátiť na odborníka - **koordinátora kariérového vývinu**, ktorý mu na základe skúseností a relevantných informácií môže pomôcť pri rozhodovaní o profesijnej budúcnosti.

Systémový návrh riešenia implementuje 4 prvky smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV priamo do vyučovacej hodiny, do cielených skupinových aktivít a do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom ZŠ. Pri implementácii prvkov priamo do vyučovacej hodiny je náležité využiť koncept 5-bodového prístupu. Tento inovatívny prístup je zložený zo stanovenia cieľov pre žiaka, ktoré musia zahŕňať okrem cieľov súvisiacich s výkonovými a obsahovými štandardmi predmetov aj ciele zamerané na profesijné predpoklady žiaka a na povolanie. Rozvíjanie profesijných predpokladov žiakov súvisí so sebapoznáním žiaka a následnom rozvíjaní zručností a schopností zameraných na uplatnenie sa na trhu práce. Dôležitým bodom prístupu je spracovanie obsahu učiva žiakmi a učiteľ sa stáva sprevádzajúcim partnerom žiaka. Učiteľ sleduje a usmerňuje žiaka v dosahovaní stanovených cieľov využívajúc

aktivizujúce metódy, stimuluje jeho mentálne sily, zvyšuje motiváciu, aplikačnými úlohami presúva zodpovednosť žiaka za jeho vlastné učenie. Zároveň je potrebné učivo aplikovať v praxi, t. j. flexibilne prepájať obsah učiva so svetom povolání, čím je žiakovi umožnené oboznamovanie sa s pozíciami alebo činnosťami v rôznych odvetviach a utváranie si predstavy o práci, ktorá mu môže uľahčiť vstup do budúceho zamestnania. V záverečnej fáze hodiny je dôležité využívať myšlienkový proces spätného pohľadu na učenie, t. j. reflexiu. Tá by mala byť orientovaná nielen na osvojenie si preberanej témy, ale aj na cielené rozvíjanie profesijných predpokladov a orientáciu vo svete povolání a na trhu práce.

Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do cielených skupinových aktivít je rozdelená do niekoľkých častí, ktoré na seba postupne chronologicky a účelne nadväzujú. Tie sa organizujú a realizujú v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu a sú podmienené spoluprácou medzi pedagógmi, rodičmi a zamestnávateľmi. Cielené skupinové aktivity zahŕňajú motiváciu žiakov prostredníctvom tzv. okrúhlych stolov, prácu s informáciami i priamu ochutnávku rôznych povolání. Zároveň sa rozvíja systematická spolupráca rodičov a pedagógov v oblasti podpory kariérového vývinu žiaka.

Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do individuálnej aktívnej práce s každým žiakom zahŕňa aktivity, ktoré smerujú k vytvoreniu „Profesijného portfólia“ určeného pre každého žiaka ZŠ. Profesijné portfólio je súbor dokumentov, ktorý poskytuje žiakom, vyučujúcim i rodičom rozsiahlejší obraz o silných stránkach, schopnostiach, zručnostiach a záujmoch žiaka, ktoré súvisia s rozvojom celej jeho osobnosti. Prostredníctvom profesijného portfólia je systémovo dlhodobo dokumentovaná žiakova práca, sú zhromažďované informácie o výsledkoch v oblasti kariérového vývinu a ďalších predpokladoch žiaka súvisiacich s voľbou a prípravou na povolanie. Neoddeliteľnou súčasťou je motivačný rozhovor so žiakom ohľadom voľby jeho budúceho povolania v súlade s jeho záujmami, talentom, predpokladmi a možnosťami. Do individuálnej aktívnej práce, ktorá napomáha pri tvorbe „Profesijného portfólia“ patria tiež aktivity na sebaopoznanie žiaka a pozorovanie profesijných predpokladov žiaka, cez ktoré sa identifikuje

reálna úroveň predpokladov žiaka v porovnaní so zadanou úrovňou predpokladov týkajúcich sa uplatnenia v povolani.

Implementácia prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV do mimoškolskej podpory smerovania žiakov ZŠ zahŕňa spoluprácu s externými inštitúciami - Dual pointom, zamestnávateľmi, Centrom orientácie a ďalšími organizáciami, ktoré sa intenzívne zaoberajú kariérovým vývinom žiaka.

Koncepcia smerovania žiakov ZŠ na povolanie je zameraná na zvýšenie atraktivity odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku a prínosmi navrhovaného riešenia sú:

- Každý žiak má rovnaký prístup k informáciám, ktoré sú aktuálne a nie sú skreslené.
- Priama skúsenosť s rôznymi povolaniami a zamestnávateľmi umožní žiakovi lepšiu orientáciu v povolaniach i jeho sebaopoznanie v oblasti predpokladov uplatniť sa v niektorom z povolani.
- Interaktívne vyučovacie hodiny sú prepojené na prax, povolania, zamestnávateľov, na trh práce, čím sa rozvíja poznanie žiaka.
- Inovatívne aktivity v škole zamerané na sebaopoznanie a voľbu povolania umožňujú každému žiakovi nadobudnúť reálny obraz o sebe, o svojich predpokladoch uplatniť sa na trhu práce, ktoré sa v priebehu školskej dochádzky cielene rozvíjajú a ich rozvoj je merateľný.
- Odborná a intenzívna spolupráca so zamestnávateľmi v regióne má pozitívny efekt v podobe priameho kontaktu žiaka i učiteľa so zamestnávateľmi, čo zohráva pozitívnu úlohu pri rozhodovaní sa žiaka o svojom budúcom povolaní.
- Zapojením rodičov žiakov do výchovno-vzdelávacieho procesu ohľadom voľby povolania vzniká priestor na to, aby každý rodič nadobudol informácie o svojom dieťati v oblasti jeho predpokladov týkajúcich sa voľby povolania a vzdelávacej cesty.
- Pozitívnu stránkou je posilnenie vplyvu učiteľa na žiaka a zvyšovanie dôvery rodičov ku škole. Z učiteľa sa stáva sprevádzajúci partner žiaka.

- Základná škola je samo-rozvíjajúcou sa inštitúciou, kde nositeľom inovatívneho spôsobu vzdelávania je konkrétny človek - učiteľ.
- Prínosom pre učiteľov je priama odborná podpora na základnej škole pri zavádzaní inovatívneho spôsobu vyučovania. Koordinátor kariérového vývinu je priamou súčasťou školy, je lojálny k svojej škole, žiakom a rodičom. Zároveň pozná žiakov, rodičov a prostredie, v ktorom sa žiaci vzdelávajú.
- Veľkým prínosom je skutočnosť, že koordinátor kariérového vývinu komunikuje priamo so strednými školami, zamestnávateľmi a inými organizáciami, tým je prenos informácií reálny a rýchly. Výhodou spolupráce je priama reakcia na zmeny v spoločnosti, čím sa zaručuje kvalita a flexibilita.

Celkový prínos návrhu riešenia smerovania žiakov základných škôl na povolanie v systéme duálneho vzdelávania spočíva v systémovosti, v inovatívnosti a v prirodzenosti implementácie prvkov podporujúcich kariérový vývin žiakov základných škôl tak, aby si žiak na konci dochádzky na ZŠ zvolil svoje budúce povolanie a vzdelávaciu cestu k nemu v súlade s jeho záujmami, talentom, schopnosťami, zručnosťami a potrebami trhu práce.

Prílohy

príloha č. 1 – Prvky smerovania žiakov základných škôl na stredné odborné školy

príloha č. 2 – Metodika implementácie prvkov sprevádzania žiakov ZŠ

príloha č. 3 – Príklady 10 vyučovacích hodín a blokov s využitím 5-bodového prístupu

príloha č. 4 – 2 videonahrávky vyučovacích hodín s využitím 5-bodového prístupu

príloha č. 5 – Scenáre „Okrúhly stolov“ s využitím 5-bodového prístupu

príloha č. 6 – Príklad pracovného listu k aktivite „Práca žiakov s informáciami“

príloha č. 7 – Scenáre k aktivite „Zapojenie rodičov“

príloha č. 8 – Plán implementácie prvkov smerovania žiakov ZŠ na povolanie v SDV

Zdroje

BUSTINOVÁ Z., CÁROVÁ T., CHOLEVA J., PUTALOVÁ L., TALIANOVÁ E., VANKOVÁ Z. 2020. Globálne vzdelávanie v predmete slovenský jazyk a literatúra. Bratislava: Človek v ohrození, 2020. 96 s. ISBN 978-80-89817-31-3

ČAPEK, R. 2018. Moderní didaktika. Praha: Grada Publishing, 2018. 604 s. ISBN 978-80-247-3450-7

FARÁRIK P., KRÍŽ M., KURCINOVÁ Ľ., MACHAJDÍK J., MARKIEWICZ A., NÁVOJSKÝ A. a kol. 2015. Učíme (sa) v globálnych súvislostiach. Globálne vzdelávanie vo vyučovaní predmetu dejepis na stredných školách. Bratislava: Človek v ohrození, 2015. 96 s. ISBN 978-80-89817-02-3

KOPŘIVA P., NOVÁČKOVÁ J., NEVOLOVÁ D., KOPŘIVOVÁ T. 2007. Respektovat a být respektován. Kroměříž: Spirála, 2007. 286 s. ISBN 80-901873-7-4

PEARSONOVÁ S. 2014. Nástroje pre občianstvo a život, Pravidlá spolužitia a životné zručnosti. Bratislava: Asociácia S. Kovalikovej, 2014. 277 s. ISBN 978-80-971603-0-2

HARGAŠOVÁ M. Kariérové poradenstvo na základnej škole. Dostupné na: https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/karierove-poradenstvo/preview-file/marta_hargasova_kp_na_zs-1492.pdf

JARVIS Philip S. Career Management Paradigm Shift. Dostupné na www.blueprint4life.ca

Kol. autorov. 2013. Mezinárodní Příručka o metodách profesní orientace. 2013. Dostupné na: <https://www.euroguidance.sk/document/publikacie/p12.pdf>

Manuál spôsobov na podporu aktivít žiakov ZŠ a ich rodičov v celkovom procese vstupu žiaka ZŠ do SDV. 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre

Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP, 2019. Dostupné na: http://dualnysystem.sk/wp-content/uploads/2020/03/Manua%CC%81l-spo%CC%82sobov-na-podporu-aktivi%CC%81t-ziakov-ZS_FINAL.pdf

Kol. autorov 2015. Manuál pre organizáciu nových foriem smerovania žiakov ZŠ na povolanie. ISBN 978-8-089-24750-9. Dostupné na: <https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/Manual-pre-organizaciu-novych-foriem-ziakov-ZS-na-povolanie.pdf>

Metodický materiál - Komunikačné postupy vhodné pre podporu rozhodovania o povolani v oblasti odborného vzdelávania. Orbis Institute s podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2016. Dostupné na: https://www.minedu.sk/data/files/6546_metod_material-komunikacne-postupy-pre-podporu-rozhodovania-o-povolani-odb_vzdel.pdf

Odborná metodika na identifikáciu a rozvoj profesijnej orientácie žiakov základných škôl na odborné vzdelávanie na stredných odborných školách prostredníctvom nástroja pre identifikáciu potenciálu orientácie žiakov základných škôl (ZŠ) na odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) na stredných odborných školách (SOŠ). Dostupné na: http://zsodborne.sk/wp-content/uploads/2017/01/ODBORNA%CC%81-METODIKA_PROFsmeZ%C5%A0-final.pdf

PIOVARČIOVÁ, T. 2008. Spolupráca s rodičmi. Dostupné na: <https://www.skola21.sk/kniznica/spolupraca/spolupraca-s-rodicmi/dalej>

Podpora sprevádzania žiaka strednej odbornej školy. 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP, 2019. Dostupné na: http://dualnysystem.sk/wp-content/uploads/2020/03/Podpora_sprevadazania_ziaka_SOS_v01_FINAL.pdf

Profesional volunteering. 2019. Dostupné na: https://professional-volunteering.eu/wp-content/uploads/2019/06/ProVol_Curriculum_Handbook_Coordinators_slovak_version_2019_disclaimer.pdf

KONÍČKOVÁ J. Ako používať diskusnú metódu okrúhly stôl? Dostupné na: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/6771/ako-pouzivat-diskusnu-metodu-okruhly-stol>

KONÍČKOVÁ J. Žiacke portfólio – nástroj rozvoja žiakov i učiteľov. Dostupné na: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/6363/ziacke-portfolio-nastroj-rozvoja-ziakov-i-ucitelov>

KOŠŤÁLOVÁ H., CUDLÍNOVÁ M. Praktický průvodce kariérového poradce pro 21. století. Vydala: Evropská kontaktní skupina 2015.

MUHAMMETALIEV S. Kh. and KASYMOVA A. Kh. The Introduction of Elements of Dual Education System: Experience, Problems, Prospects, Indian Journal of Science and Technology, Vol. 9(47)

Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od zamestnávateľov za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP. 2019

Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania od stredných odborných škôl za rok 2019. Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP. 2019

Správa zo spätnej väzby o Systéme duálneho vzdelávania za rok 2019 (ZŠ, PZ, žiakov a ich rodičov). Centire s.r.o. a TRANSFER Slovensko spol. s r.o. pre Štátny

inštitút odborného vzdelávania v rámci NP Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP. 2019.

ŠUJANOVÁ K. 2017. 7 tipov, ako zvládnuť dobrý elevator pitch. 2017. Dostupné na: <https://www.forbes.sk/7-tipov-zvladnut-dobry-elevator-pitch/>

TÓTH J. 2018. 7 tipov na dobrý motivačný list. 2018. Dostupné na: <https://www.itlearning.sk/7-tipov-na-dobry-motivacny-list/>

Analýza nezamestnaných mladých ľudí v SR, Úrad vlády SR, Záverečná správa. KPMG s,r,o, 2015, 87 s.

Európska komisia/EACEA/Eurydice, 2016. Výchova k podnikateľstvu v škole v Európe. Správa Eurydice. Luxemburg: Úrad pre publikácie. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/eurydice>.

Inovovaný vzdelávací program ISCED II. Dostupné na: www.statpedu.sk

Štátny vzdelávací program ISCED II, Dostupné na: www.statpedu.sk

Finstat – nezamestnanosť mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov. Dostupné na: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. Dostupné na: <https://www.oecd.org/>

Strategický rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a v odbornej príprave („ET 2020“). Zdroj: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_sk

Ústredný portál verejných služieb ľuďom. Dostupné na: <https://data.gov.sk/>